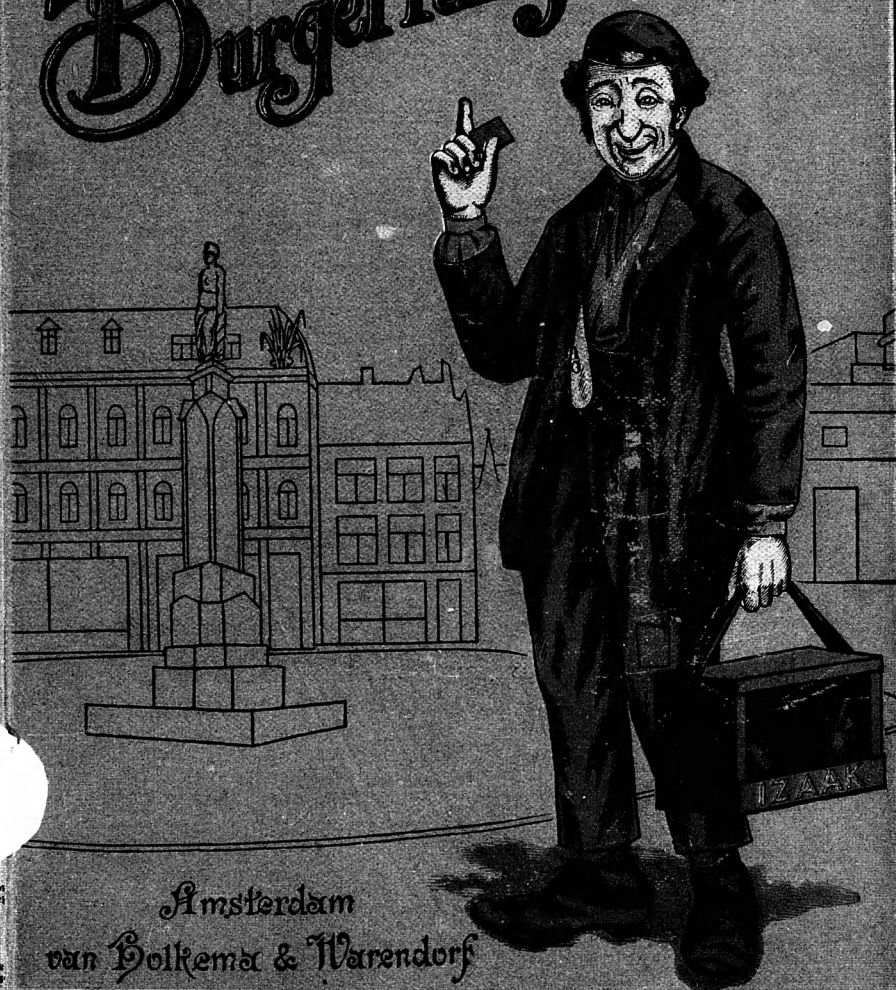

Justus van Maurik

Burgerluidjes

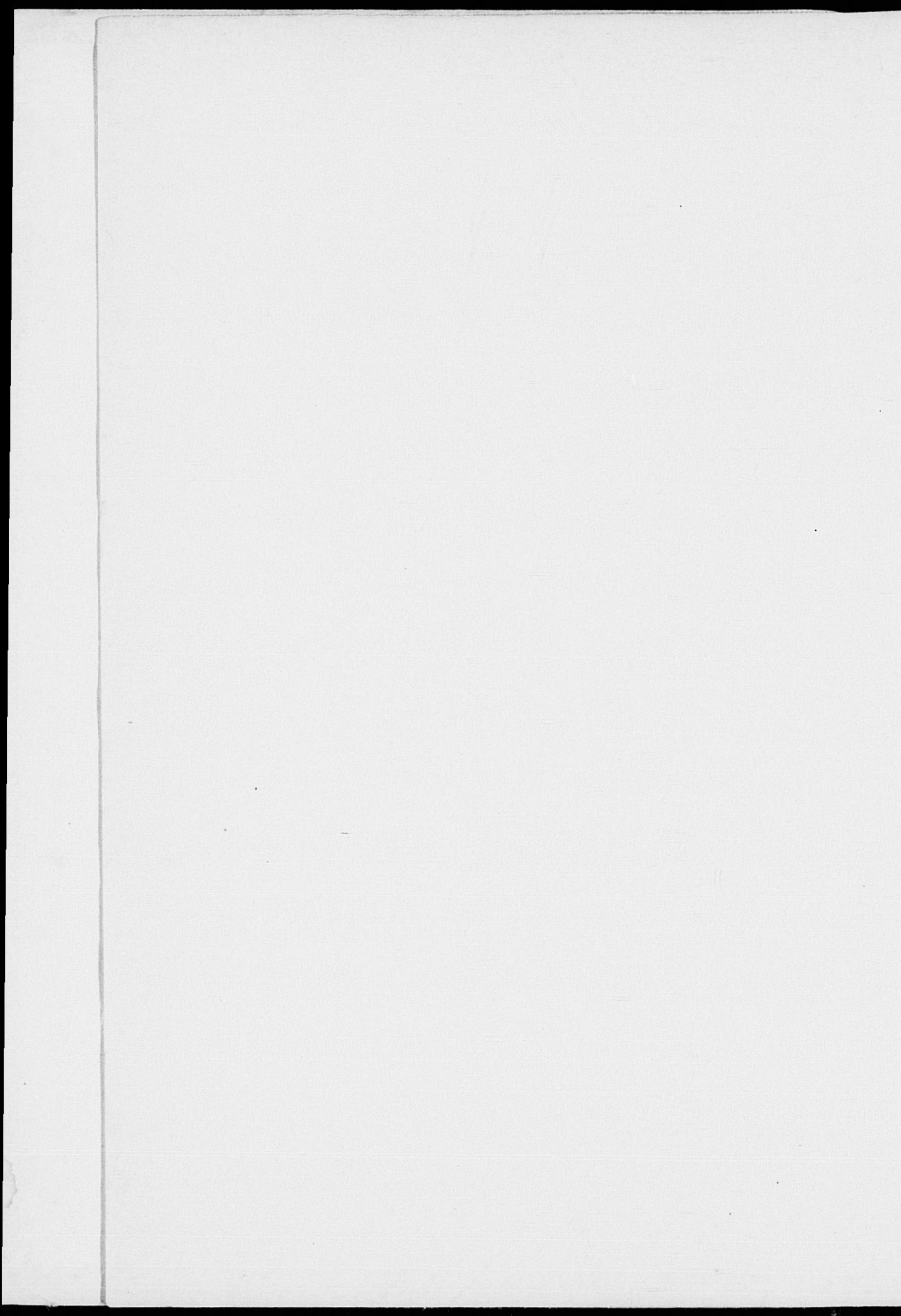
Amsterdam
van Bolkema & Warendorf

Nederl.

duod.

290

BURGERLUIDJES

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0328 4829

Red. duod. 290

BURGERLUIDJES

NOVELLEN EN SCHETSEN

DOOR

JUSTUS VAN MAURIK Jr.

VIERDE DRUK

AMSTERDAM
VAN HOLKEMA & WARENDORF

TRUITJE DE NAAISTER.

„Wie heeft daar zooeven gescheld, Antje?“ vroeg ik, door den klank der huisschel van mijn werk opgeschrikt, aan de binnentredende dienstbode.

„'t Was maar een aanspreker, meneer!“

„Anders niet? Akelig volk, die aansprekers; ze schellen onbehoorlijk hard. — Wie is er dood?“

„Oude Trui, meneer! De naaister,“ antwoordde Antje, terwijl zij een doodbriefje op tafel lei.

„Och! is Trui dood; is ze eindelijk dood?“ zei mijn grootmoeder, een nog bijzonder krasse vrouw van bijna 78 jaren, die intusschen was binnengekomen.

„Ja! ze is er geweest,“ antwoordde ik vrij onverschillig, terwijl ik mij weder tot schrijven zette, na haar 't doodbriefje te hebben toegereikt.

„In Amsterdam is op den 14^{en} Juli 1880 overleden Mejufrouw Geertruida Storm, in den ouderdom van 56 jaren en 6 maanden,“ las ze, en terwijl zij het briefje weer op tafel lei, zei ze zacht:

„Zij ruste in vrede! Arme ziel; ik dacht dat ze ouder was.“

„Dat dacht ik ook, grootmoeder!“ antwoordde ik, want plotseling stond mij Truitje de Naaister voor den geest, zooals ik haar gekend had, toen ik een jongen van dertien of veertien jaren was. Ik herinnerde mij eensklaps haar kalm, ernstig, bleek gelaat en, wat mij destijds 't meest bij haar opgevallen was, de zachte uitdrukking der donkere oogen, waarmede zij mij aankeek, als ik haar plaagde om een of andere schade aan mijn kleedij te herstellen, zonder dat Mama 't weten mocht, en ze dan zacht verwijtend zei: „Wildebras! wildebras!“

jij kunt wat aan; alweer een scheur in je elleboog!" Ik zag in den geest haar kleine gestalte en haar dunne, magere vingers, die zoo snel de naald hanteerden, en 't schoot mij te binnen, dat zij eenmaal, toen ik bij haar stond en op mijn buisje, dat zij onderhanden had, wachtte, de tranen in de oogen kreeg, omdat ik vroeg: „Waarom ben jij niet getrouwd, Trui? Je bent toch niet zoo erg oud!"

Nu eerst werd het mij duidelijk, dat ik misschien destijds, in kinderlijke onnoozelheid, zonder het te weten of te willen, in het gemoed der arme naaister een wonde plek had aange-raakt, en daarom wendde ik mij tot mijn grootmoeder, die op haar gewone plaatsje bij 't venster was gaan zitten breiën, met de woorden:

„k Herinner mij die Truitje nog heel goed."

„Je zei daar-even zoo onverschillig: Ze is er geweest. Dat deed me leed, mijn jongen, want . . ."

„Och! grootmoeder, ik zei dat eigenlijk zonder na te denken."

„Ja! ja! dat begrijp ik wel, en bovendien jij hebt haar ook niet zoo goed gekend als ik; anders zou je geweten hebben, dat Truitjes verleden niet gelukkig was. — Ik heb er vroeger wel eens over gedacht, om je haar geschiedenis te vertellen, maar, zooals het meer gaat, het bleef alleen bij de gedachte . . ."

„Welnu, grootmoeder, 't is immers nog niet te laat; ik wil ze graag hooren."

„Goed, mijn jongen, ik zal je, zoo goed en zoo kwaad als ik kan haar levensloop vertellen, maar ik zeg je vooraf: 't is een geschiedenis zonder verwikkeling of intrige en alles behalve opgewekt. Ze is eenvoudig, zooals alles wat waar is, en aandoenlijk, zooals alles wat eenvoudig is."

„Ik luister, grootmoeder."

Ik heb, — zoo begon mijn grootmoeder haar verhaal, — eenige maanden in een klein stadje gewoond, een vestingstadje in een uithoek van ons land, niet ver van de zee. Ik herinner mij nog, hoe droef de indruk was, die 't op mij maakte, toen ik er voor de eerste maal kwam; ik dacht bij het zien van die eenzame, nauwe, treurige straten en de sombere huizen met schrik er aan, dat er menschen bestonden, door 't lot bestemd om hun geheele leven in een zóó afgelegen hoek der wereld te slijten, en ik moest mij met kracht

al de zonnige dagen, die ik reeds in mijn leven gekend had, in 't geheugen terugroepen, om niet melancholisch te worden in het vergeten plaatsje, waar ik ruim anderhalf jaar moest blijven.

Mijn weg voerde mij gewoonlijk des morgens door een afgelegen straatje achter den vestingwal. Blinde muren van een oud fourrage-magazijn en ledige pakhuizen begrepsden het aan de eene zijde, terwijl een paar vervallen houten loodsen en een stuk of drie onbewoonde en afgekeurde huizen den anderen kant vormden. Bijna aan het einde er van, nog een goed eind voordat men aan de ouderwetsche ophaalbrug kwam, die over de gracht leidde, stond een klein huisje. 't Had slechts eene verdieping met twee smalle ramen en een deur in 't midden; daarboven een dakkamertje met een klein venster. De muren er van, eenmaal wit gekalkt, waren door weer, wind en ouderdom vuil groenachtig grijs geworden, en het glas der kleine vensterruiten was zoodanig verweerd, dat men onwillekeurig gelooven moest, dat het daglicht moete had om, door die hoornachtige massa heen, het binnenste van de vertrekjes te verlichten.

Het straatje zelf was zóó nauw, dat de vroolijke stralen der zon nooit verder kwamen, dan de bovenste ruiten van het dakvenster. Men zou gerust hebben kunnen volhouden, dat er in het huisje een eeuwigdurende schaduw heerschte; 't was er ook altijd even kil, hoe warm de zon elders ook schijnen mocht.

Soms dacht ik, wanneer ik er door liep: 't moet vreeselijk zijn om in dat huisje, in deze straat te leven en . . . jong te zijn. Het scheen mij toe alsof alleen menschen, die aan den eindpaal huns levens waren gekomen, er konden en mochten wonen. Alleen voor hen, wier lichaam was afgeleefd, wier hart niets meer te hopen, te wenschen of te vreezen had, kon het een draaglijk verblijf zijn; voor de jeugd . . . niets dan een graf.

't Was in den winter toen ik er kwam; de sneeuw lag hard bevroren op den oneffen grond en nauwelijks kon men er een stap doen, zonder gevaar te loopen van op een kalen steen uit te glijden, en ik herinner mij dan ook niet, dat ik er ooit iets anders tegenkwam of ontmoet heb, dan een paar brutale musschen, die dik in hun veeren gedoken, in de harde sneeuw pikten; of tusschen de dakplanken der houten loodsen

een schuilplaats zochten. Ook het huisje, het eenige bewoonbare in de geheele steeg, stond stil en zwijgend, als uitgestorven. Wanneer ik er ook voorbijkwam, nimmer trof eenig gedruisch daarbinnen mijn oor. Alleen de opengeslagen vensterluiken en de witte gordijntjes voor de ramen, toonden dat er menschelijke wezens woonden.

De lente kwam, en met haar regen en nog eens regen. De sneeuw op straat was gesmolten en had plaats gemaakt voor modder, en toen 't eindelijk zomer werd en de Juni-maand in 't land was, werd de modder zand en was het stukje lucht, dat tusschen de hooge muren van 't steegje te zien was, minder grauw en loodkleurig dan anders, en waarlijk, aan den voet van den magazijnmuur groeiden eenige magere grashalmen en een paar vogels tjlpten tusschen de planken en op de daken der loodsen.

Het huisje bleef echter even zwijgend en de gordijntjes even dicht. Eens op een morgen evenwel zag ik tot mijn verwondering een der vensters geopend, en in de vensterbank stonden in een glas met water eenige versche bloemen tot een tuiltje gebonden.

Bij 't gezicht van die bloemen kreeg ik een onbestemd gevoel van weemoed, want ik dacht: daar woont een jong meisje; hoe jammer van dit jonge leven! — Wellicht lacht ge om deze veronderstelling, maar ik herinnerde mij mijn eigen jeugd en den tijd dat ik zelf bloemen voor mijn venster zette.

't Was een zonderling contrast, dat glas met kleurige bloemen en die sombere achtergrond; vreemd stak het af bij die oude wormstekige, vervelooze vensterbank.

Er ligt voor mij altijd in den geur van bloemen eene zoete aantrekkelijkheid; ze is mij als een ideale gedachte, als een stukje poëzie, dat in de nuchtere werkelijkheid van het leven verdwaald is. Wanneer ik goed verpleegde bloemen ontdek in het venster van den werkman of van den arme, dan zie ik daarin als het ware den strijd tusschen de koude, harde werkelijkheid en het instinct der ziel. Ik geloof, dat ik altijd sympathie kan voelen voor hem of haar, die een bloem kweekt in zijn armoedige woning.

„Terwijl ik voorbijging, hoorde ik een stem, die „Truitje” riep.

't Was een doffe, onaangename stem, en onwillekeurig bleef

ik staan, toen ik door een andere, jongere stem hoorde antwoorden: „Ik kom, moeder; ik kom!”

Ik weet zelf niet hoe het kwam, maar ik begon een zekere belangstellende nieuwsgierigheid te voelen, die iederen dag grooter werd, als ik voorbij het huisje kwam. Ik wilde weten, hoe die Truitje er wel uitzag en aan wie die doffe, onaangename stem toebehoorde.

Eindelijk op een morgen zag ik iemand voor 't venster zitten; 't was een vrouw, die, met 't hoofd voorovergebogen, met naaiwerk bezig scheen. Hoe oud ze was, zou ik moeilijk hebben kunnen zeggen; jong was ze niet, mooi evenmin. Misschien was ze vroeger mooi geweest; nu zag zij bleek, erg bleek. Was zij ziekelijk of droevig, ik wist het niet; ik kon er mij geen bepaalde rekenschap van geven. Eén ding was zeker: zij had een regelmatig, zacht gelaat en donker haar, bij zwart af, dat, langs de slapen gelegd, de bleekheid der huid nog meer deed uitkomen.

Ik was onwillekeurig even blijven staan en onbemerkt kon ik haar zien. Zij was mager of vermagerd; haar handen waren blank en de vingers dun en fijn gevormd, maar min of meer beenig en lang. Ze droeg een eenvoudig donkerbruin kleedje, een witten voorgespelden boezelaar, en een smal wit kraagje om den hals. De bloemen, reeds verwelkt, stonden voor haar. — Was 't haar beeld?

Plotseling zag ze van haar werk op en groette mij; toen kon ik haar gelaat beter zien. Ze was nog jong, maar toch zeer nabij het tijdstip waarop een meisje ophoudt jong te zijn. Haar geheele gelaat teekende diepe melancholie, of neen, 't was geen eigenlijke zwaarmoedigheid, die ik er op las; 't was meer de doffe berusting van een hart, dat, zonder strijd, zonder morren of tranen, en zonder hartstocht te hebben gekend, weifelt tusschen kalmte en onverschilligheid.

Ik stelde mij voor dat zij iemand was, die niets meer aan het leven vroeg, omdat het leven haar nooit iets gaf; iemand, wier ziel had gewenscht, gesmacht en gehoopt, maar als het ware geheel instinctmatig, zonder te weten waarnaar en waarom. Haar gemoed was niet gebroken, zelfs niet geschokt, docht mij, maar alleen gebogen, diep gebogen, langzaam aan, maar zeker. Dat alles meende ik op dat bleeke gelaat te lezen; dat alles sprak uit de donkere oogen, die dof en doelloos staarden, terwijl de mond flauwtjes glimlachte, toen zij mij aanzag.

Iederen dag ging ik voorbij, iederen dag vond ik haar op dezelfde plaats voor 't venster zitten; altijd vloog de naald door 't witte goed, dat zij op den schoot had, en telkenmale beantwoordde zij mijn hoofdknik met 't zelfde onverschillige lachje.

Ik zocht een gelegenheid om eens met haar te praten, maar toch was er iets, wat wist ik zelf niet, dat mij er van terughield, totdat ik op zekeren dag, vlak bij haar huisje door een plotselinge donderbui werd overvallen.

't Stortregende, neen! 't goot; ik had geen parapluie en ik zocht een schuilplaats in de half openstaande deur van haar woning. Zij had mij gezien en kwam naar mij toe, met de woorden: „Wil mevrouw niet even binnenkomen? 't Is hier wel niet mooi maar toch droog.” — Ze bracht mij in de kleine kamer, waar zij gewoonlijk zat te werken.

De lucht scheen grijs als lood en daardoor was het in de vrij diepe kamer bijna donker. Voor zoover ik zien kon, bleek het vertrek zeer eenvoudig gemeubeld: een stuk of drie maten stoelen, een tafel met een groen kleedje er over en achter in 't vertrek een bedstede, waarvan de gordijnen waren dichtgeschoven.

Een groote stoel stond bij de tafel, en in dien stoel zat een oude vrouw; ze breide en vroeg toen ik binnenkwam:

„Wie is daar, Truitje?”

„Een dame, die hier komt schuilen, moeder!”

„Ja, 't regent erg. — Ga zitten,” zeide de oude, zonder mij aan te zien.

„Moeder is blind,” zei Truitje fluisterend.

„Zei je wat, Truitje?”

„Neen, moeder.”

„Jawel, je zei wat,” klonk 't eenigszins achterdochtig terug.

Ik herkende de onaangename stem, die ik reeds vroeger gehoord had, en naderde den stoel, waarop de oude zat.

„'t Is ongelukkig om op je ouden dag zoo blind te worden, mevrouw!” zei ze droevig. „'t Is verschrikkelijk! Ik wou, dat ik maar dood was; — je bent een last voor de anderen en voor je zelf, — en dan half verlamd er bij; ik kan niet loopen ook. — Truitje!”

„Wat is er, moeder?”

„Is dat die dame, die elken morgen voorbijkomt?”

Truitje kleurde even, toen ze antwoordde: „Ja, moeder.”

Ik wilde een paar woorden tot de oude vrouw zeggen, maar ze nam zelf weer 't woord en sprak: „Zoo. — Ja! we leven hier wel in een uithoek, hé? Een vervelend leven; en dan niets te kunnen zien! — 't Eene ongeluk is voor ons bij 't andere gekomen: voor drie jaar m'n oudste dochter ook verloren . . . .”

Een benauwd hoësten, dat uit de bedstede weerklonk, brak haar woorden af en deed Truitje er heen snellen.

„Opstaan,” klonk het benauwd, „opstaan.”

„Dat's de oude. — Truitje! geef hem wat water, dan wordt het beter.”

Met de woorden: „Neem mij niet kwalijk, mevrouw!” ging het meisje naar de bedstede en schoof de gordijnen open.

Ik vond het wel eenigszins pijnlijk, dat ik mijn verblijf in die kamer langer rekken moest, maar het regende verschrikkelijk en 't begon zoo erg te weerlichten, dat ik niet besluiten kon om mij buiten in het zware weder te wagen.

Truitje hielp een oud man, die half gekleed te bed gelegen had, zijn jas aantrekken, stak een paar pantoffels aan zijn voeten en schoof een anderen grooten stoel, die in een donkeren hoek van het vertrek had gestaan, bij de tafel tegenover dien der oude vrouw.

„Ziezoo, vader,” zei ze, „ga op je stoel zitten. — Wil je een pijp?”

De oude man antwoordde niet, maar keek mij met een paar glazige, verwonderde oogen aan en nam plaats.

„De oude is kindsch,” zei de blinde vrouw en met een zucht voegde zij er bij: „en al zoo lang kindsch! Dat moest er ook nog bijkomen!”

Ik had trouwens haar uitlegging niet noodig gehad, want de starende blik en de halfgeopende, tandelooze mond waren het duidelijkst bewijs, dat de arme man de gewone grenzen van het leven had overschreden en dat eigenlijk nog slechts zijn lichaam bestond. Hem aanziende kwam mij de gedachte, dat wanneer in sommige gevallen het leven al te lang duurt, de ziel, ongeduldig over te lange gevangenschap, zich tracht te bevrijden en door haar pogingen de harmonische banden verbreekt, die ziel en lichaam samenhouden. Zij dwaalt dan door hare woning; zij is nog niet heengegaan, maar zij is niet meer waar zij zijn moest.

„Neem mij niet kwalijk, mevrouw, dat ik u geen stoel geef,” zei

Truitje, terwijl zij, haar verzuim herstellend, mij een matten stoel aanbood. „Vader is dikwijls zoo erg benauwd en daarom . . .”

„De oude heeft 't op de borst ook, catarrhaal en asthma,” zei de blinde, die, met haar vingers langs het breiwerk voelend, er op liet volgen: „'k Heb een steek laten vallen, Truitje; kijk eens, of 't niet zoo is.”

Terwijl het meisje de fout verbeterde en tusschen die twee oude menschen in stond, gevoelde ik diep medelijden met haar. „Arme Truitje!” dacht ik.

Dat was dus alles, wat het stille, zwijgende huisje verborg. Een blinde moeder, een kindsche grijsaard en een arm jong meisje, verwelkt vóór den tijd en vergeten. Een verarmd leven, omdat haar jeugd werd verteerd, verpletterd onder het gewicht van den ouderdom, die haar omringde, en gevangen gehouden door de sombere oude muren, waarin die ouderdom een schuilplaats vond.

Misschien zou zij minder bleek zijn geweest, er minder ongelukkig hebben uitgezien, wanneer het lot haar bestemd had om geboren te worden met minder dan gewone geestvermogens; eene werkzame huishoudster, opgaande in haar dagelijksche bezigheden, sprekende zonder eigenlijk iets te zeggen en tevreden, wanneer zij, moede van het werk, haar legerstede kon opzoeken.

Hier was het anders: in dit kille huis kwijnde een jong hart, dat eenmaal droomde van geluk, dat raadde naar 't leven, waarvan het de schoonheden vermoedde, zonder die ooit te hebben gekend. Misschien hadden in die ziel snaren kunnen trillen, die een heerlijken toon zouden hebben voortgebracht, wanneer ze niet tot stilzwijgen waren gedoemd door de omstandigheden.

Zij was jong geweest, ze was schoon geweest, en van dag tot dag waren jeugd en schoonheid minder geworden, evenals haar hoop. En altijd niets! Slechts vergeten! Niets!

„Wat duurt het lang, voordat je dien steek vindt,” zei de blinde, ongeduldig de hand uitstrekking naar de plek, waar haar dochter stond. Ik kan het met mijn blinde oogen waarlijk nog beter; je bent onhandig.”

„Er waren er meer gevallen, moeder, en 't breiwerk was in de war ook,” antwoordde Truitje geduldig; maar toen zij weer opzag blonk er een traan op haar bleeke wang.

„Pijp!” riep de kindsche man, en mij aanzierende, lachte hij onnoozel, terwijl hij er op liet volgen: „Pijp! goed, lekker, pijp.”

Met zorg stopte Truitje een oud, zwartgerookt pijpje vol met tabak, stak het den ouden man in den mond en hield er een brandend zwavelstokje voor.

De dunne lippen van den grijsaard smakten geweldig op elkaar, toen hij de pijp aantrok; 't ging niet zonder moeite. Eindelijk rookte hij.

„Dat is alles wat de oude man doet: rooken en eten, anders niet; gezelschap is er niet aan,” bromde de blinde vrouw, die weer aan 't breien was gegaan. „'k Wou dat ik maar dood was,” herhaalde zij, „want zoo is 't geen leven.”

De ontevreden toon, waarop zij sprak, deed mij zeer, en ik veroorloofde mij te zeggen:

„Gij kunt nog van geluk spreken, omdat ge zoo'n goede oppassing hebt; menigeen mist dat ook nog en . . .”

„Ja, Truitje is een goed kind; ze doet haar plicht,” antwoordde zij op denzelfden toon.

't Hinderde mij haar zoo te hooren spreken; ik kon er niets op antwoorden en zweeg.

De regen had intusschen opgehouden, en dankend voor de mij verstrekte schuilplaats stond ik op en ging heen.

Aan de deur drukte ik Truitje de hand, en bij het afscheid nemen zei ze:

„Moeder is verbitterd door haar ongeluk, maar 't is anders een goed mensch. — Als mevrouw soms eens naaiwerk voor mij heeft, mag ik mij dan aanbevelen? Er hoort heel wat toe om twee zulke oude menschen te onderhouden. Vader heeft wel vier gulden pensioen in de week, maar . . .”

Ik beloofde haar te doen wat ik kon en vertrok.

Later was ik in de gelegenheid meer te vernemen omtrent 't verleden van Truitje; ik had haar volop werk bezorgd en bezocht haar nu en dan, als ik voorbijgaande haar voor 't venster zag zitten. Eens op een keer schonk ze mij haar geheele vertrouwen. Ze verhaalde mij, dat ze in datzelfde huisje geboren was.

„Mijn ouders zijn zeer laat getrouwd,” zei ze. „Ik heb ze nooit jong gekend; bovendien was ik de jongste; mijn zuster Johanna was zes jaren ouder dan ik. Zij is gestorven. Fami-

lie of kennissen hadden we hier niet, want vader en moeder waren van een andere plaats. Vader was hier opzichter aan een der Rijksmagazijnen en is bij een zekere gelegenheid, door een luik, twee verdiepingen hoog, naar beneden gevallen; hij was lang ziek, en toen hij beterde, bleef hij erg dof en soezurig in het hoofd; langzamerhand werd hij geheel kindsch. Gelukkig is hij toen korten tijd daarna gepensionneerd.

„Ik geloof wel, dat vader en moeder veel van ons hielden, van Johanna en mij, maar zij toonden 't nooit, weet u! Ze hielden niet van aanhaligheid, zeiden ze. Beiden waren oud en veelal knorrig, en daarom konden ze het ook niet goed velen, als mijn zuster of ik in huis zongen; vroolijkheid heerschte er bij ons eigenlijk nooit; 't was er altijd stil, erg stil.

„Ik ben als kind hier op school geweest; dat was mijn gelukkigste tijd. Later moesten mijn zuster en ik moeder helpen aan 't naaiwerk voor de menschen, want vier gulden in de week is niet genoeg om van te leven. Toen moeder blind werd, bleven wij beiden alleen over, om voor alles te zorgen; u begrijpt dus, dat wij hard moesten tobben om er te komen. Moeders humeur had veel geleden door haar ongeluk; zij kan er zich volstrekt niet in schikken en toch is zij nu al volle zeven jaren stekeblind.

„Zoolang Johanna leefde, werkten wij met lust en vlijt en konden wij elkander nog eens aflossen. Nu eens ging zij uit, om een luchtje te scheppen of boodschappen te doen, en dan weer was 't mijn beurt; ik hield innig veel van haar, en 't kostte mij in stilte menigen traan, toen ik haar al magerder en bleeker zag worden. Toch waren wij soms nog vroolijk. 's Avonds, als we bij de lamp zaten te werken en de oudjes sliepen, spraken we zachtjes met elkaar en dikwijls lachten we om 't een of ander hardop. — Waarom? ja, dat wisten we zelf niet. — Och! jonge meisjes lachen soms alleen omdat ze jong zijn. Is 't niet waar, mevrouw?

„Eindelijk werd Johanna zoo zwak, dat ze te bed moest blijven; moeder wist het niet. Doordien zij blind was, had ze nooit gemerkt, dat 't meisje achteruitging, en toen zij niet meer op kon staan, pruttelde moeder nog en dacht dat 't luiheid was, want 't hoesten, dat Johanna deed, hield ze altijd voor verkoudheid.

„Den avond, voordat mijn lieve zuster stierf, zat ik bij haar; moeder sliep en vader rookte zijn pijp, zonder van iets te weten of te merken.

„Vaarwel, Truitje,” zei ze zacht: „vaarwel, hou maar moed; zorg goed voor vader en moeder. — Denk om je gezondheid want als jij sterft, hebben ze niemand. — Vaarwel! Misschien zien we elkaar hierboven weer.” — Toen is ze gestorven en drie dagen later begraven. Och, mevrouw! God had ons maar bij elkaar moeten laten.

„Toen moeder hoorde, dat Johanna dood was, heeft ze erg geschreid; ze wou het eerst niet gelooven, en ik moest haar bij het lijk brengen. Ik moest haar hand op Johanna's voorhoofd leggen. „O God! 't is toch waar,” riep ze en viel bij het bed op de knieën; zij raakte buiten kennis en toen ze weer bijkwam, sprak ze niet, at niet en dronk niet. Dat duurde drie dagen; daarna is ze langzamerhand weer beginnen te spreken en wou vader aan zijn verstand brengen, dat Johanna dood was; maar 't was niet mogelijk, hij begreep het niet.

„Hij was toen de gelukkigste van ons drieën!

„Ik heb u niet veel meer te vertellen, mevrouw! Sedert dien tijd heb ik alleen de zorg voor hen beiden gehad; ik moest dubbel hard werken, want ik wilde niet, dat zij 't minder zouden hebben, dan toen Johanna nog leefde. — Veel variatie is er in mijn leven niet, dat kunt u wel begrijpen; alleen 's Zondagsmiddags ga ik een klein eindje wandelen, als de oudjes slapen, maar niet lang, want ze zijn alleen.

„Vroeger kon ik nog wel eens lezen, — 'k ben dol op lezen, — maar nu heb ik er geen tijd meer voor; 'k moet werken voor den kost.

„Toen ik nog jonger was, een jaar of wat geleden, heb ik dikwijls aan dit venster gezeten, en terwijl ik werkte, kwam mij zoo allerlei in gedachten.

„In mijn eenzaamheid bouwde ik duizend luchtkasteelen; ik dacht dan zoo bij mijzelf: er zal toch wel éénmaal een verandering komen in mijn bestaan. Hoe en waardoor? Ja! dat wist ik zelf niet, maar ik hoopte er op; ik geloofde zeker, dat ik een andere bestemming zou krijgen. — Nu niet meer, mevrouw! Langzamerhand is er een soort van dofheid over mij gekomen, die mijn gedachten zwaar en moeielijk maakt. — Niets is er veranderd in dien tijd, — niets! Ik ben er nu overheen; ik hoop niets meer, ik verwacht niets meer, — ik

zal hier wel eenmaal sterven; ik doe mijn plicht, zoolang ik kan.

„Denk niet, dat ik zoo zonder slag of stoot tot die berusting gekomen ben. O, neen! er zijn oogenblikken geweest, dat mijn geheele ziel in mij in opstand kwam, dat mijn hart dreigde te breken bij de gedachte, dat ik oud zou worden, zonder één oogenblik van geluk te hebben gekend.

„Hoe dat geluk zijn zou, daarvan wist ik mij zelfs geen rekenschap te geven, maar juist omdat ik het niet wist, wilde ik het kennen, wilde ik het bezitten. Ik beken het ronduit, mevrouw! ik heb gemurmureerd tegen de Voorzienigheid en 'k dacht dikwijls: bestaat God, dan is het een God zonder medelijden; wanneer hij een Vader is, zooals men het ons leert, waarom zorgt hij dan niet, dat ten minste ieder van zijn kinderen, éénmaal in 't leven, het geluk, al is het dan ook maar kort, kent?

„Ik deed er zonde aan, dat weet ik wel, maar ik kon niet anders. Maar ook die opstand in mijn binnenste is nu voorbij; ik ben stomp en onverschillig geworden en ik denk: laat komen wat komen wil, ik zal mijn plicht doen, zoolang ik kan. — Ik ben nu bijna dertig jaren . . . Johanna was drie en dertig, toen zij stierf — — En u, mevrouw! is u gelukkig?”

Ik antwoordde niet op Truitjes vraag, ik kon het niet. Men spreekt niet over een vriend, in tegenwoordigheid van hen, die hij ontrouw is geweest.

Anderhalf jaar lang, — zoo ging mijn grootmoeder voort, — heb ik Truitje gekend, en hoe meer ik haar leerde kennen, des te meer leerde ik haar waardeeren. 't Spijt me waarlijk, dat ik haar daarna langen tijd, meer dan twee jaren, uit het oog verloor. Eindelijk voerde mij mijn weg weer naar 't kleine stadje, bij eene bevriende familie.

„En hoe gaat het met Truitje?” was een der eerste vragen, die ik deed, nadat ik een poosje in den gezelligen huiselijken kring had doorgebracht.

„Met Truitje de naaister? Wel, die naait nog altijd voor ons.”

„En haar vader en moeder?”

„O! die leven allebei nog; 't is daar in huis alles nog bij 't oude.”

Den volgenden morgen spoedde ik mij naar 't kleine straatje; ik wilde zien, of zij nog ouder gewoonte op haar plaatsje voor 't venster zat.

Ik naderde. Zij zat met het hoofd voorovergebogen te werken. Een glas met bloemen, neen! een geheele ruiker, stond in de vensterbank, en — zag ik goed? — op Truitjes borst, tusschen 't witte opspeldertje en 't donkere kleed, stak een rozeknop; dat had ik nog nooit bij haar gezien. Zij zag er anders uit dan vroeger, — beter, docht mij, vroolijker. Daar keek zij op, herkende mij, wierp haar naaiwerk neer en snelde de deur uit, mij te gemoet. Een bos van vreugde overtoog haar gelaat, toen ze mij zag. Ze stak me haar beide handen toe en drukte de mijne met innige hartelijkheid.

Ik had mij niet vergist, Truitje zag er veel beter uit dan vroeger; het was alsof zij jonger was geworden; de trek van droefgeestigheid zetelde niet meer om haar mond, haar oog stond helder en haar mooi zwart haar was met veel meer zorg dan vroeger geschikt.

Waarlijk! zij zag er lief uit, — niet alleen lief, maar gelukkig. Er was iets stralends in haar gelaat, iets als de weerspiegeling van een zonnestraal in haar donker oog.

„Truitje!” riep ik uit, „je bent geheel veranderd! Ben je gelukkig geworden?”

Ze nam mij bij de hand; zonder te spreken bracht ze mij in de kamer, bij de tafel, waarop haar werk lag, toonde mij haar naaikistje en in 't deksel er van een photographisch portretje.

„Wat is dat?” vroeg ik verwonderd. „Van wien?”

„Mijn aanstaande,” zei ze blozend en zacht.

„Wel, kind! ik wensch je geluk. Ben je verloofd?”

„Ik ben gelukkig, mevrouw! want ik heb hem zoo lief,” en met een glans van geluk in de oogen knikte zij 't portretje toe.

„Murmureer je nu nog, Truitje?”

„Neen, mevrouw! nu dank ik God! Nu valt niets mij meer te zwaar. Zie, mevrouw! ik heb nu een gevoel leeren kennen, waarvan ik tot nog toe slechts het bestaan vermoedde. Ik ben nog even alleen en eenzaam als vroeger, want hij is op zee, al ruim een halfjaar; maar toch ben ik niet alleen, sedert ik weet, dat hij mij lief heeft, sedert ik gevoel, dat ik zijn geluk, zijn alles ben. Hij is ook mijn alles, mevrouw, mijn wereld, mijn geluk en mijn steun, en wanneer ik aan hem denk doorstroomt mij een gevoel van vreugde en geluk, dat ik nooit heb durven denken dat bestond; ik ben er trotsch

op, dat hij mij boven anderen de voorkeur gaf. Ik werk nu met lust; 't valt mij alles licht, want ik weet, dat, als hij terugkomt, ik geheel en al de zijne zal zijn, — met hem geheel en al gelukkig zal worden."

Welk een vuur, welk een gloed straalden er nu uit die vroeger zoo matte oogen. Truitje was schoon in dit oogenblik. De tranen sprongen haar uit de oogen, terwijl zij sprak, en als door een vonkelenden sluier scheen het karmozijn harer wangen. Haar boezem zwoegde en haar handen drukten zenuwachtig de mijne. Zij stond daar als 't beeld van den reinen hartstocht, als een herboren wezen.

Ik kon haar niet genoeg aanzien; het kwam mij voor, dat ik haar voor mij zag op het oogenblik, dat de almachtige liefde tot haar sprak: „Ontwaak!”

Ja! haar geheele innerlijke ik, haar hart, haar ziel, waren ontwaakt uit den doffen, loodzwaren slaap, dien 't lot haar zoo lang had doen slapen.

„God geve u beiden zijn besten zegen, mijn kind!” zei ik aangedaan, en onwillekeurig drukte ik Truitje aan mijn borst. „En wat zeggen je vader en moeder er wel van? Waar zijn ze?” vroeg ik eenigszins verwonderd, want nu eerst bemerkte ik, dat we alleen waren.

„Vader en moeder zitten over dag hiernaast in het kleine kamertje. Hendrik heeft het voor ons opgeknapt. Hij vond het beter, we hadden het toch ledig staan; zij zitten daar heel goed, frisscher dan den geheelen dag in hetzelfde vertrek. Hendrik vond het ook beter voor mij; hij wilde het zoo, anders had ik 't niet gedaan..... Maar de deur staat altijd open en 't minste gedruisch kan ik hooren; dan ben ik toch dadelijk bij hen.”

Ik trad het kamertje binnen.

Evenals vroeger zat de kindsche grijsaard in zijn stoel, staarde wezenloos voor zich uit en speelde met een stukje touw, dat hij van den eenen vinger op den anderen wond. Ik knikte hem goeden dag. Hij beantwoordde mijn groet niet, maar toonde mij het touwtje, dat hij om zijn pink wond, en lachte onnoozel.

„En hoe gaat het u?” vroeg ik, mij tot Truitjes moeder wendend. „Ik heb u in lang niet gezien.”

De blinde herkende mijne stem en zei:

„O! is u 't mevrouw! Altijd wel geweest? — Och! hoe

zou 't mij gaan. Slecht, mevrouw! blind, verlamd. 't Leven is mij hoe langer hoe meer tot last, en de oude man wordt hoe langer hoe erger; er is niets meer aan hem, mevrouw! Hij wordt lastig tusschenbeide, omdat hij zijn pijp niet krijgt; — hij wil rooken, maar dat kan hij niet, — om 't hoesten, weet u!"

Ik gevoelde mij in 't bijzijn van die blinde vrouw altijd ontstemd. Hoe groot ook mijn medelijden met haar was, ik kon nooit sympathie voor haar gevoelen, en ware zij Truitjes moeder niet geweest, ik zou verder geen woord met haar gewisseld hebben. Nu echter vroeg ik:

„Ben je niet blij, dat je dochter nu zoo gelukkig is?"

„Wat bedoelt u?"

„Dat ze een braven man zal krijgen. — Zij ziet er zoo goed uit tegenwoordig; ze is geheel en al opgefleurd."

„Zoo! ja — och! dat kan ik toch niet zien. — Ja, 't is gelukkig voor haar. Hendrik is een goeie jongen, maar van trouwen zal vooreerst niet veel komen. — En wat zal 't geven? Hij is nog maar tweede stuurman. — En waar moeten wij naar toe, als zij trouwen?" — Zij zweeg een poos en plukte met haar gerimpelde vingers aan het tafelkleed, tastte naar haar breiwerk, dat er op lag, en voelde of zij de pennen goed gevat had. Zij begon te breien en zei, als voor zichzelf: „Wij moesten maar wat eerder gestorven zijn, — wij leven te lang..."

Ofschoon ze dit op haar gewone manier zei, lag er toch iets zóó weemoedigs in dit gezegde, dat ik onwillekeurig mijn gemoed voelde volschieten en niets antwoorden kon. Ik keek Truitje aan, die tegenover mij stond en met een blik van innig medelijden op die twee oude stumperds neerzag. Er lag in haar oog nog meer zaligheid dan vroeger, meer toewijding; 't was alsof de ontwaakte liefde in haar hart ook zelfs de kinderlijke liefde gelouterd had.

Zij streek de oude vrouw met zachte hand over 't gelaat en schoof enkele grijze vlokken haar, die over haar voorhoofd hingen, voorzichtig onder de heldere, witte muts, maar ze zei geen enkel woord. Alléén toen de blinde bitter droef herhaalde: „Wij oude, ongelukkige schepsels staan jouw geluk ook misschien nog in den weg," klonk het zacht verwijtend van haar lippen: „Foei, moeder!"

Hoe Truitje verloofd was geraakt? — Wilt gij het weten?

Dicht bij het straatje, waar zij woonde, stond een huisje, misschien even oud als het hare, bewoond door een weduwe, vrouw Bakker, een flink, ferm, oud mensch, die sedert jaren in dat huisje een winkeltje hield van kruidenierswaren.

't Was een vrouw, die reeds bij de zestig was, maar best voor zes- of acht en veertig kon doorgaan. Helder en proper, met een vroolijk innemend gelaat, was zij in het buurtje, waar zij woonde, algemeen gezien en geacht. Zij verdiende wel niet veel met hare kleine winkelnering, maar toch genoeg om bij de weinige behoeften, die zij had, te kunnen leven en voor de opvoeding van haar eenigen zoon, Hendrik, te kunnen zorgen.

Vrouw Bakker was een tevreden mensch; zij had weinig, maar ze wist het weinige wat ze had te waardeeren. Haar jongen, haar Hendrik, had ze afgodisch lief, maar zij bedierf hem niet, daarvoor was zij te verstandig; en toen hij eindelijk, moeders pappot ontwassen, verklaarde naar zee te willen gaan, hield zij hem niet tegen, maar zei: „Ga met God, mijn jongen; ik kan je niet terughouden: 's menschen zin is 's menschen leven.”

Hendrik ging als kajuitsjongen aan boord. Wat was vrouw Bakker trotsch, toen hij, na twee reizen te hebben gedaan, als licht matroos terugkwam.

Aan iedereen, die in haar winkeltje kwam, vertelde zij met ingenomenheid: „Weet je 't al, buurvrouw? Heb je 't al gehoord? Mijn Hendrik is als licht matroos terug; je moet eens zien wat een knappe jongen 't geworden is.”

't Was een geluk, een vreugde voor haar, dat ze van haar weinige verdiensten toch een spaarpotje had overgehouden, waaruit zij hem een uitrusting kon verschaffen, toen hij weer opnieuw naar zee ging; en menigmaal rekende zij in gedachten uit, hoeveel ze nu wel zou kunnen sparen, om hem de middelen te verschaffen tot het nemen van de noodige lessen in de zeevaartkunde, ten einde zoodoende spoediger zijn examen als stuurman te kunnen doen.

Hendrik had, bij al zijn goede hoedanigheden, toch niet den rechten lust tot studie; vandaar kwam het waarschijnlijk dan ook, dat hij zeer lang had gevaren, eer het hem gelukte zijn stuurmansexamen te doen; en 't was eerst op dertigjarige leeftijd, dat hij tweede stuurman werd. Misschien ook

bracht een verblijf in Indië van ruim een jaar er toe bij, om hem minder vlug te doen vooruitkomen dan hijzelf en moeder wel gewenscht hadden.

Eindelijk toch was 't goed gegaan, Hendrik was tweede stuurman geworden en kwam met verheugd hart zijn moeder bezoeken. Hij bleef eenigen tijd aan wal en zag, als Truitje in den winkel kwam, zijn oude schoolkameraadje weder. Nauwelijks herkende hij haar, toen zijn moeder hem op haar opmerkzaam maakte en zei: „Hendrik, weet je wel, dat jij nog met Truitje op school bent geweest.”

„Is dat Truitje Storm, moeder? Ik zou haar niet hebben herkend. Ze lei vroeger heel anders onder haar tuig, toen ze nog klein was; ze was vroeger een vroolijk kind.”

Dikwijls ontmoette hij Truitje in den winkel van zijn moeder, maakte een praatje, sprak met haar over vervlogen tijden en kindsche dagen, en . . . Ja, hoe 't eigenlijk gekomen was, zou Hendrik u alleen hebben kunnen zeggen, misschien was het zelfs hem niet duidelijk, — of het Truitjes stille zwaarmoedigheid was, die hem, den ruwen zeeman, aantrok, of dat medelijden den grondslag legde tot zijn genegenheid, wie zal 't beslissen? — maar op een avond zei Hendrik plotseling tot zijn moeder:

„Oudje, kom eens bij mij. Zoo! — dicht bij mij, — ik moet je wat zeggen.”

„Wat dan, jongen?”

„Zie je niets aan mij, moeder?” en met een vroolijke tinteling in zijn helder oog zag hij vrouw Bakker aan. „Zie je niets vreemds aan mij?”

„Neen jongen!”

„Waarachtig niet?”

„Neen, Hendrik, waarlijk niet. Wat heb je?”

„Luister eens, oudje. Ik ben in een raar vaarwater verzeild; 'k heb 't danig te pakken; 'k ben verliefd!”

Een bos van vreugde overtoog het gelaat van vrouw Bakker, want in stilte had ze al zoo dikwijls gedacht: Hendrik moest een vrouw zoeken; 'k wou nog zoo graag mijn kleinkinderen zien.

„Is 't wezenlijk waar, Hendrik?”

„Dacht je dan, dat ik je beethad? Neen! neen! ik ben waarachtig verliefd en erg ook. — En op wie denk je wel, moeder?”

Vrouw Bakker wist het waarlijk niet, zij had nooit iets

gemerkt, en antwoordde dus, glimlachend haar zoon aanziende:

„Zeg het maar gauw, want ik weet het niet.”

„Op Truitje!”

„Op Truitje Storm?”

„Ja, moeder!”

Een sombere wolk trok een oogenblik over 't nog gladde voorhoofd van Hendriks moeder, want zij zag plotseling in den geest die twee oude, ongelukkige menschen voor zich en haar moederlijk instinct ontdekte, als 't ware met één tooverslag, allerlei zorgen en moeielijkheden, die haar zoon konden wachten door die vereeniging. Onwillekeurig vroeg ze:

„Is 't wezenlijk waar?”

Verwonderd keek Hendrik haar aan, toen hij antwoordde:

„Oudje, waarom vraag je dat?”

„Och, jongen!”

„Heb je er soms iets tegen?”

„Er op tegen? Neen! dat niet, maar . . . .”

„Nu, vooruit maar,” riep hij ongeduldig, „vooruit maar, moeder! Zeg maar wat je hebt.”

„Truitje is even oud als jij: ze is, geloof ik, zelfs een half jaar ouder, en . . . .”

„En wat doet dat er dan toe?”

„Ze is niet . . . . mooi.”

„Stop eens even! Wat zeg je daar? Wel wis en waarachtig is ze mooi: maar je ziet het niet, moeder, omdat ze daar in huis bij die twee oude, ongelukkige wrakken verteert van verveling en zorg. Heb je wel gezien, wat mooie oogen ze heeft en wat mooi zwart haar — en wat een mondje? — Nou! ik vind haar dan weerlichts mooi.”

Glimlachend antwoordde vrouw Bakker, terwijl zij, als wilde zij hem bedaren, de rechterhand op zijn schouder legde: „Jongen, ik zie het wel, er is niets aan te doen; heb je haar waarlijk lief, neem haar dan . . . .”

„Altijd als ze me wil hebben, oudje!”

„Kom! kom! Hendrik, dat 's nu ook een vraag!” Met moederlijken trots zag zij haar zoon aan en bewonderde voor den, de hemel weet hoeveelsten keer, zijn forsche, mannelijke gestalte, zijn open blauw oog en zijn bruinen krullebol.

„Dus is 't met je zin, moeder?”

„Ja, jongen!”

„Zie je, oudje,” zei Hendrik hartelijk, terwijl hij zijn arm vertrouwelijk om zijn moeders schouders legde en met de andere hand liefkoozend langs haar wangen streek, „ik ben wel over de dertig en ik zou mij weergaasch weinig storen aan 't geen een ander er van zei, maar tusschen ons is 't wat anders; 'k ben blij, dat je haar lijden moogt, hoor! 't Is veel beter zoo!”

„Welnu, jongen,” — vrouw Bakker nam zijn beide handen in de hare en keek hem met innige liefde aan, — „als ze jou gelukkig maakt, zal ik dubbel tevreden zijn; maar denk er om, 't is een stap voor je leven.”

„Hoor eens, moeder! ik heb van al die mooie praatjes en tierelantijntjes, die je in de boeken leest, geen verstand, en van eigenlijke verliefderigheid weet ik niet veel af; — maar, zie je, ik heb vroeger ook wel eens idee gehad in een knappe meid, en als ik er dan over dacht, dat ik haar mijn heele leven op sleeptouw moest nemen, dan zei ik tot mijzelf: „Stop, maat!” en ik haalde bakzeil. Nu is 't wat anders. Begrijp je? Want als ik er aan denk, dat ik altijd met Truitje kan zijn, dan word ik waarachtig warm onder mijn jekker, en als ik er over prakkezeer, dat ik nu weer naar zee moet, krijg ik de koorts op mijn lijf. 't Is alsof ik heelemaal veranderd ben. Weet je, moeder, ik voel iets in mijn binnenste, dat ik geen naam kan geven, maar 't is iets, dat me zóóveel plezier doet, dat ik er van zou kunnen huilen als een klein kind en dat ik 't je niet zeggen kan. 'k Heb vroeger nooit zoo'n alterasie in mezelf gehad, als ik bij een vrouw stond, maar als ik Truitje ontmoet, heb ik jandorie een gevoel als... Nou ja! ik kan het niet zeggen, maar ik voel het. En wanneer ik bedenken, dat ik een ander zou zien, die haar praaide, 'k geloof waarachtig, oudje! dat ik hem vierkant in zijn want vloog.”

Glimlachend om de zonderlinge redeneering van haar zoon, zei vrouw Bakker:

„Wel, jongen, als 't je dan zoo erg meenens is, dan moet je er maar geen gras over laten groeien.”

„Dat wil ik ook niet.” Hij liep een paar malen heen en weder, stak zijn handen in zijn zakken en bleef eindelijk vlak voor zijn moeder staan, keek haar met zijn goedge

oogen min of meer verlegen in 't gelaat en zei: „Hoor eens hier, moeder, ga jij er nu maar dadelijk naar toe en vraag, of zij mij hebben wil.”

„Maar, jongen, dat moet je zelf doen!”

„Och, oudje! doe jij 't maar; jij kunt dat zoo netjes zeggen; — ik flap het er misschien zoo raar uit.”

„Dat hindert niet, Hendrik,” antwoordde lachend de oude vrouw.

„Nu goed dan. Maar wat moet ik dan eigenlijk zeggen?”

„Ha! Ha! Ha! Ha! Ha!”

„Ja! lach maar. 't Is zoo gemakkelijk niet. Vroeger wist ik wel met de vrouwlui om te gaan, maar dat was heel ander soort, vat je! Afijn ik zal 't met Truitje ook wel klaren.”

„Dat geloof ik ook, jongen.”

„En wat zei Truitje?” vroeg Hendriks moeder, toen hij 's anderen daags met stralende oogen terugkwam.

„Dat weet ik waarachtig niet, oudje! Maar 't is in orde.”

„En wat zei haar moeder?”

„Niets!”

„Hm!”

Voor Truitje was 't licht geworden in de donkere woning daar achter den vestingmuur. Met Hendrik traden als het ware zonneshijn en warmte binnen de kille muren, die eens haar doffe moedeloosheid hadden gezien.

Ja, zij had hem lief uit al de volheid van haar onbedorven hart; reeds lang had ze hem liefgehad, misschien zonder het zichzelf te willen bekennen. Wellicht was 't haar eerst recht duidelijk geworden wat zij gevoelde, toen Hendrikhaar zei, dat hij haar liefhad. Misschien ook ontdekte zij in dat oogenblik zelf eerst haar liefde. Haar droom van hoop en geluk keerde plotseling terug; en allengs werd die droom werkelijkheid. Haar geluk was een stil geluk; 't nam, als men 't zoo noemen kan, iets aan van haar vroegere natuur. Zij had hem lief met al de innigheid, de diepte van gevoel, die in haar was; de liefde, die voor haar tot nog toe een mysterie was geweest, ontwikkelde zich met alle gloed en kracht in haar gemoed. Ze werd weer jong, weer vroolijk, maar niettemin bleef zij uiterlijk kalm en stil, zelfs droomerig nu en dan, maar 't was een droomen, dat weldadig op haar werkte.

De ronde, eenvoudige zeeman, die geen hoofsche woorden vond, om haar zijn genegenheid te verzekeren, maar kernachtig en kort had gezegd: „Truitje, ik heb je lief als mijn leven. Wil je mijn vrouw zijn?” had plotseling in haar hart op zijn vraag het antwoord doen geboren worden. Die hartelijke woorden deden eensklaps in haar ziel de snaren trillen, wier akkoord aan het eenvoudige meisje een onbekende melodie deed verstaan.

Toen zij alleen was met haar moeder, was zij naast haar stoel neergeknield. Ze had de handen der blinde gegrepen en aan haar hart gedrukt, aan haar hart, dat op dat oogenblik dreigde te barsten door zooveel geluk.

„Moeder!” had ze geroepen, „moeder! hebt u 't gehoord? Hij heeft me gevraagd, of ik zijn vrouw wil worden, — zij n vrouw!”

Een enkel oogenblik was de blinde liefdevol geweest voor haar kind, want haar sidderende handen zochten Truitjes hoofd, en terwijl ze over die glanzige zwarte vlechten streek, had ze gefluisterd:

„Kindlief! word gelukkig; je heb 't aan ons verdiend.”

„Kindlief!” had ze gezegd; 't was misschien de eerste maal, dat Truitje dat woord van haar lippen hoorde; 't klonk haar als muziek in de ooren, ze boog het hoofd in den schoot der oude vrouw en weende, — maar 't waren geen tranen, die 't lijden uit de oogen perst.

„Pijp! lekkere pijp!” riep op eens de kindsche vader, en Truitjes droom was voorbij; de werkelijkheid stond voor haar, wel minder koud en akelig dan vroeger, maar het was toch weer de werkelijkheid.

Wat al veranderingen kwamen er nu in 't kleine huisje. Hendrik bracht leven en kleur in de sombere omgeving, en wanneer hij 's avonds met haar bij de lamp zat en hij, terwijl zij werkte, vertelde van zijn reizen, van alles wat hij gezien en ondervonden had, zou zij met geen koningin der aarde haar lot hebben willen ruilen. Zelfs de oude, blinde vrouw vergat in die oogenblikken haar leed, en soms klonk een heldere lach door de kleine ruimte, een lach, zóó gul, zóó hartelijk, dat de arme idioot zijn anders onbeweeglijk gezicht tot een wezenlozen grijns vertrok. Dan vloten de uren daarheen als minuten, en als het tijd van scheiden werd en Hendrik vertrok, was 't Truitje als ging de zon voor

haar onder; toch scheen 't alsof zijn ronde, eerlijke vroolijkheid gedeeltelijk bij haar bleef. Dan sliep zij in, gewiegd door de gedachte aan hem, die haar geheele ziel bezat, — en ze was gelukkig.

Eindelijk kwam het tijdstip, dat Hendrik weer naar zee moest. Als tweede stuurman had hij een plaats gekregen op een bark, die naar China gecharterd was. Toen hij afscheid nam, zei hij alleen de woorden:

„Vaarwel, Truitje! God zegene je. — Zoodra ik terugkom, worden we man en vrouw.”

En zij? Ze zei niets, maar zij hing aan zijn hals en sloeg haar armen om hem heen, als wilde zij hem dwingen bij haar te blijven. Zij snikte aan zijn borst en telkens weer boog ze zijn hoofd tot het hare, om hem te kussen en onder tranen toe te fluisteren „God behoede je, mijn Hendrik. — Vaarwel!”

Toen hij vertrokken was, scheen het haar toe, alsof alle licht en leven uit hare omgeving verdwenen was.

Zij verborg het gelaat in haar handen en knielde neer aan den schoot van haar moeder, die nog een enkele maal de bevende handen op haar hoofd lei en haar een woord van troost toefluisterde.

Langzamerhand keerde de kalmte in haar hart terug en droogde de hoop haar tranen. De hoop deed haar verder blijmoedig voortleven; de zoete, alles verzachtende weldadige hoop, die zij vroeger niet had gekend, was nu haar eenige steun.

Hoe vervolgde zij in gedachten het schip op den verren tocht; hoe klopte haar hart, toen zij voor 't eerst een brief van Hendrik kreeg; en hoe zalig was zij, toen ze zijn eenvoudige, hartelijke woorden las. 't Was haar een genot om met hem op 't papier te praten, om hem van alles te schrijven. In die oogenblikken geloofde zij, dat zij in den geest bij hem was, en 't was haar, alsof zij ieder oogenblik zijn eerlijk, trouw gelaat zou zien, dat haar vol liefde toeknikte.

Bijna een jaar verliep, eer Hendrik terugkwam.

Eindelijk was zijn schip binnen en sloot Truitje hem lachend en schreiend te gelijk in de armen.

Zóó heerlijk had zij zich 't wederzien toch niet voorgesteld. Alles! — verlangen, zuchten, tranen was vergeten, nu zij hem weder had, nu zij weer tusschen beide handen zijn

hoofd kon vasthouden en in zijn trouwe oogen zien, terwijl ze haar lippen op de zijne drukte.

't Kwam haar voor alsof hij nog mannelijker was geworden, en als zij zich aan zijn arm vasthield, gevoelde zij zich zoo geborgen, zoo zeker; 't was haar zoo wèl.

Op een avond, niet lang na zijn terugkomst, — zij hadden te samen een kleine wandeling gemaakt, — zei Hendrik, op zijn gewone, ronde manier, terwijl ze voor de deur stonden:

„We moesten nu maar bepalen, wanneer we uitzeilen, kind!”

Truitje antwoordde niet, maar zij zag hem aan met een blik, die meer zei dan woorden.

„Heb je er al eens over gedacht, wáár de oude lui hun anker moeten uitgooien?”

„Wat bedoel je, Hendrik?”

„Wat ik bedoel? Wel, je begrijpt, dat we in een jong huishouden die twee oudjes moeilijk op sleeptouw kunnen nemen. 't Is 't beste, dat we moeite doen om ze in 't armhuis te krijgen.”

„In 't armhuis, Hendrik?” Een rilling voer door Truitjes leden.

„Ik weet er niets anders op.”

Truitje zweeg.

„Heb je er nog nooit over gedacht, wat we met hen beginnen moeten?”

Neen! daar had zij nog nooit over gedacht. Het denkbeeld, dat vader en moeder in 't armhuis zouden komen, dat zij in hun laatste dagen door vreemde handen zouden worden verpleegd, was haar onverdraaglijk. Zij huiverde, want zij begreep, dat Hendrik gelijk had, en toch, ze schrikte terug voor de gedachte, dat . . . „'t Armhuis! Onmogelijk!” riep zij eensklaps uit. „Vader is gepensionneerd.”

„Welnu, dan zullen we hen ergens buiten besteden!”

„O God! neen, dat niet! Mijn ongelukkige vader en moeder bij menschen, die 't alleen doen uit hebzucht, om wat te verdienen!”

„Maar we kunnen hen toch niet aan boord nemen, kind!”

„Och! Hendrik, bedenk er iets anders op; je weet, van 't pensioen kunnen ze zelfs niet uitbesteed worden: ze zouden gebrek lijden. Neen! neen! dat wil ik, dat kan ik, dat mag ik niet toestaan. Ze zijn zoo gewend aan mij, niemand

kent hun eigenaardigheden zoo goed als ik, ik heb ze zoo lange jaren verzorgd en . . . .”

„Truitje! Truitje!” klonk eensklaps de stem der blinde uit het huis. „Truitje! kom dan toch! Vader is weer zoo benauwd!”

„Nu hoor je 't zelf, Hendrik! Hoor eens, hoe angstig moeder roept. Ach God! ik kan ze niet verlaten.”

Zij snelde naar binnen. Zonder verder iets te zeggen of na te denken, alleen gehoor gevend aan de inspraak van zijn goedhartig gemoed, was Hendrik haar gevolgd en hielp haar den ouden man, die door een vreeselijke benauwdheid overvallen, met uitpuilende oogen en blauwe lippen van zijn stoel op den grond was gegleden, oprichten, en terwijl hij met tranen in de oogen den kindschen grijsaard hielp, en Truitje naar buiten ijde om frisch water te halen, pruttelde hij tusschen de tanden: „Wat moet je in Godsnaam met zoo'n oud wrak doen?” En terwijl hij ter zijde naar de blinde vrouw zag, voegde hij er in zichzelf bij: „Dat's ook een schip zonder roer. Waarachtig! Truitje heeft nog gelijk: we moeten ze maar in ons vaarwater meenemen.”

De oude man kwam langzaam bij, en toen hij weer bij adem kwam en afgemat in zijn stoel zat, was 't alsof er een oogenblik licht kwam in die verduisterde ziel; hij greep Hendriks hand en zei op doffen toon iets, dat naar 't woord „dank” geleek; — misschien was 't ook maar alleen een onbestemde klank, maar de ronde zeeman verstond er een danktoon uit.

„Truitje,” zei hij, terwijl hij op de twee ongelukkige schepsels wees, „meid! ik heb niets gezeid, hoor je!”

„Wat heb je dan gezeid, Hendrik?” vroeg de blinde.

„Niets, moeder!”

„Jawel, hij had wel wat gezeid,” bromde de oude vrouw.

Toen Hendrik 's avonds afscheid nam, zei hij, terwijl hij Truitje zijn breede, bruine hand op 't hoofd lei: „Kleintje, hijsch nou je tranen maar op, hoor! Ik zal die oudjes in Godsnaam maar mee laten varen, — maar . . . .”

„Nu, maar . . . ?” vroeg Truitje, terwijl zij innig dankbaar zich aan hem klemde.

„Dan kunnen we deze reis nog niet trouwen.”

Zij zweeg en boog het hoofd.

Hij vatte haar bij de kin, hief haar hoofd op, keek haar in de oogen en sprak:

„Luister eens, kleintje. Als ik de oude stumperds aan boord neem, moet ik voor proviand zorgen; 'k heb alle kans om de volgende reis eerste stuurman te worden, — de oude heeft 't mij vast beloofd; — dan hebben we geen krimp, en dus, als jij ze bij je wilt houden, moet je kiezen of deelen. — Misschien ben ik met een maand of acht terug en dan...”

„'t Is lang, heel lang, Hendrik, maar God zal 't je loonen wat je aan hen doet. — Hendrik, mijn alles! mijn leven! ik ben je zoo dankbaar, ik heb je zoo lief...” Als overweldigd door haar gevoel zonk Truitje plotseling op de knieën en omvatte de zijne, zag tot hem op met betraande oogen, en tusschen die tranen door schoot een straal van liefde en geluk, als een vonkelende zonnestraal door den zachten meiregen.

„Wat doe je nou, ben je dol, meid? Allo! gauw bijdraaien!” en met een enkele beweging van zijn krachtige hand hief hij haar op, nam haar als een kind in zijn armen en kuste haar de tranen uit de oogen.

„Acht maanden,” had Hendrik gezegd.

Truitje telde reeds de weken: Nu nog zeven, nu nog zes, dan kan hij weer hier zijn.

Zijn brieven waren haar eenige troost, en nu en dan bezocht ze zijn moeder; 't was ook de eenige, met wie zij over hem spreken kon. Zij begreep zoo goed wat Truitje gevoelde; zij vermocht het alleen haar moed in te spreken, toen de acht maanden verstreken waren en er nog geen bericht van het schip kwam.

Vrouw Bakker was zelf ongerust, maar toch wist zij te troosten, als Truitje, bleek van angst, haar vroeg:

„Is er nog geen tijding? Heeft u geen brief?”

„Nee, kind! Wanneer heeft Hendrik je het laatst geschreven?”

„Zijn laatste is van den 12^{den} September, en we hebben nu al bijna einde November.”

„Ze kunnen tegenwind hebben gehad, kind. — Misschien hooren we morgen, dat 't schip binnen is.”

„Morgen? — God geve het!”

„Morgen of overmorgen, Truitje-lief; 't is meer gebeurd, dat de reis een week of wat langer duurde.”

't Werd morgen, overmorgen, een week later, en.... niets! — niets! — geen brief, geen bericht.

Vrouw Bakker zag even somber en bleek als Truitje, maar zij zweeg; ze vreesde, leed en hoopte.

De Novemberstormen loeiden, de wind floot tusschen de spleten der oude muren van 't steegje, bulderde door den schoorsteen en gierde langs de daken. Buiten steunden de boomen onder de wilde vlagen en krakend braken de takken. Kil kletterde de regen tegen de ruiten en binnen in het kamertje druppelden langzaam heete tranen langs vrouw Bakkers wangen, als ze aan haar zoon, haar Hendrik dacht.

In 't kleine huisje zat Truitje, met droge, brandende oogen; de angst had de bron van haar tranen doen opdrogen en folterde haar hart. Bij iedere windvlaag, die 't bouwvallige huisje op zijn grondvesten deed schudden, kromp zij ineen van schrik en sidderde. Iederen keer als de wind bulderend door den schoorsteen voer, sloeg zij de oogen biddend omhoog en drukte zij de handen krampachtig tegen haar borst.

De kindsche grijsaard was onrustig en riep: „Drinken! drinken!” En de blinde moeder bromde ontevreden:

„Wat een weer! — wat een weer! Dat komt er ook nog bij. — 'k Wou dat 'k dood was... Ik heb zoo geen leven meer.”

En „Hendrik! Hendrik!” steunde Truitje. „O God! wees gij hem nabij!”

Eindelijk, na veertien dagen, even zooveel folteringen voor de beide vrouwen, kwam er tijding. — Helaas, 't was het verpletterend bericht, dat Hendriks schip in het Kanaal met man en muis vergaan.

Vrouw Bakker had het gekregen, en toen zij het las, draaide haar alles voor de oogen en bracht ze eensklaps de handen aan het hoofd, dat klopte en brandde, als weigerden de hersenen die vreeselijke tijding in zich op te nemen. Sprakeloos, ontzet, vernietigd, zonk ze op een stoel ineen, — als wezenloos staarde zij voor zich uit, op het papier, dat aan haar hand ontvallen was.

Bleek als de dood, met loodkleurige lippen en verwilderde haren, stormde eensklaps Truitje haar woning binnen. De vreeselijke mare was dadelijk door 't stadje verspreid geworden en zelfs reeds tot Truitjes woning doordrongen.

„'t Is immers niet waar, vrouw Bakker?” gilde zij, toen zij binnenkwam. „O! zeg, dat 't niet waar is! Zeg, dat Hendrik gered is!” kreet zij radeloos van angst.

Vrouw Bakker antwoordde niet, zij hoorde niet, maar keek wezenloos voor zich uit naar 't blad papier, dat voor haar voeten lag.

Met een rauwen kreet van wanhoop greep Truitje naar het papier; het ritselde in haar sidderende handen. Haar oogen verslonden den inhoud — en — zonder een enkelen kreet, zonder een geluid, zakte zij ineen en plofte op den grond.

't Werd reeds lente; de boomen begonnen te knoppen en hier en daar staken enkele voorjaarsbloempjes hun blinkende kopjes uit het gras, maar nog altijd bleef het venster van 't oude huisje waar Truitje woonde, gesloten.

Dagelijks kwam een bejaarde vrouw in rouwgewaad er 's morgens binnen en verliet het eerst 's avonds laat om den anderen morgen even stil en droevig terug te komen. — Des nachts waakte een liefdezuster aan Truitjes sponde.

Eindelijk ontwaakte de ongelukkige uit den toestand van verdooving, waarin zij bijna twee maanden gelegen had.

Vrouw Bakker zat bij haar bed en bespiedde met angstige zorg iedere beweging der zieke, ieder teeken van terugkeerend bewustzijn.

„Mijn God, ik leef nog!” was Truitjes eerste woord.

„Goddank!” zei vrouw Bakker, „ze komt weer bij haar verstand.”

„O, Hendrik! O, Hendrik!” riep op hartverscheurenden toon de zieke.

„God heeft hem daarboven, mijn kind,” en overweldigd door bittere smart, boog vrouw Bakker haar hoofd op Truitjes bed.

„Moeder!” snikte de zieke, „we zullen hem samen be-
weenen.” Hartstochtelijk omvatte Truitje vrouw Bakker's hoofd.

„Ja, mijn kind ja!”

„Altijd, moeder! — Och! laat ik u „moeder” mogen noemen!”

Hare tranen vermengden zich; zij schonken aan beider gemoed verlichting.

„Ga nu slapen kind! Dan zul je beter worden.”

„Ben ik lang ziek geweest?”

„Ja! heel lang; je hebt ijlende koortsen gehad; je was . . .”

„Krankzinnig misschien?”

„Dat wel niet, maar toch . . .”

„O God! was ik 't maar geworden!”

„Bedaar! wind je niet op, Truitje; je wordt nu beter.”

„Beter? Ongelukkig ja, ik voel 't moeder, want ik lijd vreeselijk, — hier! — hier!” en ze wees op haar hart.

„Pijp! lekkere pijp!” klonk op eens de stem van den kindschen man uit de andere kamer.

„Hou je dan toch stil, oude; Truitje slaapt!” antwoordde de stem der blinde.

„O, groote God! vader en moeder,” — riep Truitje, en zonk in de kussens terug.

Toen 't zomer werd, was Truitje genezen en kon zij evenals vroeger haar werk doen.

Nog een jaar lang zat zij aan 't kleine venster, en rusteloos vloog de naald door het witte goed. Ze was *nog* stiller, *nog* bleeker dan vroeger.

Met kinderlijke toewijding en liefde verpleegde zij haar ouders, totdat zij op een morgen haar moeder dood in bed vond liggen. De blinde vrouw was zonder schok, zonder lijden de eeuwigheid ingegaan.

Vrouw Bakker stond haar bij om alles te bezorgen wat gebeuren moest; en toen 't lijk was afgelegd, knielde Truitje bij haar vaders stoel en lei het hoofd op zijn schoot.

De kindsche man was onrustig en keek wezenloos naar de ledige plaats in den stoel tegenover hem.

Het was alsof zijn geest moeite deed om nog voor een kort oogenblik over 't stof te heerschen, want telkens weer deed hij pogingen om iets te zeggen.

Eindelijk riep hij luid: „Moeder! Vrouw!” en twee groote tranen biggelden langs zijn gegroefde wangen.

Truitje bracht hem zijn eten, maar onwillig draaide hij het hoofd om, en met een droeven toon in zijn anders klanklooze stem, zei hij nogmaals: „Vrouw!” terwijl hij strak naar den ledigen stoel tegenover hem staarde.

Een maand later was hij ook stervende. De lang gekerkerde ziel werd vrij, en op 't oogenblik, dat zij voorgoed de aardse gevangenis verliet, herleefde een paar seconden zijn bewustzijn en strekte hij de handen uit naar zijn kind, als om

afscheid te nemen, terwijl hij een paar woorden trachtte te zeggen; zijn lippen bewogen zich alsof hij bad, maar geen geluid trof Truitjes oor. Eenige oogenblikken daarna drukte zij hem de oogen toe.

Toen bleef zij alléén, geheel alléén op de wijde wereld, zóó dacht zij ten minste, toen zij diep weemoedig den droeven stoet nastaarde, die 't stoffelijk omhulsel van haar vader ten grave droeg. Terwijl ze daar stond en, door duizend gedachten bestormd, door de verweerde ruiten van het kleine venster keek, merkte zij niet op, dat iemand de kamer was binnengetreden. Haar oog was verduisterd door tranen. Daar voelde zij een hand, die zacht liefkoozend langs haar wangen streek en hoorde zij een vriendelijke stem, die haar toefluisterde :

„Kind! je taak is hier ten einde, ik kom je halen; — kom nu bij mij.”

't Was vrouw Bakker, die haar zacht snikkend aan 't hart drukte.

„Moeder!” — riep Truitje. „Moeder!”

„Wij zullen Hendrik samen beweenen, want wij hebben hem beiden zóó liefgehad. Wij zullen elkaar niet meer verlaten, niet waar?”

„Nooit! nooit! O God! ik dank u; er is dan nog iemand, die mij liefheeft, die ik liefhebben mag.”

„Je blijft dus bij mij, Truitje?”

„Altijd! altijd! want u is immers Hendriks moeder, — mijn moeder!”

Vrouw Bakker verkocht haar winkeltje: zij wilde niet langer dáár wonen, waar zooveel leed haar getroffen had.

Met Truitje vertrok zij naar Amsterdam.

Jarenlang hebben de twee vrouwen daar nog samen gewoond, gewerkt en getobd om door de wereld te komen, en toen eindelijk ook vrouw Bakker voorgoed de oogen sloot, nam zij afscheid van Truitje met de woorden: „Ik ga naar mijn kind, — ik zal hem zeggen, hoe goed je voor mij bent geweest. Dank! dank!”

Toen bleef Truitje de naaister in werkelijkheid alléén: een geduldige, stille, eenzame vrouw. Menig jaar heeft ze in ons huisgezin verkeerd en altijd was ze dezelfde. Ze morde niet, ze klaagde niet, ze berustte in haar lot, en toen mijn grootmoeder haar eenmaal vroeg:

„Arm Truitje, hoe heb je zooveel leed kunnen dragen?”
antwoordde zij rustig en kalm:

„Door de herinnering aan het groote geluk, dat ik eens heb gehad. O, mevrouw, die het ware geluk nooit heeft gekend, is nog duizendmaal ongelukkiger, dan die het verlies ervan betreurt.”

EENE PREMIÈRE.

Schets uit de tooneelwereld.

De tooneelwereld is zonder tegenspraak een wereld op zichzelf, en menig cosmopoliet, hoe ruim en ver zijn blik ook reikte, sloeg nog nooit een oog in die kleine wereld, besloten tusschen de heilige wanden van den tempel der Muzen.

De poorten van den Muzentempel staan wel is waar open voor duizenden; in 't Heilige der Heiligen echter dringen maar zelden profanen door.

Hoe dikwijls het voorhangsel, dat het voorportaal van den tempel scheidt, ook worde opgeheven, het Sanctuarium blijft voor de menigte een mysterie, en slechts aan Priesters of Priesteressen en enkele adepten is het binnentreden er van geoorloofd.

Ik heb het geluk tot die bevoorrechte adepten te behooren en noodig u daarom uit, aan mijne hand dat Heilige der Heiligen binnen te gaan.

Ge zult dingen zien, die ge nog niet kent, woorden hooren, die ge niet verstaat. Vrees niet, ik zal trachten ze u te verklaren.

Ga dus met mij mede door de achterdeur van den tempel, „l'entrée des artistes.”

Stoor u niet aan den dorpelwachter, die u wantrouwend aanziet en in zichzelf mompelt: „dat's geen eigen volk”; volg mij, en ge bevindt u zonder hinder in 't Sanctuarium, en wel juist op het oogenblik dat er een groote plechtigheid plaats vindt, namelijk „Eene Première,” de eerste voorstelling van een oorspronkelijk stuk.

't Is tien minuten vóór halfacht. Precies om acht uur moet het gordijn opgaan voor de eerste voorstelling van het nieuwe drama, „à grand spectacle”, van mijnheer Penner, getiteld: „Patrice Ducaine, of trouw tot in den dood”, een oorspronkelijk tooneelwerk in vijf bedrijven. De decoratie van het eerste bedrijf is geplaatst. Een fraaie tuin met boschgezicht „au fond”. Aan de eene zijde boomen, heesters, een priëel en bloemen. Aan den anderen kant een oud kasteel, met een hoofdingang met breede stoep, daarnaast een kleine deur en boven beide een balkon.

Het tooneel is nog ledig; alleen de tooneelmeester, een kort, gezet, oudachtig heertje met een vriendelijk gelaat en intelligente, kleine oogjes, die achter kristallen brilleglazen rusteloos schitteren, staat met den rug naar 't gordijn gekeerd bij 't souffleurshok en geeft zijn laatste bevelen aan de tooneelknechts en changeerders. Zijn ietwat scherpe stem klinkt door de ledige ruimte:

„Derde coulisse links, iets meer vóóruit.” — Hij wenkt met de rechterhand: „Nog iets!”

Als door onzichtbare machten bewogen, schuift de boomgroep eenige meters vooruit.

„Ho! te veel, iets terug. Nog wat! — Ho! zoo doet hij 't!
— De achterste fries wat ophalen! — Stop! dat's te veel!
— Zakken! zakken! — Hij is er; vast! — Bronders!”

„Mijnheer Stam?” vraagt een onzichtbare mond uit de hoogte.

„De achterste hers brandt niet!”

Een oogenblik later valt een schel licht van boven op het achterdoek; de hers is ontstoken.

„Bronders!” roept mijnheer Stam nogmaals.

„Hallo, meneer!”

„Kom eens even hier, Bronders!”

Bronders, de assistent-fitter, die belast is met het toezicht op de tooneelverlichting, staat een oogenblik later voor zijn chef en vraagt:

„Wat is er van uw dienst?”

„Zeg aan den fitter, dat hij zorgt voor 't maanlicht in de laatste tooneelen van 't eerste bedrijf. Is de lichtbak met de groene glazen in orde?”

„Jawel, meneer! Ik heb er een mannetje bijgezet, om de glazen na te kijken; — er waren een paar gebroken, weet u.”

„Goed! Zorg, dat 't in orde komt; je weet, waar ik je aangewezen heb om den bak te plaatsen, tusschen de laatste coulisse rechts en 't achterdoek, zóó dat 't licht, tusschen de boomen door, half op 't doek valt.”

„Best, meneer!”

„Dan draait de fitter aan, als mevrouw Bakker zegt: „Welk een heerlijke avondstond!” — maar niet in eens, zooals hij laatst de stommiteit had te doen; langzaam opdraaien, en dan hou je aan, totdat meneer Hopkamp zegt: „De lucht betreft.” Dan langzaam weer uit; 't voetlicht een knauw geven, en als 't donker is geworden, laat Kees het donderen, zachtjes met de plaat. Kees gaat heelemaal achter bij de requisietenkamer staan, anders klinkt het veel te sterk. Begrepen?”

„Jawel, meneer, zachte donder, zonder ratelslag. 'k Heb anders den plankendonder ook in orde gemaakt.”

„Niet noodig, 't is maar een bui in de verte.”

„Moet er geen bliksem bij?”

„Neen! van avond niet.”

„Begrepen, meneer Stam; dus, als meneer Hopkamp zegt: „De lucht betreft,” beginnen.”

„Juist, maar laat eerst een paar clausen voorbijgaan.”

't Is een eigenaardigheid aan het tooneel, dat de tooneelmeester nimmer de personen uit het stuk zal noemen, maar steeds de namen der acteurs en actrices opgeeft bij „de wacht” — dat wil zeggen de woorden, waarop de ander moet invallen of die 't oogenblik aangeven, wanneer het een of ander achter de schermen moet gebeuren. 't Is geen wonder, want welk tooneelknecht, changeerder, fitter of machinist zou al die verschillende namen kunnen onthouden. De stemmen der tooneelkunstenaars kennen ze des te beter.

Mijnheer Stam loopt over het tooneel heen en weer, schikt een paar stoelen in het tooneel rechts, ziet even op zijn horloge en kijkt daarna door het gaatje in het gordijn.

Hij monstert de schouwburgzaal en mompelt: „Hm! Hm! 't loopt nog niet hard; 't is bijna halfacht.”

Terwijl hij daar staat te kijken, komt een jongmensch met een hooge kleur en blonde haren het tooneel op. Hij schijnt er niet bepaald te huis te zijn, want zijn blikken dwalen verwonderd rond en zijn optreden is min of meer onzeker.

Hij nadert den tooneelmeester en vraagt eenigszins zenuw-

achtig gejaagd: „Zijn er al veel menschen, meneer Stam?”
„Ah! bonsoir, meneer Penner. Wil je eens kijken?” en hij maakt plaats voor de opening in 't gordijn. „'t Is nog leeg, maar dat's minder: er is veel besproken en 't publiek komt hier altijd op 't nippertje.”

Mijnheer Penner, die nu met aandacht door 't gaatje kijkt, is doctor in de letteren en de auteur van 't nieuwe stuk, dat van avond voor 't eerst voor 't voetlicht zal komen.

Geen wonder, dat de goede man zich zenuwachtig maakt, want „Patrice Ducaïne” is zijn eersteling op dramatisch gebied, en misschien beslist deze avond geheel over zijn succes als tooneelschrijver.

Hij drukt zijn spits neusje bijna plat tegen het gordijn, terwijl hij, door de opening ziende, moedeloos zegt: „Leeg, heel leeg; alleen boven zitten vrij wat menschen.”

„Op de veertien en 't schellinkje? O ja, daar loopt het stikvol, dat zul je zien; dat volkje kijkt op de aanplakbiljetten, en als de marqué en de eerste vrouw op 't programma staan, gaan zij zich aan 't nieuwe stuk te waag,” zegt mijnheer Stam, die intusschen naar het oude kasteel is gegaan, met den voet de slotpoort openstoot en eensklaps verontwaardigd roept: „Jansen! er staat geen stopstuk. Wat duivel! begrijp je dan nu nog niet, dat je door een deur in huis en niet weer er uit kijkt!”

„Wâblief?” vraagt Penner, verwonderd omziende.

Jansen komt van achter de coulissen aansjouwen met een stuk decoratief, voorstellende een gedeelte van een marmeren gang; hij plaatst dat stuk met een hoek van 45° tegen den binnenwand van 't kasteel, zoodat het publiek, wanneer de deur wordt geopend, in een marmeren vestibule meent te zien.

Het stopstuk is gezet.

„Ja! voor 't schellinkje is 't een uitmuntend stuk, vooral omdat de marqué er nogal wat in te doen heeft,” herneemt mijnheer Stam. „Je zult er plezier van hebben; zoo'n ver-raders-scène is eten en drinken voor die lui.”

De heer Penner antwoordt niet; hij vindt den tooneelmeester bepaald onbeleefd en wandelt gejaagd op en neer; zijn hart klopt allesbehalve rustig en zijn hoofd gloeit.

Op 't tooneel is alles verder nog rustig en kalm, maar 't is de kalmte, die een storm voorafgaat.

Evenals in de natuur de lucht vóór storm en onweer, over-

laden van electriciteit, een zekere matte, zoelc warmte afgeeft, evenzoo straalt de atmosfeer op het tooneel thans een drukkende lauwheid uit. Nog eenige minuten later en de zenuwachtigheid, die nu nog latent in de lucht zweeft, deelt zich mede aan alles en allen, die iets met de „première” te maken hebben.

De heldere klank van een „timbre électrique” doet den jeugdigen auteur even uit zijn gepeins opschrikken.

’t Is het sein voor de muzikanten in ’t orkest om te beginnen.

„Dat’s voor ’t orkest,” zegt verklarend mijnheer Stam, den régisseur, die met het „scenarium” in de hand nadert, te gemoet gaande.

„Alles in orde?” vraagt de régisseur Schelman, en monstert met veldsheersblik het tooneel. Langzaam met de bevingde linkerhand langs zijn langen zwarten baard strijkend, herhaalt hij: „Alles in orde? Ontbreekt er geen requisiet? Willen we even nagaan, Stam?” en roepend voegt hij er bij: „Salomon!”

„Hier is hij, meneer Schelman,” antwoordt met eenigszins Oostersch accent een klein man, wiens levendig voorkomen en donkere krullebol, reeds hier en daar met zilveren draden doorweven, met de zwarte oogen en krommen neus, duidelijk zijn afkomst verraden.

„Heb je alles, Salomon?”

„Alles, meneer! ’k Heb anders een heel geloop gehad, om voor ’t tweede bedrijf mooie schilderijen te krijgen. ’k Heb er eindelijk twee geleend, prachtig, overbeheerlijk, maar de man wou er — bij mijn gezond — zes entrées voor hebben.”

„Zoo; nu, dat moet je maar met de directie uitmaken.”

Terwijl de régisseur, met zijn scenarium gewapend, de tooneelschikking opneemt en Salomon hem op den voet volgt, nadert de auteur hem en tracht zich door een zacht „Hm! Hm!” bemerkbaar te maken.

„O! meneer Penner, is u daar al?”

„Ja, meneer Schelman. ’t Spijt mij, dat ik de laatste repetitie niet heb kunnen bijwonen; ik kon onmogelijk.”

„Enfin! u heeft er niets bij verloren: ze was miserabel, ’t klopte niemendal.”

Een rilling vaart door Penners leden. Groote hemel, denkt hij, er komt niets terecht van mijn stuk. Zijn gelaat teekent

eenige bezorgdheid, en daarom laat de régisseur er geruststellend op volgen:

„Maak u niet beangst, meneer! Alles komt op zijn pootjes terecht; wij zeggen gewoonlijk aan het tooneel: Een slechte repetitie, een goed stuk. Voor 't spel ben ik niets bang, als 't stuk zelf maar pakken wil.”

„O! meneer Schelman, wat dat betreft, ik hoop.... ik vertrouw, dat... Hm! er zit dunkt mij nogal effect in en....”

„Daar valt niets van te zeggen, mijn beste meneer Penner; 't publiek is soms zoo wonderlijk; de grootste prullen slaan dikwijls 't beste aan.”

Dr. Penner begint nu ook aan de wellevendheid van den régisseur te twijfelen, maar hij antwoordt bescheiden: „Vox populi, vox Dei.”

Terwijl dit een en ander vóór op 't tooneel voorvalt, is achter en in de kleedkamers, den foyer voor de zwijgenden en in de kostuumkamer alles in de weer!

De costumier en de kleeders zijn bezig de figuranten in 't kostuum van den avond te steken, en de hoofdman der zwijgenden geeft aan enkele jonge beginners nuttige wenken, terwijl hij zijn gelaat van een dikke laag vetschmink*) voorziet.

De verschillende artisten zijn bezig met zich te kleeden. De inspiciënt heeft met de electriche schel reeds de eerste waarschuwing gegeven.

Aan elk tooneel is de inspiciënt, hoewel bij het publiek bijna een onbekende persoonlijkheid, een der hoofdaderen van de tooneelmachinerie. De inspiciënt is een soort van wrijfpaal, waaraan alles zich schuurt. Hij is de vriend van alle acteurs, want allen hebben hem noodig, maar hij is ook hun souffre-douleur, even zoo goed als hij de rechterhand der régie en tevens haar zondenbok is.

Komt een acteur te laat op, — de inspiciënt heeft niet tijdig gewaarschuwd. Is er een verkeerde opkomst gemaakt, — hij had er voor moeten zorgen. Passen de figuranten niet op hun tellen, — de hoofdman der zwijgenden wascht zijne handen in onschuld, want de inspiciënt heeft 't hem niet goed gezegd. Missen in een tooneel donder of weerlicht hun effect, — 't is alweer de inspiciënt, die de natuurverschijnselen niet te rechter tijd heeft weten op te wekken.

*) Blanketsel met vet vermengd.

Een goed inspicieënt is de vleesch geworden alomtegenwoordigheid. Nu eens ziet men hem langs de kleedkamers snellen, dan weer is hij plotseling bij den costumier; eer ge 't gelooft, is hij in de requisietenkamer of in den foyer, en een oogenblik later staat hij kalm bij zijn klokkenspel, de technische uitdrukking voor 't bord, waarop de electriche schelknoppen zijn.

Dat bord is als het ware de geheimzinnige motor, waardoor alles op het tooneel zich beweegt, werkt en geregeld wordt.

De negen kleine witte knopjes, die er op zijn, doen beurtelings in koffiekamer, kleedkamers van de eerste, tweede, en derde étage, foyer, figuranten-kamer, muziek- en artisten-foyer, de schel weerklinken, die een elk tot zijn plicht roept.

Op het oogenblik, dat ik u in de geheimen van de kleedkamers enz. wil doen doordringen, staat de inspicieënt Keeseling bij het schelbord en drukt op den knop van de kleedkamers der eerste étage. Hij waarschuwt „het half uur” zooals men dat aan 't tooneel noemt.

In de enge gang tusschen de kleedkamers snelt August, de kapper, met een kam in zijn kuif gestoken, in de eene hand een friseerijzer, in de andere een blonde damespruik houdend, naar de kamer van mevrouw Drenth.

„Kom je haast, August? 'k Moet dadelijk op!” roept mevrouw Drenth, haar zwartgelokt hoofd om 't hoekje van de deur stekend.

„Dadelijk, mevrouw!”

„Maak toch voort, August! Ik kom al in 't tweede tooneel op,” roept uit zijn kamer de eerste acteur, die gefriseerd moet worden.

„Oogenblikkelijk, meneer Hopkamp!”

„Wat duivel komt die kapper dan nooit?” schreeuwt de marqué, reeds half in kostuum de gang inkomend.

„Subiet, meneer Grimmer!”

„Pardon, dat ik déranger,” zegt de jeune premier, even in mevrouw Drenths kamer kijkend. „August, heb je blonde knevels meegebracht?”

„Jawel, meneer Hart; ze liggen al in uw kamer.”

„Ah! superbier. Denk er om, dat je mij nog even een coup de fer komt geven.”

„Zonder mankeeren, meneer!” antwoordt de haarkunste-

naar, die met weergalooze snelheid mevrouw Drenth in eene blondine herschept.

„Augu-u-ust!!” gilt een vrouwenstem van de tweede étage.
„August! we komen niet klaar. Maak toch voort.”

„Henri is al boven, dames!” schreeuwt de kapper terug.

„Henri! Henri! waar zit je toch?” roepen nu verschillende vrouwenstemmen op de tweede verdieping.

„Hierzoo; ik kom al!” antwoordt de assistent-kapper uit de kamer van de jeune amoureuse, juffrouw Andrée, terwijl hij haar gouden lokken friseert.

„Jansje! mijn kleine koffer staat nog beneden,” roept mevrouw Bakker, de eerste moederrol, tot haar kleedster.

„Breng mij een kop thee, Frits!” klinkt mijnheer Grimmers basstem, en op den echten verraderstoon laat hij er op volgen: „Voor den duivel, hoor je niet? 'k Heb al zesmaal om mijn thee geroepen; je weet, zonder thee kan ik niet spelen.”

„Kees! Kees!” — de inspiciënt wordt door al de artisten bij verkorting zoo genoemd — „Kees! waar zit je toch?” gilt een acteur, die in een prachtig Louis XVI kostuum achter op 't tooneel komt.

„Wat is er, meneer Arends?”

„Zeg eens, Kees! moet ik in de tweede acte nu van links op?”

„Jongens ja! denk er om; op de repetitie kwam je van rechts, maar dat is veranderd!”

Intusschen nadert de eerste acteur in boeren-costuum. Hij speelt de titelrol van Patrice Ducaïne. Terwijl hij zijn kousebanden nog eens naziet, zegt hij: „Kees! luister eens.”

„Ik luister,” antwoordt de inspiciënt met een guttig gelaat, want hij weet al ongeveer wat Hopkamp zeggen wil.

„Zul je er om denken, Kees, dat je me in het vierde bedrijf, als ik voor de deur word doodgeschoten, goed souffleert tusschen de coulissen? Ik kan die vervloekte claus maar niet in 't hoofd krijgen.”

Lachend antwoordt Keeseling: „Ik zal er zijn, Hopkamp; maar neem mij niet kwalijk, ik geloof dat je heele rol er dunnetjes inzit.”

„Geen wonder, ik heb ook veel te veel te leeren tegenwoordig; ik zal genoeg moeten hengelen van avond.”

(Met hengelen bedoelt de acteur op den souffleur spelen.)

„Is me dat ook een rol,” vervolgt mijnheer Hopkamp, „’t is een gezanik van de andere wereld.”

„Wat blief je? ’t Is de mooiste rol uit het stuk.”

„Nu! voor de liefhebbers, hoor! Je zult zien, ik krijg in de eerste twee bedrijven geen hand op mekaar.”

„Kom, kom, ’t zal zoo’n vaart niet loopen: ’t publiek mag jou veel te graag lijden.”

„Nu ja,” antwoordt Hopkamp gestreeld, „in het vierde en vijfde bedrijf zijn een paar goede trekjes, die misschien pakken kunnen; die zal ik dan ook van katoen geven.”*)

„Kees,” zegt eensklaps een vleiende vrouwenstem, en een fijn gevormd handje wordt vertrouwelijk op des inspicieñts arm gelegd, „Kees, zul je mij bijtijds waarschuwen, als ik op moet in ’t tweede bedrijf? ’k Heb de generale repetitie niet bijgewoond: ’k had zoo’n vreeselijke hoofdpijn van morgen; ik dacht heusch, dat ik niet zou kunnen spelen.”

„Och had je zoo’n hoofdpijn, juffrouw Andrée?” de inspicieñt lacht ongeloovig.

„O! fameus.”

„’k Zal om je denken, schatje,” antwoordt Kees en knijpt vertrouwelijk de première amoureuse in haar mollige wangen.

„Handen thuis, — niet zoo familjaar, hoor!” Een vinnig tikje op zijn hand overtuigt den heer Keeseling van zijn snoodheid.

„Sakkerloot, wat heb je van avond veel rood op,” is ’t lakonieke antwoord van den inspicieñt, terwijl hij duim en voorvinger aan zijn jaspand afveegt.

„Meneer! ’t is kwartier,” met die woorden nadert Steven, de tooneelknecht, ’t mannetje voor alles.

Keeseling drukt op den knop, en de waarschuwendende schel doet zich ten tweeden male in de kleedkamers hooren. Nog heeft de inspicieñt de hand aan het bord, als de marquë hem nadert en met zijn basstem zegt:

„Kees! denk er om, in ’t derde bedrijf, dat je als ik vluchten wil en ’t raam uitklim, dadelijk begint te blaffen. Zet je beide handen aan den mond en blaf dan zóó: *Wou! Wou!* Weergaasch hard, hoor! want ik moet er van schrikken.”

„Wou jij me nog blaffen leeren?” vraagt Keeseling geraakt.

„Maak je niet boos, Kees! Ik zeg het alleen maar, omdat je ’t op de repetitiën zoo lamlendig deedt.”

*) Technische term voor: met klem zeggen.

„'k Wou mijn orgaan niet bederven, Grimmer.”

Allengs komen er meer artisten en figuranten op het tooneel. Zwijgenden in boeren- en boerinnen-kostuum, anderen in de uniformen van soldaten der Nationale Conventie treden hier en daar tusschen de coulissen te voorschijn. De hoofdman van de zwijgenden nadert den inspiciënt en vraagt: „U geeft dus het teeken, als we juichen moeten?”

„Ja!”

„En als we weer op moeten houden?”

„Ook!”

De régisseur en de tooneelmeester zijn middelerwijl bezig om de zwijgenden nogmaals hun plaats aan te wijzen en hun zoo mogelijk eenige losheid van stand te geven, want gewoonlijk plaatsen de figuranten zich in twee rijen, stijf als poppen, op 't tooneel.

„Zeg jij, tweede zwijgende links!” zegt de régisseur, „je pruik zit achterste voren.”

„Sta toch niet als een stok, en je handen niet eeuwig en altijd in de zij,” voegt mijnheer Stam een boerinetje toe, dat vooraan staat.

„Stilte!” roept Schelman, want de zwijgenden babbelen onophoudelijk.

De auteur ziet alles met verwondering aan. Hij transpireert erg, en toch is het niet bijzonder warm. Hoe dikwijls hij al op zijn horloge heeft gezien, weet hij zelf niet, en hoe meer 't oogenblik nadert dat 't scherm op zal gaan, hoe meer hij zijn moed in de schoenen voelt zinken. Daar klinkt nogmaals de schel in de kleedkamers.

De alomtegenwoordige Keeseling heeft „de vijf minuten,” de laatste waarschuwing voor de artisten, gegeven en loopt nu door de gang, roepend: „Tot den aanvang, dames en heeren!”

Een oogenblik daarna is hij weer op het tooneel, en nadat hij nog even een paar zwijgenden op hun plaats heeft gezet, klinkt uit zijn mond de waarschuwing:

„Van 't tooneel!”

Ieder, die niet op de planken noodig heeft, haast zich achter of tusschen de coulissen een wijkplaats te vinden.

Elkeen is op zijn post. De brandwacht voor en achter bij de brandkranen, de fitter bij de reguleurs van 't gaslicht,

de tooneelknechts en changeerders bij de decoratiën, de souffleur in zijn hok en de inspiciënt bij 't klokkenspel.

„Klaar?” vraagt Keeseling.

Dr. Penner komt hoe langer hoe meer „en nage.” De directeur is hem genaderd en vraagt beleefd: „Wil u ook in de Grillée plaats nemen?”

Dat is een uitkomst voor den jongen man, die nooit aan iemand anders dan aan zichzelf zou willen bekennen, dat hij eigenlijk met zijn figuur verlegen is, en met een zucht van verlichting neemt hij naast den directeur in de donkere Loge-Grillée plaats.

„Waar is mevrouw Drenth?” roept de régisseur. „Wat is dat nu weer; waarom is ze er niet? Ze moet in 't priëel zitten! — Mevrouw Drenth! Mevrouw Drenth!”

Die roep plant zich voort, al zwakker en zwakker, tot ze eindelijk de kleedkamers bereikt.

De inspiciënt is plotseling bij mevrouw Drenth en zegt: „Haast u toch wat! 't Wachten is op u.”

„Ik kom al, Kees! Mon Dieu! wat een drukte. Kom *ik* ooit te laat? 'k Heb alleen nog maar mijn mitaines aan te doen.”

„Mevrouw Drenth!” klinkt het alweer van 't tooneel.

„Ja, ja! ik kom, ik kom!”

Als de actrice in vliegende vaart het tooneel opstormt en in 't priëel in een bevallige houding plaats neemt, is de inspiciënt al weer op zija post en roept:

„Aan 't gordijn!”

Het voetlicht wordt door den fitter opgedraaid en de machinist slaat de hand aan de koorden, die binnen eenige seconden voor 't publiek de wereld der illusiën zullen ontsluiten.

Een toon uit de „timbre” voor 't orkest — en de muziek houdt op.

„Halen!” roept Keeseling; nog ééns klinkt de schel. Langzaam en statig rijst het voordoek omhoog.

In de Loge-Grillée klopt een hart tusschen hoop en vrees en ongezien van de menigte wischt Penner met zijn zakdoek langs voorhoofd en slapen.

't Eerste bedrijf is begonnen.

Alles gaat goed; de markies verschijnt in de slotpoort, de zwijgenden juichen, als de landheer zichtbaar wordt, en als

hij hen toespreekt juichen ze weer, totdat Keeseling, achter in de slotgang staande, de hand omhoogheft. 't Gejuich verstomt.

De eerste acteur treedt op; bij zijn verschijnen applaudisseert het publiek.

„Hij wordt ontvangen,” zegt de jeune premier, die met den marqué achter de coulissen staat.

Dr. Penner in de Grillée weet eigenlijk niet wat hij gevoelt; een bang voorgevoel strijdt in zijn binnenste tegen een zoete hoop.

De directeur wijdt geen oog aan 't spel, maar kijkt opletend naar 't publiek.

„'t Is mooi vol geloopen,” zegt hij zachtjes tot Penner.

Deze antwoordt niet, want hij zit in doodsangst over den eersten acteur, die geheel op den souffleur speelt, telkenmale een claus verkeert zegt of verkleint, maar door uitdrukking en manieren aanvult wat hij aan woorden te kort komt. 't Klamme zweet breekt Penner uit, als hij ontdekt, dat Hopkamp minstens tien regels in eens heeft overgeslagen, en fluisterend vraagt hij aan den directeur:

„Hoe vindt u 't? Mijnheer Hopkamp laat er een massa uit.”

„Maar hij geeft den zin van 't een en ander toch vrij goed terug,” zegt vergoelijkend de directeur.

„Hm! zoowat, maar hij maakt ontzettende coupures, en...”

„'t Is waar, hij slommeduikelt van avond een beetje, maar...”

„Wâblief?” vraagt de auteur.

„Hij is niet op streek, hij knoeit; maar van avond is hij te excuseeren. Hopkamp heeft in den laatsten tijd ontzettend veel moeten leeren; — met de volgende voorstellingen gaat 't wel beter.”

„'k Wou, dat hij dan mijn stuk ook maar geleerd had,” denkt Penner met een zucht, en als hij hoort hoe Hopkamp geheel andere woorden bezigt, dan in den tekst staan, gaat hem een rilling door de leden.

't Publiek evenwel merkt er niets van en luistert opmerkzaam toe.

't Is niet onnoodig om even van Penners stuk den zakelijken inhoud op te geven.

Op het oude kasteel van Marillac, in de Vendée, woont

de markies Armand Gontran, een edelman van het oude régime. Geëerd en geacht door zijn pachters en boeren, leeft hij gelukkig met zijn dochter Estelle en eene oude bloedverwante, die het meisje heeft helpen opvoeden.

Estelle is verloofd aan den graaf De Barsoult, haar neef; weldra zal zij in het huwelijk treden.

In het dorp dicht bij het kasteel Marillac woont Patrice Ducaïne, een eenvoudige boerenzoon, die evenwel door zijn natuurlijk verstand en aanleg boven alle anderen uitblinkt.

Eenigszins dichterlijk van natuur, is hij dikwijls een mikpunt voor den spot en de schimpscheuten van zijn makkers. Hij weet echter te handelen en de spotters te straffen, zoodat eindelijk iedereen hem acht en eert.

Als tuinmansknecht op het kasteel werkzaam, heeft hij een hartstochtelijke liefde opgevat voor zijne meesteres, „jonkvrouw Estelle.” Meer dan eens laat hij zijne genegenheid doorschemeren, maar Estelle bemerkt ze niet; zij ziet in zijne huldiging alleen het blijk van verknochtheid van een trouw dienaar.

Als Estelle zich eindelijk met De Barsoult verlooft, verteert Patrice van smart en jaloezie. Tevergeefs tracht zijne moeder hem te troosten; hij neemt afscheid van haar, zegt zijn dorp vaarwel en neemt dienst.

De revolutie van 1793 is uitgebroken; op 't schavot is 't hoofd van Lodewijk XVI gevallen, en 't schrikbewind voert krijg tegen alles wat adel heet.

Patrice Ducaïne is in de gelederen van de Nationale Conventie getreden, en zijn beleid en moed hebben hem weldra tot den rang van officier doen opklimmen. Door zijne kameraden algemeen geacht, heeft hij slechts één vijand: een onderofficier, Lacroix, die zich door de bevordering van Patrice gepasseerd rekent en hem nu op alle mogelijke wijzen den voet tracht dwars te zetten.

De krijgsklaroenen in de Vendée schallen, de troepen der Nationale Conventie hebben het oude kasteel van Marillac bezet, de markies wordt met zijn dochter Estelle gevangelijk naar Parijs gevoerd, en weldra valt zijn hoofd onder de guillotine. Zijn goederen zijn verbeurd verklaard en zelfs Estelles leven is in gevaar: haar naam is op de lijst der verdachte personen gezet.

De graaf De Barsoult heeft alles aangewend wat in zijn

vermogen was om haar te redden, maar zijn macht schiet te kort; hij moet zelf vluchten, wil hij niet in 't lot van den markies deelen en daarmede alle hoop op Estelles redding opgeven.

Door een gelukkig toeval ontdekt Patrice Estelle in den kerker. Hij wil tot elken prijs haar behoud en verklaart aan de Nationale Conventie haar tot zijn vrouw te nemen.

Dit middel is het eenige om haar van een schrikkelijken dood te redden.

De Conventie doet Patrice met Estelle huwen.

Half wezenloos volgt zij hem naar de echtelijke woning. De onderofficier Lacroix benijdt hem het bezit der schoone Estelle evenzeer als zijn rang en zoekt hem bij de hoofden der Conventie in een verkeerd daglicht te stellen. 't Mislukt hem, en in een tweegevecht met Patrice wordt hij zwaar gewond.

Estelle heeft intusschen in Patrice een edelen beschermer gevonden. Hij behandelt haar niet als als zijne vrouw en zegt: „Ik wilde alléén uw leven redden; uw liefde bezit ik niet, uw achting wil ik ten minste verdienen.”

De Graaf de Barsoult is in 't gewaad van een dorpling Parijs binnengekomen en heeft alles aangewend, om 't verblijf van zijne geliefde te ontdekken. Eindelijk verneemt hij wáár zij is, en dringt Patrices woning binnen.

Doldriftig en razend van jaloezie, laat hij Patrice niet aan 't woord komen, beschimpt hem op lage wijze, en vóórdat Estelle, die in een andere kamer den strijd aanhoort, tusschenbeiden kan komen, rukt hij hem den degen van de zijde en is Ducaine door den graaf De Barsoult verraderlijk doorstoken. Stervend zinkt Patrice in de armen van Estelle, die snikkend den graaf toevoegt:

„Ge hebt het edelste hart van Frankrijk doorboord. Ga! — Ik blijf zijn weduwe.”

Met gebroken stem zegt de stervende Patrice:

„Estelle, ik had u meer lief dan hij, want ik sterf voor u,” — en tot den graaf:

„Uw hand trof al te snel! Estelle is nooit mijn vrouw geweest: ik had haar voor u bewaard, als de appel mijner oogten.”

„O! Patrice, wat heb ik gedaan! Vergiffenis! vergiffenis! roept De Barsoult wanhopig uit.

„Ik vergeef u niet, graaf! maar ik dank u. Zonder Estelle kon ik niet leven; met haar mocht ik niet. Vaarwel!”
Patrice Ducaine sterft en 't scherm valt.

Ziehier in korte trekken den inhoud van Dr. Penners eerste ling. De eerste tooneelen zijn gespeeld en 't verdere van het eerste bedrijf loopt tamelijk goed van stapel.

Keeseling staat tusschen de coulissen en wenkt nu en dan met de hand, terwijl hij met duim en vinger knipt, als deze of gene artist moet opkomen. Maanlicht en donder komen op hun tijd en doen hun plicht. Eindelijk komt het oogenblik, dat 't uur van middernacht zal slaan. De inspiciënt wenkt, en achter op 't tooneel slaat een „changeerder” met een met leer omkleeden hamer tegen de stalen stang, die, van de zoldering afhangend, door die aanraking het geluid van een klok geeft.

Penner zit met spanning op dat oogenblik te wachten, want een treffende scène tusschen Patrice en zijn moeder volgt daarop. Onwillekeurig telt hij de slagen: Eén, twee, drie, vier tot twaalf: „Groote hemel!” roept hij, als een dertiende klokslag klinkt.

Al het bloed stolt in de aderen van den auteur. 't Is alsof hij dien slag op de stang op zijn hart voelt terugkaatsen. Hij verwacht plotseling het publiek in een homerisch gelach te hooren uitbarsten en snelt, bijna zonder 't zelf te weten, de „Grillée” uit en naar de plek des onheils. De inspiciënt is er reeds aanwezig en onthaalt den zondaar, die de klok dertien maal liet slaan, op keur van scheldnamen.

„Ezel! stommerik, je slaat te veel.”

Doodkalm antwoordt de man, terwijl hij bedaard zijn pruimpje in den mond heen en weer schuift:

„Ik had nog meer geslagen, als uwé me niet gewaarschuwd had. Ik dacht, weet uwé, dat . . .”

„Jij hebt niets te denken, oliekop, stommerd, uilskuiken!” En terwijl Keeseling zich omkeert om weer naar voren te gaan, voegt hij er nog bij: „Was jij maar nooit op de wereld geschopt, dat was een geluk voor het menshdom. Je bent een ezelsveulen . . .” Verder komt hij niet; hij verstomt, want zich omdraaiend ziet hij bij die laatste woorden vlak in Dr. Penners onthutst gezicht, en verlegen lachend laat hij er op volgen:

„O! pardon, ik bedoelde u niet ”

Gelukkig heeft het publiek de mildheid van den klokkenist niet opgemerkt, en nu nadert verder zonder ongeval het tooneel tusschen Patrice en zijn moeder; de scène, waarvan Penner zich alles heeft voorgesteld.

De artisten spelen goed, maar het publiek blijft kalm. Een zwak applausje, zóó zwak, dat 't dadelijk als een nachtkaaars uitgaat, schenkt den auteur de overtuiging, dat een scène goed geschreven kan zijn, zonder daarom nog bij het publiek weerklank te vinden.

Terwijl hij in de Loge-Grillée terugkeert, zucht hij en denkt: „En van dat tooneel had ik mij juist zóóveel voorgesteld; ik vond 't zoo'n mooi slot voor een bedrijf.”

Terwijl 't gordijn valt vraagt hem de directeur:

„Wat dunkt u er van, meneer Penner?”

„Wat zegt u er van, meneer?” is met een zucht de weder-vraag van den auteur.

„Hm! Hm! 't publiek neemt 't koeltjes op.”

Dat vindt Penner ook en daarom zwijgt hij, totdat de directeur zegt: „Ziet u dien heer daar in de stallet?”

„Welken?”

Dien blonden met dat spitse neusje; hij houdt zijn hoofd altijd scheef en bijt zoo zenuwachtig op de paar haartjes op zijn bovenlip.”

„Bedoelt u dien met dat notitieboekje in de hand?”

„Juist; dat's de recensent van 't Avondblad, mijnheer Zuur.”

„Och kom, is dat Zuur? Zijn uiterlijk is niet zoo onplezierig als zijn pen,” antwoordt Penner, terwijl hij zijn gelaat zoo dicht mogelijk tegen de tralies drukt. Hij zou wel iets hebben willen geven, als hij op Zuurs gelaat kon lezen wat 't Avondblad morgen van 't stuk zeggen zal.

„In de bovenloge zit de criticus van 't Morgenblad.”

„Waar?”

„Derde loge hierover. Kijk, hij zit toevallig naast mijnheer Glanzer, die in 't Weekblad recensien geeft.”

„Is dat die blozende, met dat lichtblonde haar en dat lorgnetje op?”

„Juist, meneer Penner, — dat welgedane jongmensch is van 't Morgenblad. Zie je wel, ze spreken met elkaar.”

Penner denkt: „Kon ik maar eens hooren, wat ze zeggen,” en hij krijgt het eensklaps benauwd, als hij ziet, dat Glanzer

tegen zijn buurman spottend de schouders ophaalt, medelijdend glimlacht en de wenkbrauwen omhoogtrekt. 't Morgenblad maakt dezelfde mimiek, en de auteur rilt.

„Ik ben erg benieuwd, wat de bladen zeggen zullen,” merkt de directeur aan.

„Ik ook —” denkt Penner, maar hij zwijgt, en . . . transpireert.

Op 't tooneel staan Hart, de jeune premier, de eerste acteur en Grimmer te praten; ze hebben beurtelings door 't gaatje in 't gordijn gezien naar dezelfde critici, die Dr. Penners en des directeurs belangstelling wekten.

„Zie je Zuur wel zitten?” zegt Hopkamp. „Ik krijg bepaald weer op mijn lappen; maar als hij 't me al te bont maakt, loopt hij een pak slaag van mij op. 'k Wil wel eens nader kennis met hem maken,” en Hopkamp maakt de beweging van boksen.

„Als hij morgen zegt, dat jij van avond hebt gehengeld, heeft hij nog gelijk,” merkt Hart aan.

„Die vergifspuwers hebben nooit gelijk,” antwoordt Grimmer, terwijl hij, nog eens door de opening ziende, vervolgt: „Daar zit die vent van 't Morgenblad ook, en dat jongeheertje van 't Weekblad. — Stel je voor: dat vergif-fonteintje durft van mij zeggen, dat ik met „de kleiss” *) spreek.”

„'k Zie den verslaggever van 't Ochtendblad niet. Dat's de eenige die er wat van weet; die heeft ten minste veel gezien,” zegt Hart.

„Nu ja, jij bent dikke vrienden met hem, omdat hij jou altijd prijst,” antwoordt Grimmer.

„Dat's flauw; hij is eerlijk, voilà tout,” en lachend laat de jeune premier er op volgen: „Heb je gezien, hoe die Glanzer naar juffrouw Andrée zit te staren? Hij is bepaald gecharmeerd.”

„'t Ochtendblad heeft ook al een slag van dien molen beet; gisteren schreef hij nog: Iedere nieuwe créatie is een lauwer te meer om 't schoone hoofd dier machtige kunstenaars.”

„'t Weekblad ziet bleek van verliefdheid,” broemt Grimmer, en Hopkamp doet er op volgen:

„Zuur heeft het altijd over Andrées slecht Hollandsch; die is eeuwig in de contramine.”

*) „Kleiss”, technische term voor gezwollen, onnatuurlijken toon.

„Dat is zoo zijn tactiek: alles wat een ander mooi vindt, keurt hij af. Zoodoende staat hij alleen in zijn oordeel, en dan zegt 't publiek: dat's een knappe vent,” bromt de marqué, terwijl hij zijn oog nogmaals voor de opening houdt.

„'t Publiek is kalm. 't Stuk pakt nog niet erg; vind je wel, Grimmer?” vraagt Hart.

„'t Is geen stuk; — 't heele ding is een lor,” antwoordt Grimmer, die uit zijn humeur is, omdat hij geen hand op elkaar krijgt. *)

Gelukkig hoort de auteur die afdoende critiek niet.

„Tweede bedrijf, dames en heeren!” roept de inspicieënt achter bij de kleedkamers.

Dr. Penner is in spanning; op dat tweede bedrijf bouwt hij nu al zijn hoop en verwachting. Er komen treffende tooneelen in voor tusschen den ouden markies, de boeren en de geweldenaars der Revolutie, die de Vendée overstroomden. Een treffende afscheidsscène tusschen De Marillac en de Barsoult moet zijns inziens effect maken.

De dames Andrée en Drenth, zoowel als de heeren acteurs, die dit tooneel voordragen, spelen waarlijk goed. In de schouwburgzaal heerscht ademlooze stilte, en als de scène geëindigd is, begint het publiek te applaudisseeren. De auteur schept moed.

Helaas! 't applaudisement gaat niet door; 't wordt gebroken door de opkomst van mevrouw Bakker.

Men chuteert in de zaal, om te kunnen hooren, wat de eerste moederrol zegt, de handen komen weer in rust.

„Dat doet ze waarachtig nu altijd,” zegt verontwaardigd de régisseur tot Stam, die naast hem tusschen de coulissen staat; als zij maar eenigszins kan, coupeert ze 't applaus voor mevrouw Drenth.”

Lachend antwoordt Stam: „Ja! ja! dat kennen we. Mevrouw Bakker kan niet goed velen, dat mevrouw Drenth of juffrouw Andrée succes heeft; daarom komt ze dan ook te vroeg op.”

„Och! die vrouwen zijn altijd jaloersch op elkaar,” bromt schouderophalend Schelman.

Penner, die bij 't hooren van 't beginnend handgeklap herademde, voelt door 't chuteeren al zijn moed in de schoenen zinken.

De directeur wordt knorrig en verlaat de loge, om achter

---

*) Applaus.

de coulissen met den régisseur een paar woorden te wisselen.

„'t Gaat er niet glad in, Schelman,” zegt hij gemelijk.

„Neen, mijnheer, 't pakt niet.”

„Dat heb je er nu van, als je oorspronkelijke stukken geeft. 't Kost altijd geld. 't Is een miserebele risico; eigenlijk gekheid om het te doen. Geef vertalingen van Sardou, Dumas, of een klucht van Von Moser. — dan weet je bijna zeker, dat je geld verdient.”

„Dit stuk kost veel geld aan decoratief en kostuum,” antwoordt Schelman.

„'t Zal mooi zijn, als we de kosten er uithalen, Schelman! Je moet maar vast eens nadenken, wat we er tegen kunnen zetten, als 't ding valt.”

„Marmeren beelden, ijskoude harten,” — dat maakt altijd nog al wat, meneer!”

„Hm! 't publiek wil nu weer eens lachen.”

„Dan maar „Inkwartiering”, of „De reis naar Spa.”

„Enfin! kijk maar eens wat het beste past met de rolverdeling; als 't kon, wou ik graag met den troep dubleren. Geef hier een blijspel, dan gaan we met „Demi-monde of Dora” op reis; want ik heb nu al 't land aan dien „Patrice Ducaïne van Dr. Penner.” A propos, die „oome” zit te kijken als een uil in doodsnood.”

„Hij is nog groen,” zegt vergoelijkend de régisseur.

Als 't gordijn aan 't slot van het tweede bedrijf valt, blijft het publiek zeer matig in zijn bijvalsbetuigingen en Dr. Penner wou, dat hij ergens anders was.

Voordat het derde bedrijf begint, heerscht op 't tooneel een onbeschrijfelijke verwarring.

Van alle kanten komen zwijgenden in uniformen der Nationale Conventie. Jacobijnenmutsen steken scherp af tegen de witte hoofden der vrouwen, geweren en sabels kletteren, en een steeds luider wordend gegons van stemmen noodzaakt den régisseur den „zwijgenden” toe te duwen: „Houdt toch jelui snaters daarachter.”

Keeseling vliegt heen en weer met zijn onafscheidelijk boek in de hand en wijst den figuranten hun plaatsen aan.

Schelman en Stam stellen het tableau.

„Allo, hier Robespierre! Zet toch niet zoo'n nuchter gezicht. Blijf staan, lummel; recht! met je beenen.”

De tijger der Fransche revolutie, door een makken Amsterdamschen kruier voorgesteld, grinnikt en pruttelt tot St. Just, die naast hem figureert: „Dat moet je nou alles voor dien eenen schelling slikken.”

Stam is met 't tableau gereed; hij wil juist weggaan, als Hopkamp, nu in plaats van in boerenkostuum in officiers-uniform, hem nadert en zegt:

„Stam! zet asjeblief die kerels wat op zij, anders kom ik volstrekt niet uit.”

„Terug! achteruit daar,” roept Schelman. Hier, loeris, pak je geweer dan toch beter aan,” en vrij hardhandig verbetert hij, bij een zwiigende, de houding van diens geweer. „Is 't zoo naar je zin, Hopkamp?”

„Ja, maar die eene vent nog wat links, of achteruit.”

„Jongens, Hopkamp, dat's Robespierre, dat kan niet;” en tot den figurant gewend, vervolgt Schelman: „Ga dan nog een klein beetje links... Zoo! — Wat weerga, pruim jij? Als de dit en dat die pruim uit je mond. — Heb je 't ooit beleefd — een Robespierre, die pruint! — Kees!”

„Wat blijft u?”

„Denk er om, dat je juist op tijd den roffel geeft.”

De inspeciënt knikt, terwijl hij een trom op een laag bankje zet en 't boek er naast legt. Een jongmensch staat bij hem met de trommelstokken in de hand en luistert met open mond, als de alomtegenwoordigheid des tooneels hem onderricht: „Zoodra Grimmer zegt: burger Armand, — Gontran, ci-devant markies van Marillac! — begin je te roffelen en je houdt eerst op, als ik wenk.”

„Best, meneer,” antwoordt de jonge man, terwijl hij even pianissimo roffelt.

„Alles klaar!” roept Schelman.

„Van 't tooneel dan!”

Voordat de inspeciënt den vinger op den schelknop leggen kan, roept een stem gedempt en haastig: „Stop even!”

„Wat is er nu weer?” vraagt Schelman knorrig.

Hijgend en blazend zegt de costumier, terwijl hij met een bonten zakdoek zich het gelaat afwischt:

„Meneer Schelman, wil u eens even beneden komen: een van de zwiigenden maakt een leven als een oordeel in de kleedkamer.”

„Waarom?”

„Hij is al tweemaal de straat opgelopen in zijn pak van Nationale Garde; — we hebben werk om hem met zijn vieren te houden.

„Is hij dan . . . ?” Schelman tikt met zijn wijsvinger op het voorhoofd.

„Neen, meneer, maar hij is boven zijn theewater; ik heb al tegen den hoofdman van de zwijgenden gezegd, dat hij zulk volk niet meer mee hoeft te brengen en dat 't een schandaal is en . . . .”

„Haal dan een politieagent en laat hem de deur uit zetten . . . .”

„Hij zegt, dat hij voor een schelling per avond geen knappe menschen kan krijgen en . . . .”

„Wat duivel! haal een diender. — Van 't tooneel!”

„Maar meneer, hij ruïneert het heele kostuum, hij heeft al met zijn witte slobkousen in de goot gelegen en . . . .”

„Trek ze hem dan uit. — Alloh! — Alles klaar?”

„Trek ze hem dan uit . . . mooie dingen! Trek nou zoo'n razenden Roeland die dingen eens uit, als hij niet wil. —
— Hm! 't is ook een schandaal, zooals ze de menschen tegenwoordig betalen. Wie wil er nou voor een schelling per avond doodliggen of voor gek spelen; 't is een mooie boel,” pruttelt de costumier, terwijl hij zich verwijdert, — en tot Salomon, die achter het tooneel bezig is om eenige requisieten voor het volgende bedrijf gereed te leggen, vervolgt hij, zichzelf opwindend: „Hij (nl. de régisseur) meent de wijsheid in pacht te hebben, maar hij moest zelf maar eens van zoo'n kerel met polkahaar en een uitgeschoren nek een fatsoenlijken Jacobijn of soldaat moeten maken — dat's een hondenwerk . . . .”

„Je hebt het hard; voorwat doe je 't?” lacht Salomon, als de booze costumier zich verwijdert.

„Alles klaar?” vraagt Schelman nog eens.

„Ja!”

„Halen dan!”

Keeseling drukt op de schel voor 't gordijn, en 't derde bedrijf is begonnen.

Bij 't zien van het tableau, de uniformen en leden van het schrikbewind klinkt boven van de hoogste rangen een langdurig applaus, en als de „Marseillaise en 't „Ça-ira” gespeeld worden, beginnen de engelen te juichen en mee te zingen.

Alleen 't applaus vindt weerklank in parterre en loges.

Penners gelaat klaart op; de directeur komt weer in de „Grillée” en zegt: „Dat bevalt de lui. — 't Derde bedrijf pakt”, vervolgt hij eenige minuten later, als het publiek herhaaldelijk bij verschillende tooneelen zijn tevredenheid te kennen geeft.

De auteur waagt het nu een blik op de toeschouwers te slaan; hij voelt al zijn hoop herleven, als hij de aandachtige physionomieën ziet, en een zucht van verlichting ontsnapt zijn borst, als aan 't einde van het bedrijf de spelers teruggeroepen worden.

„Halen! Halen!” schreeuwt Schelman, achter de tweede coulisse staande.

't Gordijn wordt weer opgehaald, de artisten buigen, — en 't applaudissement houdt aan, als 't scherm weer zakt. Het handgeklap wordt onstuimiger.

„Halen! Halen!” roept de régisseur nogmaals.

Ten tweeden male wordt het bedrijf teruggeroepen.

't Is pauze, en in de directiekamer zitten directeur en schrijver te praten.

Terwijl hij Dr. Penner een sigaar aanbiedt, zegt de directeur:

„Als 't zoo doorgaat, is uw stuk gered.”

„God geve het,” denkt de ander in stilte.

„Zal u ook iets gebruiken, meneer Penner?”

„Alleen een glas water, als ik u verzoeken mag.”

Intusschen komt Schelman binnen en vertelt:

„Ik ben eens even in de zaal geweest: 't stuk doet het wel.”

Penner wordt rood van plezier en zegt bescheiden: „Ik geloof bepaald, dat er wel climax in mijn stuk zit; de twee laatste bedrijven zijn mijns inziens de beste.”

In den foyer der artisten bespreekt men onderling het stuk, of praat over koetjes en kalfjes.

Mevrouw Drenth, die een geheel bedrijf rust heeft, bij de tafel zit en een borduurwerkje maakt, vraagt aan Grimmer:

„Wat zeg je nu van zoo'n rol, als ik heb? C'est pour rire, hè! Een heele acte stilzitten en dan nog niets dan een paar clausen aan 't slot.

„'t Is geen rol, 't is een vod, net als de mijne.”

Op de canapé zit de jeune premier tusschen de dames Andrée en Bakker.

Zeer fideel slaat Hart zijn arm om Andrées taille en neuriet:

„Ach! nur ein einziges Mal,
Süßes Liebchen, komm!
Tanz mit mir im fürstlichen Saal:
Süßes Liebchen, komm!“

En als deed hij het om mevrouw Bakker niet jaloersch te maken, omspannt hij ook haar omvangrijk midden, met de woorden:

„Zartes Liebchen, komm!“

„Schei uit met je flauwiteiten, Hart!” Knorrig staat mevrouw Bakker op en vervolgt: „Zorg liever, dat je me in het laatste bedrijf „de wacht” *) goed geeft. Op de repetitie heb je...”

„Zwijg, vermetele! Mijn woorden, mijn gulden woorden zijn minstens evengoed als die van dien pannelikker.”

„Een mooi ding! Hoe kan ik spelen als jij „de wacht” niet geeft?”

Aan de piano in den foyer zit juffrouw Renker, de ingénue en speelt zachtkens den Boccaciomarsch, en tegen het instrument geleund staat Hopkamp bij haar malligheid te maken.

Voor den grooten spiegel poseert de acteur, die voor den graaf De Barsoult speelt, en keurt zijn toilet.

„Ja, je ziet er kranig uit,” roept Hart hem van de canapé af toe. Geef je nu een rondje?”

„Vierde bedrijf, dames en heeren!” klinkt buiten Keeslings stem.

Met een veel geruster hart herneemt de auteur zijn plaats in de Loge-Grillée, en de directeur is veel spraakzamer geworden.

't Publiek applaudisseert, als 't scherm opgaat, en de directeur zegt: „'t Doet me toch plezier, dat ik eens weer een oorspronkelijk stuk op 't répertoire heb.”

*) Technische term voor het woord, waarop de andere acteur of actrice moet invallen.

In 't vierde bedrijf is de handeling levendig en de marqué heeft er veel in te doen.

Aangemoedigd door het genoten applaus, spelen allen met meer animo, en als het tooneel komt, waarin de verrader vluchten wil, blaft Kees achter de schermen, dat 't een lust is om te hooren.

„Vervloekt! — die hond . . , Ellendig beest, ik zal je den nek omdraaien!” zegt Grimmer zoo barsch mogelijk.

Patrice stormt naar binnen en roept:

„Ha! tref ik u eindelijk, ellending? Nu zult ge uw loon ontvangen. Verdedig u.”

De degens kruisen zich, het tweegevecht begint. 't Gekletter der wapenen brengt in de schouwburgzaal een diepe stilte teweeg.

Al vechtend wijkt Grimmer terug en zegt zachtjes tot zijn tegenstander:

„Houd een beetje rechts aan, Hopkamp! Dan kan ik mooier vallen!” en luid: „Ik vrees uw degen niet, burger Patrice!”

„Hou je goed, ouwe jongen!” schreeuwt eensklaps een stem boven van 't schellinkje.

Penner verbleekt, maar de directeur merkt lachend aan: „Ze spelen boven mee; dat is altijd een goed teeken.”

Eindelijk is de marque midden op 't tooneel en onder 't schermen zegt hij zachtjes en onverstaanbaar voor 't publiek:

„Toe nu maar!”

Patrice stoot toe en zielogend zinkt de verrader op de knieën; hij kromt zich een paar malen als een worm, drukt de hand op 't hart, verdraait de oogen verschrikkelijk, rochelt alleronnatuurlijkst en ploft eindelijk met een doffen slag geheel neer. Een donderend applaus van alle rangen en een vreugdegebrul van de engelen uit den hoogen doet zich hooren.

De vierde acte wordt driemaal teruggeroepen, en als 't gordijn voor de laatste maal valt, reikt de directeur Dr. Penner de hand en zegt:

„Ik feliciteer je! 't Stuk pakt.”

Terwijl de decoratie voor 't vijfde bedrijf wordt gesteld, staat de souffleur met mijnheer Hopkamp te praten.

„Je souffleert allerellendigst van avond, Smits; je moet mij beter bijhouden.”

„Maar, meneer Hopkamp, ik kan toch niet schreeuwen.”

„Dat niet, maar je moet me beter vóór zijn. Denk er om: 'k weet van de laatste clausen geen steek af; als je me goed bijhoudt, geef ik je een grogje.”

„'k Zal mijn best doen, meneer!”

„Plaats daar!” roept de inspicïent, en een paar tooneelknechts komen met een stuk decoratief aansleepen.

„Geeft acht, dames en heeren!” waarschuwt Keeseling; „'t is nog nat; denkt om je kostumes.”

„Dat's heet van de naald,” zegt de décorateur, die even komt kijken, of 't stuk decoratie goed past.

„Jelui bent ook eeuwig en altijd te laat klaar.”

„Dan moet jij 't ook maar bijtijds opgeven, Kees! 't Is jouw schuld, dat 'k mij halfdood heb geschilderd op dat ding.”

„Van 't tooneel!” roept de inspicïent, en snijdt daarmede alle verdere woordenwisseling met den decoratieschilder af.

In 't vijfde bedrijf stijgt de tevredenheid van het publiek tot het hoogste punt, en Schelman zegt handenwrijvend tot Stam:

„'k Had het niet gedacht, dat het stuk het zou doen. God-dank, nu hebben we eens een poosje rust met studeeren.”

Patrice Ducaïne, bijgehouden door den souffleur en gesteund door Keeseling, die achter de coulissen souffleert, overtreft zichzelf in de laatste tooneelen.

Estelle en De Barsoult spelen volgens Penner „verrukkelijk” en als de edele, zelfopofferende Patrice, door 't staal van den graaf getroffen, stervend in Estelles armen zinkt, voelt de auteur, dat zijn oog en vocht worden.

„Estelle, ik sterf. — 'k Heb u meer lief—ge—had dan hij. — Mijn bloed — mijn leven — was u ge—wijd. — Vaarwel —” zegt afgebroken de gewonde.

Sotto-voce vraagt Estelle: „Pas een beetje op mijn japon, hé,” en bijna knorrig: „Hopkamp, kijk dan toch uit, je staat er op!” Daarna luid: „Edele man, dierbare vriend!”

Terwijl hij zijn voet wegtrekt, richt de stervende Ducaïne zich voor 't laatst op in Estelles armen, en aandoenlijk klinkt het van zijne lippen:

„Ik ver—geef u niet, graaf; ik dank u. Zon—der Es—telle kon ik niet leven, mét—haar mocht ik niet. — Vaarwel.” — Een laatste stuiptrekking, en als een zoutzak valt de eerste acteur ineen.

„Dood!” zegt dof de graaf en verbergt het gelaat in de handen.

De gestorven Ducaine wordt langzaam, door Estelle ondersteund, op den grond gelegd; hij rekt zich onmerkbaar even uit, zorgt dat zijn beenen in een mooie pose komen te leggen, zoodat het publiek de welgevormdheid ervan goed kan opmerken en terwijl Estelle snikkend en biddend bij den doode nederknielt zegt ze zachtjes: „wat coquetteer je weer met je pootjes, lievert?” maar luid en met de oogen ten hemel geslagen: „Hij is heengegaan, en met hem *mijn* leven.” Vóórover valt ze op het lijk.

„Bravo! Bravissimo! Bravo!” klinkt het van alle rangen; 't handgeklap is oorverdoovend, 't scherm valt en het publiek staat al applaudisseerend op.

„Halen!” schreeuwt Keeseling.

Onstuimig worden de toejuichingen, als 't gordijn weer opgaat en de spelers hun buiging maken.

Penner zwemt in zaligheid!

Daar klinkt plotseling uit het parterre de roep: „De schrijver voor! Penner voor!”

„De auteur! de auteur!” roept men uit loges en balkons.

Eindelijk roept het publiek unaniem:

„Penner! de schrijver, de auteur! Bravo! bravissimo, de auteur!”

Een ware storm van toejuichingen is losgebarsten.

Dr. Penner weet niet meer of hij leeft, waakt of droomt.

„U wordt geroepen,” zegt de directeur, haastig de Grillée binnenkomend; en hem bij de hand vattend, trekt hij den jeugdigen auteur op 't tooneel.

„Neen! neen!” roept Penner angstig, „laat mij hier blijven; ik wil niet.” En hij doet pogingen om weg te komen.

„Gekheid. Je zoudt me 't heele succes bederven.” Stevig houdt de directeur zijn prooi bij de hand en roept:

„Halen! Halen!”

't Gordijn gaat weer op; en Penner voelt nog, dat de directeur zijn hand loslaat; hij ziet nog, hoe hij ijlings wegloopt, en dan ziet hij niets meer dan een vlammenrij: het schitterend voetlicht... en een verwarde massa hoofden, hoeden, opgetogen gezichten, monden die schreeuwen en oogen die hem aanstaren, handen die in beweging zijn.

Hij hoort de bravo's en 't handgeklap, alles draait en duizelt hem voor de oogen.

Onwillekeurig, nauw zichzelf bewust, buigt hij, en als hij zich weer opricht, is alles verdwenen en staart hij verwonderd het grauwe doek aan, dat hem van zijn bewonderaars scheidt.

Vijf minuten later zit de auteur met stralend gezicht en een verruimd hart in de directiekamer. Régisseur en directeur drukken hem de hand, en een oogenblik daarna knalt een kurk van een flesch Moët & Chandon en zegt de directeur, zijn glas opheffend:

„Meneer Penner! op 't schitterend succes van „Patrice Ducaïne!”

TEUN DE NACHTWACHT.

Een stukje Werkelijkheid.

't Is nacht, een koude gure Novembernacht.

De wind giert huilend tusschen de schoorsteenen, of langs de natte, druipende daken en goten van de hooge huizen der slapende stad.

Zwart en somber is de lucht; geen ster schittert aan het uitspansel, maar zware donkere wolken jagen en verdringen elkander, om zich over de kille, huiverende aarde te ontlasten.

De dikke druppels vallen onophoudelijk dicht en stroomend neer, als schreiden de wolkgevaarten over het akelige van den duisteren nacht.

Soms scheurt de maan een kort oogenblik het donker der wolken vaneen en werpt een bleek en onvast schijnsel in de plassen op de straat, glijdt langs de natte gevels der huizen of schemert spookachtig, door een voorbijjagenden nevel onderschept, in de beslagen ruiten der vensters. Geen ander geluid dan het kletteren en plassen van den regen, of de voetstap van een enkel mensch, die zich met haast naar huis begeeft, verbreekt de stilte van den nacht.

De torenklok slaat langzaam twee slagen; het geluid klinkt mat en dof, als hing het zwaar en loom in de nedervallende regendroppels,

„Twee uren heit de klok, twee uur!” roept de nachtwacht, die met zijn karpotsmuts over de ooren, het hoofd in de

schouders getrokken, met de handen in de zakken van zijn duffelschen pijjekker en den ratel onder den arm, met opgeslagen broekspijpen en vetleeren schoenen, door de straten loopt.

Nu en dan neemt hij den ratel ter hand, ratelt eenige oogenblikken geweldig en herhaalt zijn eentonigen roep: „Twee uren heit de klok! . . . .”

„Zoo! dat's alweer gebeurd,” mompelt hij, terwijl hij de straat uitgaat en zijn huisje, dat op de gracht er tegenover aan den walkant staat, nadert.

De tweede wacht uit de wijk, Teun Jaling, zit reeds in het huisje en bibbert van koude, terwijl hij zijn handen boven den vuurpot met gloeiende kolen warmt.

't Rosse schijnsel van den kolengloed valt op zijn verveerd en gerimpeld gelaat. De oogen, die diep in hun kassen liggen, zijn met een matte lusteloze uitdrukking strak op den vuurgloed gevestigd, en de geheel in elkaar gedoken gestalte, met de hoog opgetrokken knieën, ziet er zoo vreemd en spookachtig uit in het huisje, flauw door een walmende vetkaars verlicht, dat Bram, de andere nachtwacht, die inmiddels genaderd is, een oogenblik voor de deur in den regen blijft staan en verwonderd vraagt:

„Wat doe jij daar, Teun? Scheelt er wat aan?”

„'k Heb de koorts, Bram.”

„Heb je den roep al gedaan?”

„Ja! — 'k Wou, dat 't morgen was; ik ben ziek.”

„'t Is ook miserabel weer van nacht; die regen gaat een mensch door merg en been.”

„'t Is hondenweer.”

„Zeg, Teun!” Bram doet zijn stem tot fluisteren dalen. „Zeg! bij Thijs op den hoek is nog volk op: als je eens even een krakertje ging nemen, dat zou je opknappen, maat!”

„'k Lust geen drank, dat weet je wel.”

„Nou ja, ik weet wel dat je niet borrelt, maar als iemand zoo de bibberasie heit als jij nou, dan is een „hapje” medicijn. — Wil je ereis opsteken?” — Bram houdt hem zijn tabaksdoos toe.

„Dankje!”

„Ook al niet? — Neem dan een slaatje; zoo'n beetje tabak geeft nog ereis een variabelen smaak in den mond.”

„'k Heb geen trek, Bram.”

„Jongens! jongens! Teun, je hebt het van avond weer erg op je vliezen, man!”

„Vind je?”

„Nou! ik weet wel, dat je dikwijls sjagrijnig bent, maar van avond is 't dan al heel duf met je. — Zeg! heb jij dat altijd zoo, als 't winderig weer is?”

„Waarom vraag je dat?”

„Wel! ik heb al meer gedacht: als er wind aan de lucht is of storm op til, zooals nu, dan heit Teun het te pakken. Dan ben je tusschenbeide net of je suf wordt.”

„Wel mogelijk!” De aangesprokene kijkt strak in het vuur.

„Zeg, maat! pas op, je zult je handen branden, zoo vlak boven de kolen.”

Teun broemt onverstaanbaar iets binnensmonds en steekt zijn handen in de zakken van zijn pijjekker.

„Je bent toch een rare snuiter; 'k heb nog nooit zoo'n eenzelvigen drogen klaas gezien. — Ben jij altijd zoo mankeliek geweest?”

„Waarom vraag je dat?” Teun ziet zijn maat even aan.

„Waarom? — Waarom? — Hm! omdat ik het graag wou weten.”

„Dus uit nieuwsgierigheid.”

„Nou ja dan!” Bram haalt zijn schouders op en ziet den ander glimlachend aan. Deze zwijgt en kijkt als te voren in den gloed der kolen.

De andere neemt tegenover hem plaats in het kleine huisje, warmt zijn handen en dampst uit een kort eindje pijp, dat hij aan een kooltje, tusschen de tang gehouden, opsteekt. De pit der kaars is veel te lang geworden; daarom snuit Bram haar met zijn vingers, als hij vervolgt:

„Wil je niets zeggen, mij goed; maar ik dacht je plezier te doen met eens te vragen, wat jou eigenlijk mankeert.”

„Zoo, dacht je dat?”

„Wel ja, een mensch is een gezellig dier, — zei mijn grootvader dikwijls, — en aanspraak is altijd goed. Soms kan het je erg opluchten, als je eens met een maat of kennis spreekt.”

„Misschien!”

„Wis en waarachtig! Ik heb het bij ondervinding, Teun!”

„Ei!”

„'k Heb vroeger in deze wijk een anderen maat gehad,

Jan Dirksen, zoo'n mottigen; misschien heb je wel eens van hem gehoord: hij had vroeger gevaren."

„Neen!"

„'t Was een ribbemoos*) van een vent, maar een goed hart, hoor je. — 'k Heb m'n eigen dikwijls lucht gemaakt bij hem, 's nachts als we samen hier in het huisje zaten."

„Jij?"

„Ja, ik! Of dacht je, dat ik nooit mankelieke buien heb gehad? Och! man, dan ben je mis, hoor! 'k Had vroeger dikwijls het land, omdat ik thuis altijd kermis met mijn wijf had. Ze was niet kwaad, — God zal mij bewaren, dat ik dat zeggen zal, nu zij dood is, — maar bijdehand! Kristenzielen! zoo bijdehand, en humeurig — daar was het eind van weg."

„Zoo!"

„Zie je, Teun, dan kwam ik soms van huis met den duivel in m'n ziel, als we pas dispuut hadden gehad. De mottige zag 't altijd aan mijn gezicht en zei: „Bram," zei hij dan, „'t is weer hommeles bij je thuis geweest, dat merk ik aan je;" en dan troostte hij mij, begrijp je?"

„Hm!"

„Brammetje," mocht hij dan zoo zeggen, „trek je zoo'n beetje kermishouwen niet an; heb maar geduld: onze lieve Heer haalt de booze wijven, als 't tijd is om ze goed te maken. Hoe nijdiger dat ze zich aanstellen des te gauwer zijn ze voor goed mak." Zie je, Teun, dat deed me goed en ik dacht: waarom zou ik den kop laten hangen. Over dag sliep ik, als ik mijn werk gedaan had; de meeste nachten was ik de deur uit; kinderen had ik niet en..."

„Gelukkige vent!" zegt eensklaps Teun, terwijl hij zijn geelaat naar Bram wendt en hem strak aanziet.

„Wat? Zeg jij: „gelukkige vent," omdat ik geen kinderen had?"

„Ja!" Een zware zucht ontsnapt de borst van den ouden man, als hij weer voor zich ziet, en bijna onhoorbaar voor den ander voegt hij er bij: „geen kinderen, geen hartzeer."

„Zei je wat, Teun?"

„Neen!"

*) Bargoensch voor „sterke, stoere vent."

„Je bent een rare kameraad; ik weet waarachtig niet wat ik aan je heb: 't is net of jij een hekel aan de menschen hebt.”

„Dat heb ik ook!”

„Dan heb ik medelijden met je.”

„k Heb je medelijden niet noodig.”

„Jongens, wat ben je vrindelijk van avond.” — Bram zwijgt even, doet een paar flinke trekken aan zijn pijp en vervolgt dan: „Maar jij bent zoo kwaad niet, als je wel lijkt, — van kinderen hou jij wel.”

„Hoe zoo?”

„Wel, dacht je dat ik het onlangs op dien nacht niet gezien had, dat jij de laatste centen aan die twee arme stakkers van kinderen gegeven hebt, die geen onderkomen hadden?”

„k Heb ze naar 't bureau gebracht.”

„Beter kon je ook niet doen: ze zaten daar warm en wel.”

„En ik kan toch met mijn centen doen, wat ik wil, he?”

„Dat kun je, maar... als ik zelf kinderen had, dan...”

„Nu dan?” Teun ziet, met gefronste wenkbrauwen en een lichte trilling der mondhoeken, zijn maat aan.

„Dan gaf ik de centen aan mijn eigen kinderen.”

„Ik heb geen kinderen.”

„Niet? — Hoe heb ik 't nou met je? En ze hebben mij verteld, dat jij een weduwnaar was, die een volwassen dochter had en een kleinkind, en...”

„Dood!”

„Wat! — 't Kleinkind?”

„Ja!”

„En je dochter?”

„Dood!”

„Jongens! jongens! maat, dat wist ik niet; dan kan ik me begrijpen, dat je mankeliek bent... Stil!... hoor eens, daar komt wat aan!” zegt Bram, zijn gesprek afbrekend en opletend naar buiten ziende, waar uit de donkere straat een paar stemmen klinken.

„Le vin! le vin! le vin! Le jeu—les belles!” zingen twee schorre mannenstemmen.

„Een paar nachtpitten, Teun! — Ja, zooals ik zei, 't is

erg voor je! Dan ben je nou circa alleen op de wereld en niet eens hier uit Amsterdam. Je bent immers uit de con-
trijen van Oudenbosch, aan de kanten van Brabant? — Smid
geweest, hé?"

„Ja!"

„Hoe lang ben je al hier in de stad, — ik ken je nou zoo
wat zes maanden als wacht, — en hoe ben jij eigenlijk aan
dat baantje gekomen?"

„Laat me met rust, Bram: ik ben te ziek van avond; later
zal ik je wel eens..."

„Le vin! le vin! le vin! Le jeu — les belles!" De stemmen
komen nader. „Voilà! voilà, voilà nos seuls amours!" klinkt
het nu vlak voor het huisje.

Bram springt op, grijpt zijn ratel, hangt zijn dreg over den
rug, en terwijl hij zijn pijp voorzichtig op het randje van
den vuurpot legt, zegt hij: „Daar zijn ze. Kom, Teun! we
zullen eens kijken, wat ze willen!"

„Vive! le vin, le vin! Hoerah!"

De twee wachts hebben hun huisje verlaten en gaan de
nachtelijke zangers te ontmoet.

't Zijn een paar welgekleede jongelieden, die uit een koffie-
huis huiswaarts keerend, onder den invloed van Bacchus hun
zanglust botvieren.

Ze scharrelen, zwaaiend, enkele malen struikelend over de
natte glibberige straat.

„'n Beetje zachtjes, heeren, — geen burengerucht maken!"
vermaant Bram, terwijl hij 't tweetal nadert.

„Vive le vin!" schreeuwt de een.

„Hou je gemak, asjeblijft!" zegt Teun.

„Waarom?" vraagt de andere, die iets minder duizelig is
dan zijn vriend.

„Omdat fatsoenlijke menschen nu slapen," antwoordt Teun
droogjes.

„Zoo bl—kemsche klabak, fatsoenlijke nachtwacht die nog
op is! — Dat wil zeggen, dat wij geen fatsoenlijke lui
zijn, hé?"

„Best mogelijk."

„Hou je kalm, meneer!" zegt Bram.

„Als ik wil, toch altijd. — Vive le plaisir et le vin!"

„En wij gaan reizen door de wollek-k-(hik!)" gilt de andere.

„Ik waarschuw je, meneer; als je niet rustig naar huis gaat,

rukken we je in." Teun plaatst zich naast den zanger en raakt zijn schouder aan.

"Jij rukt niets in, wachie! Daarvoor (hik!) ben je een veel te fideele ouwe kerel (hik!). Is 't niet zoo Karel? — Ik ben ook een fideele kerel (hik!) — hij ook — we zijn allemaal fideele jogens en . . ."

"Maak toch zooveel praatjes niet met zoo'n klabak, Henri!"

"Psst! hou jij je stil; — laat mij maar eens met 't wachie (hik!) praten."

"Zeg! asjeblijft, blijf op je eigen beenen staan." Teun duwt den fideelen jongen, die met den opgeheven wijsvinger bijna zijn gelaat raakt, een eind terug.

"Niet gooiën, klabak!" roept mijnheer Karel, die een boozen dronk over zich begint te krijgen en hoe langer hoe onaangenamer wordt.

"Komaan, heeren! maak nu dat je naar huis komt," zegt Bram zeer gemoedelijk, terwijl hij er op laat volgen: „'t Is beestachtig weer, je wordt zoo nat als een kat: — 't is geen weer voor nette heeren."

"En als ik nu nat worden wil?"

"Wij gaan reizen doo-o-or . . ."

"Ik waarschuw je voor 't laatst: mond houden en stil je weg gaan, of — naar 't bureau." Teuns stem klinkt zóó dreigend, dat de zanger plotseling ophoudt en tot zijn maker zegt: „Laten we dan (hik!) maar gaan, Karel."

"Nee! nu ga ik juist niet; sacré mille, ik vertrap het; ik laat me niet door zoo'n ploert, zoo'n ordinairen gemeenen klabak beleedigen. Ik wil zingen, — ik wil niet naar huis. Wat denk jij wel, lamme nachtuil! Weet jij wel wie ik ben, hé?" en met de gebalde vuist stoot hij Teun plotseling op de borst.

Nauwelijks heeft deze den stoot gevoeld, of hij grijpt den jonkman bij den kraag, met de woorden: „Nou ga je mee naar 't bureau."

De muts van den nachtwacht wordt hem door het opgewonden heertje van het hoofd gerukt en een eind ver weg in de modder geslingerd. Een kleine worsteling ontstaat tusschen de wachts en hun arrestant, terwijl mijnheer Henri, tegen een stoep geleund, het uitschatert en hikkend roept: „Hou je goed, Karel! — Jij gaat reizen door de wolken, ha! ha! ha!"

Bram en Teun hebben den ruziemaker stevig beetgegrepen; deze begint iets te ontnuchteren en 't minder aangename van zijn toestand in te zien. „Twee tegen een, dat's flauw. Contre la force (hik) il n'y a pas de résistance,” (hik!) zegt hij op iets minder hoogen toon.

„Ha! ha! ha! Karel'tje gaat den bak in,” roept Henri, die moeite heeft om zich staande te houden.

„Allo! Bram, laten wij hem maar even afleveren.”

„Stop! wachje, — druk mijn boord niet zoo! — Wil je? Laat mij los, — ik zal jelui een pop geven.”

„Komaan, vooruit,” roept Teun.

„Zeg, Teun, een pop!” fluistert Bram.

„Zanik niet, pak dan aan! Naar 't bureau.”

Mijnheer Karel doet pogingen om los te komen, en Bram zegt nogmaals zachtjes: „'t Schijnen rijke jongens te zijn; wees niet gek, Teun: een pop is gauw verdiend.”

„'k Heb niets met zijn geld te maken; hij heeft zich verzet: als 't een burgerjongen was, werd hij ingerukt, en dus...”

„Laat mij gaan, wacht,” zegt bijna ontnuchterd, op deemoedigen toon, het eerst zoo brutale heertje; „'t is me een achterwiel waard.”

„Ha! ha! ha!” schatert Henri, — „nou zit je er in, hé! omdat je weet, dat je ouwe niet naar bed gaat, vóór jij binnen bent.”

Teun laat eensklaps den kraag en den arm van zijn arrestant los, geeft hem een duw voorwaarts en zegt:

„Heb jij thuis nog een ouden vader? Ruk dan maar uit, kwajongen!”

Bram, die door deze woorden het achterwiel in gedachten ziet weggrollen, fluistert Teun in: „Ben je suf!” en tot het heertje zegt hij doodleuk: „'t Is om je braven vader, meneer, anders nergens om. — Zeg Teun! let jij zoolang op de wijk, dan zal ik die twee even een einde op streek helpen.”

„Komaan, mijnheer! waar woon je? Ik zal je thuis brengen.”

„Keizersgracht bij de Spiegelstraat,” antwoordt Henri, terwijl hij Karel weer onder den arm neemt.

„Vooruit dan maar!”

Teun keert zich zwijgend om; zijn rimpelig gelaat teekent afkeer en minachting, terwijl hij mompelt: „Om een ellendigen rijksdaalder, ba!”

De regen klettert nog onafgebroken neer, de nachtwacht neemt zijn doorweekte muts, die een eind verder op straat ligt, op, slaat ze uit, gaat langzaam terug naar zijn huisje en zet zich neer op 't bankje.

De kolen hebben een laag asch over haar oppervlak gekregen, en Teun blaast er op, totdat ze weer beginnen te glimmen.

Hij is huiverig en moe. „'k Word oud, erg oud,” denkt hij, terwijl hij zijn rimpelige handen boven den vuurpot houdt en naar 't roode schijnsel tusschen zijn vingers ziet.

„Zoo'n kwajongen!” mompelt hij: „Zoo zijn ze allemaal, die rijkelui's kinderen; ze denken met geld alles goed te maken; ze schoppen je een blauwe plek en geven je een rijksdaalder om er op te leggen. — Ba! 'k heb een hekel aan dat volk — 't is rijk ontuig.”

Met de tang rakelt hij de kolen op; zij vallen uit elkander en glimmen op de gebroken plaatsen; flikkerend en tintelend komen vurige plekjes op de breuk te voorschijn.

Teun blaast er op. — In de rood glimmende brokken ziet hij allerlei figuren en beelden, ten minste het schijnt wel zoo, want hij zit met de ellebogen op de knieën en de handen onder het hoofd met strakke oogen in den vuurgloed te kijken.

Wat ziet hij in die kolen? Waaraan denkt hij?

In enkele minuten doorleeft de mensch jaren, wanneer de geest werkzaam is. Evenals in den droom tooverft, ook wakend, de herinnering voor het geestesoog met bliksemsnelheid verwisselende beelden, die lijden en vreugd, een levensgeschiedenis in krachtige breede trekken schilderen.

Ziet! nogmaals blaast de oude nachtwacht in den gloed, zoodat de enkele zwarte plekken der kolen verdwijnen en veranderen in lichtende puntjes en cirkels. De kringen worden wijder en de lichtende stippen tintelen en ontwikkelen zich tot beelden vol warmte en gloed. —

Buiten klettert de regen op het zinken dak van 't wacht-huisje.

Tik! Tik! Tik! doen de droppels. Zij klinken hem als hamerslagen in de ooren. Zij vertellen hem van een smederij — de vurige kringen doen hem de smidse zien — in een dorp, waar alles frisch en vroolijk is, vol zonneshijn, warmte, gloed

en leven. Hoe vroolijk zingt de stoere, gezonde smid, terwijl zijn hamer op het aanbeeld valt. Ha! hoe stuiven de vonken, als de krachtige arm van den baas den voorhamer op 't gloeiend ijzer doet neerkomen.

Hoe zonnig en warm ziet dat tuintje er uit achter de woning, hoe blozend en vriendelijk de bazin, die met de kleine meid aan de hand, naar de kippen kijkt, die kakelend het voer oppikken, dat het kind hun toestroot. Loeit daar niet een koe, in de schuur achter het huis? . . .

Neen! 't is de wind, die sterker is geworden en tusschen de huizen van de gracht henenvaart; de deur van het wacht-huisje slaat open en dicht. Teun let er niet op; of ja, toch wel, want hij ziet er naar. Hij herinnert zich de deur der smederij, die ook altijd heen en weer sloeg, als de wind achter op het huis stond; dezelfde deur, die de vrouw, als de kleine binnen was, altoos dichtdeed, omdat het zoo tochtte.

Tik! tik! Tikketik! Tikketik! doen de regendroppels op het dak. — Hij kan ze niet tellen, evenmin als de tranen, die zijn oogen ontvielen, toen die akelig droeve dag kwam, dat . . . Hij stond in de smederij en maakte een nieuw hek voor 't kerkhof en toen riep een buurvrouw . . . —

Weer giert de wind, hij fluit tusschen de naden van het huisje door. Hij luistert er naar en 't is hem alsof hij er de woorden in hoort: „Teun, kom-de gij eens gauw in de koamer. Gauw! want oe vrouw kriegt een overval.”

Hij hoort, hoe buurvrouws stem beeft, — hij ziet hoe zij bij zijn goede, zachtzinnige vrouw op den grond is neergeknield en haar hoofd op den schoot doet rusten, en 't is hem alsof hij weer de woorden verneemt, fluisterend en angstig gesproken: „Och erm, Teun! ze is zoo noast mien neergesloagen: goa-de gij maor ens gauw noar den dokter: 'k geleuf, dat 't hiel erg is, Teun! Kiek ens, ze is net gelijk 'n dooje — en of 'k heur al edik under de neuze holde, 't gëft niks . . .” 't Is alsof hij de azijnlucht nog ruikt in de kamer, alsof hij de stem van den medicus verneemt: „'t Is een stilstand van 't hart, er is niets aan te doen.”

Dan ziet hij 't kerkhof achter de kerk, 't nieuwe hek . . . en 't versch gedolven graf . . .

Een traan druppelt over 's mans gegroefde wangen, — welsprekende hulde aan de nagedachtenis van zijn trouwe Geesje, de moeder van zijn kleine Anna, „het dikke mol-

letje," dat iedereen in 't dorp zoo gaarne mocht lijden, omdat 't zoo aardig lachen kon en zoo'n „vrundelik snuutje" had. — —

Oude nachtwacht! wat ziet ge nu in die glimmende kolen, dat ge plotseling glimlacht en dan op eens zoo pijnlijk de lippen vertrekt?

Ziet ge misschien Teun den smid, met een tienjarig meisje aan de hand op weg naar de stad, waar 't kermis is, waar de vlugge, grappige clown voor het paardenspel staat te trommelen en grimassen te maken, zoodat de kleine Anna het uitschatert van pret? Of denkt ge aan haar blos van vreugd, als ge haar een halsdoekje koopt in de kramen?

Wellicht is 't ook de herinnering, die u doet glimlachen, de herinnering aan de woorden van mijnheer pastoor, die dagelijks bij u voorbijkwam en, schoon je niet van zijn gemeente waart, toch altijd even bleef staan, als Anneke buiten speelde. Zei de goede man dan niet: „Teun! wat hedde gij een schoon kiend; 'k hebbe nog nooit zoo vrundelijke groote kiendereugen gezien, zoo onschuldig en zoo lief," — en waart gij niet trotsch op uw schat, uw oogappel?

Ziet ge soms ook, hoe de smid zijn kleine Anna vertroelt en bederft, haar op de knieën neemt en nooit moede wordt om haar te zeggen: „Je lijkt sprekend op je moeder," of hoort ge haar kinderlijk gesnap en 't vleien van 't zilveren stemmetje, dat vader als muziek in de ooren klonk en slechts zweeg, als hij het roode mondje kuste?

Waarom wordt nu op eens uw blik weer zoo strak, de trek om uw mond zoo droevig? Is het, omdat gij Anna plotseling als een bloeiende maagd voor u ziet verschijnen in den gloed van 't kolenvuur! — Neen! daarvoor is die verschijning te liefelijk, te schoon, te rein. Ge ziet zeker in die plotseling opflikkerende vlam, daar vóór u, een beeld van 't vernielend element, dat als een tijger midden in den nacht uw huis besprong, vernielde en verteerde, en . . .

't Slaat halfdrie!

Teun de nachtwacht hoort de torenklok, maar hij beweegt zich niet; hij grijpt zelfs niet naar zijn ratel, want het komt hem voor, dat het de dorpsklok is, die in den nacht ook halfdrie sloeg, juist toen hij wakker werd door 't knetteren van 't vuur. . . .

In de verte antwoorden de andere stadsklokken met een

zwakken slag: Bom! — Bom! — Bom! — Bom! De wacht verroert zich niet. 't Is immers de brandklok, die begint te luiden, — denkt hij, en in den geest hoort hij weer, hoe 't geheele dorp in opschudding komt.

„Water! Water! Teuns smederij staat in brand!” 't Is hem alsof hij dien kreet weer verneemt, evenals het knetteren der vlammen en 't knappen der houten binten van 't dak. Hoor! hoe knarst en zucht de brandspuit, die in aller-ijl is aangebracht, ongelukkig te laat om het vernielende vuur te kunnen stuiten.

Arm! doodarm wordt Teun de smid; maar toch is hij nog rijk, want zijn kind, zijn Anna is gered; hij heeft haar bij zich, en . . . —

De kolen in den vuurpot beginnen te verteren; werktuiglijk bukt de nachtwacht zich, om een paar turven in de rest van den gloed te plaatsen.

Een dunne blauwe rook, rosachtig weerschijnend door het vuur en doortinteld van kleine gloeiende vonkjes, stijgt omhoog. Hij ziet er met groote onbeweeglijke oogen naar, want de herinnering teekent voor hem nieuwe beelden op dat kronkelende veld.

Is dat niet Teun, nu knecht in een ijzergieterij in de stad? — Is dat niet Anna, aan zichzelf overgelaten, alleen — heel veel, alleen, want vader werkt laat, soms met de nachtploeg mee? — Is dat niet Anna, beeldschoon en jong — arm, schoon en weerloos door haar onschuld?

In elke groote stad, in het gewoel der straten, verliest zich als in een maalstroom alles wat arm is, gewoon of alledaagsch. Alleen datgene, wat opvalt of bijzonder is, wordt opgemerkt.

Waarom zou armoede dan niet opvallen, als zij jong is, schoon en zinnenstreelend om te zien?

Juist het bewustzijn, dat hij armoede voor zich heeft, weerlooze arme onschuld, maakt den wellusteling driester en spoort hem aan tot laagheid. Arm en schoon, een gemakkelijke verovering, onbewaakt en jong, onschuldig en onwetend, een zekere prooi voor den verleider. . . . En zij viel in den strik, dien gewetenloosheid en lage lust haar spanden.

Arme Anna! — Arme Teun!

Op 't kerkhof, bij de stad, is een klein grafje; niemand

kent het, niemand heeft het gezien dan de ongelukkige man, die er de schande en de wanhoop van zijn eenig kind in wilde begraven, te gelijk met het kleine witte lijkje van het jongske, dat maar één dag had geleefd.

En zij, de arme moeder, zij zweeg, zij wilde hem niet noemen, die haar ongelukkig maakte, — zij durfde niet, want zij had hem liefgehad met al de kracht van haar ziel. Zij had hem nog lief en . . . zij vreesde voor hem en voor haar vader, die woest en wild naar zijn hamer greep, als hij dacht aan den man, die de nauw ontloken roos zoo onmeedoogend ontbladerde.

En Teun? — Hij werd eindelijk kalmer: hij weende, de sterke, stoere smid. Hij vloekte zijn dochter niet, hij verstootte haar niet, maar hij treurde over haar. En zij . . .? Ze kon zijn droeven blik, zijn zwijgen, zijn bleeke wangen en zijn vergrijzend haar niet meer verdragen.

Zij vluchtte in een donkeren, stormachtigen nacht, toen de regen kletterde en de wind hilde en gierde tusschen de schoorsteenen, evenals nu, en . . .

En zij brak het hart van haar vader!

Hoe akelig vaart de wind langs de daken, — hoe piepen en knarsen de gaffels der beurtschepen in de gracht. Fluitend blaast de storm in het touwwerk en door de blokken, die klepperend tegen mast of boord slaan.

De nachtwacht hoort het niet, zijn gedachten houden hem geheel en al bezig.

Acht jaren, acht verschrikkelijk lange jaren, waarin hij hoopte dat zij zou weerkomen, doorleeft de oude Teun in één oogenblik.

En zij kwam niet!

Zijn rug werd gebogen, — hij was levensmoede: de krachtige man werd zwak, de voorhamer te zwaar voor zijn hand en 't vuur der smidse verbrandde het weinige moed, dat hem restte.

En zij kwam niet terug! — Zij was dood, geloofde hij. Neen! hij hoopte het, want dan kon hij berusten.

Arm en oud! akelig lot.

Medelijden verschaftte hem het postje, dat hem nu brood geeft. Misschien was het wel door den invloed van iemand, die wist dat hij Anna's vader was, iemand die te hoog stond

voor den arm van den smid, maar niet voor den greep van de ijzeren hand van 't geweten.

Teun wist niet, aan wien hij zijn betrekking dankte; hij vroeg er ook niet naar: 't was toch slechts voor korten tijd, dacht hij, en dan — rust — en dan.....?

„Wat weerga, Teun! zit je te dutten?” roept Bram, die na zijn rijksdaalder te hebben verdiend, weer in het huisje terugkomt.

Verschrikt ziet de aangesprokene op, hij keert plotseling tot de werkelijkheid terug en vraagt dof:

„Wat is er, Bram?”

„Blikslagers, maat, wat zie je er miserabel naar uit; ik zou me morgen maar ziek melden. — Maar 't wordt tijd om de ronde te doen. Daar, pak aan, daar heb je een paar sigaren, — die heb ik nog van die snuiters gekregen. Jongens! jongens! wat waren die twee sikker, — vet als slakken, hoor! — Pak dan aan. — Wil je niet. Ook goed.... Luister eens, daar slaat 't al drie uren. Zeg, je hebt toch „half” geroepen?”

„'k Geloof het niet....”

„Ben je suf, Teun! heb je dat vergeten? — Nou afijn, 't is gelukkig, dat 't zulk beestig weer is, dan is er geen levende ziel op straat, anders....”

„Laten we gaan,” zegt Teun, terwijl hij opstaande zijn ratel neemt. Een rilling vaart hem door de leden en hij beweegt een oogenblik het hoofd en de schouders heen en weer, als schudde hij iets van zich af.

Zij gaan.

„Drie uren heit de klok! Drie uur!” klinkt hun eentonige roep.

II.

Nog altijd valt de regen in stroomen neer, maar langzamerhand is de wind bedaard. Geen levende ziel is meer op straat, — alleen zwerft nog een enkele arme, ellendige hond, zonder thuiskomen, over de keien, druipend en vuil, hongerig snuffelend naar een weggeworpen been of aardappel.

Bram en Teun doen de ronde.

't Is doodstil in de straten, want iedereen, die een tehuis heeft of vond, is onder dak.

Zwijgend bewegen de twee mannen zich over de glibberige straat; geen van beiden heeft lust tot praten. Bram niet, omdat Teun toch zelden antwoordt, als hij iets zegt; en Teun niet, omdat hij te zeer in zijn gedachten is verzonken. Eindelijk verbreekt Bram het stilzwijgen door te zeggen:

„'t Is mooi weer voor een inbreker, — zoo'n nacht is geld waard voor een boef.”

Teun knikt, maar antwoordt niet.

„Laten we maar teruggaan; er is niets te doen.”

„Goed.”

Als zij weer genaderd zijn tot de straat, tegenover welke einde hun huisje staat, zegt Bram: „We moesten nog even den hoek omgaan en eens kijken naar den goudsmidswinkel van Bolders; de bediende zei mij eergisteren, dat er's nachts aan de luiken was gemorreld, — hij dacht het, omdat er splinters af waren.”

De winkel, waarvan hij spreekt, staat een eind verder in de straat, vlak naast een ouderwetsch huis met een vooruitstekende luifel. Het licht der gaslantaren, die op eenigen afstand brandt, weerkaatst roodachtig glinsterend in de waterstraaltjes, die van den rand der luifel afloopen. De stoep daaronder is droog, en op die stoep in den hoek van den deurpost gedrukt, zit of ligt ineengedoken een menschelijke gedaante. De wacht, die met oplettendheid naar den goudsmidswinkel ziet en tevens het huis er naast scherp in 't oog neemt, omdat het onder dien luifel zoo donker is en men nooit weten kan of niet de een of ander er zich onder verbergt, doet plotseling een stap achteruit, terwijl hij zijn makker bij den arm grijpt en fluisterend zegt: „Blikslager, maat! daar zit iemand.”

„Waar?”

„Daar, in dien hoek!”

De nachtwachts blijven een oogenblik staan en zien opmerkzaam naar de onbeweeglijk stil zittende gestalte; dan doet Bram een paar passen vooruit en vraagt: „Wat doe jij daar?”

Geen antwoord volgt, [en daarom herhaalt hij, nog nader komend: „Slaap je? — Zeg! wordt eens wakker!”

Beiden gaan onder de luifel.

Bram bukt zich en zegt: „'t Is een vrouw, Teun!”

„Och! laat haar maar zitten, — 't zal een zwerfster zijn.”

De ander schudt de vrouw bij den arm, terwijl hij nogmaals, maar nu iets medelijdender vraagt: „Slaap je, moeder?”

Geen antwoord.

„'k Geloof waarachtig, dat 't mensch dood is.”

„Wat zeg je daar, dood?” Teun bukt zich en tracht met zijn makker de ineengezonken vrouw op te richten. „Dood is ze niet, Bram! Ze is flauw. — Grootte God! wat is dat schepsel nat. Heb je geen thuiskomen, stakkerd?”

Ze antwoordt niet; ze is heelemaal buiten kennis. — „Weet je wat, maat, laten we haar even oppakken en in ons huisje zetten; misschien trekt ze daar wat bij, en dan moet ze maar direct naar 't gasthuis.”

„Ja! dat zal 't beste wezen. Allo! dan maar, jij aan de beenen en ik aan 't hoofd. Pak aan! Wel verdraaid, 't schepsel is als lood; 't is alsof ze in het water gelegen heeft. 'n Lekker hapje voor die haar te huis moeten krijgen! — Heb je haar vast? — Zoo! vooruit dan maar...”

Gelukkig is het huisje in de onmiddellijke nabijheid en bereiken de wachts het met hun last in een paar minuten.

„Sluit jij even open!” zegt Bram, die de vrouw met beide handen onder de armen vasthoudt. „En steek de kaars op, dan zullen we eens kijken wat voor vangst we hebben. — Hm! 't is zeker zoo'n zwerfster, — die ze ergens uitgewooid hebben.”

Als de deur van het wachthuisje geopend wordt, komt een bedompte, warme lucht, bezwangerd met den eigenaardigen reuk van gloeiende turfkolen, hun te gemoet.

Met moeite plaatsen zij de bewustelooze op het bankje. — „Licht nu eens bij, Teun! Wat leg je toch te morrelen met die kaars? — Geef hier! Hou jij haar maar even tegen, dat ze niet vallen kan, dan zal ik licht maken; jou lucifers zijn zeker van zijn leven nooit droog geweest.”

Teun ondersteunt nu de ongelukkige, die door de warmte in het huisje eenigszins schijnt bij te komen. Haar lippen ontsluiten zich voor een bijna onhoorbaren zucht.

„Ze komt bij, geloof ik,” zegt Bram, die intusschen de kaars heeft aangestoken en, terwijl hij het onvaste licht op de gestalte voor zich laat vallen, vervolgt:

„'t Schijnt waarachtig-nog een jonge vrouw. Ba! wat is ze smerig! — Hè! wat een tor!”

„God weet, waar dat schepsel al gezworven heeft, Bram.”

Een tweede zucht, dieper en langer dan de vorige, ontsnapt haar borst. Zij beweegt zich evenals iemand, die op het punt is om uit een diepen slaap te ontwaken. Nog een zucht, dan een rilling, die over haar geheele lichaam vaart.

Teun laat haar hoofd en schouders los en doet ze voorzichtig tegen den wand van het huisje rusten, terwijl hij het bankje wat vooruitschuift en zich daarna omwendt.

„Ben je ziek, vrouwtje?” vraagt Bram, als hij ziet dat zij langzaam de oogen opent.

Glazig en schuw is de blik, waarmede zij den nachtwacht aanziet, — slechts voor een oogenblik, want onmiddellijk daarop sluit zij de oogen weer.

„Kijk eens, of er nog koffie is, Teun!”

Deze is reeds bezig om het restje, dat zich in het blikken keteltje bevindt, boven de kolen te warmen.

„'t Is niet veel, maar 't zal haar toch opknappen,” zegt hij, terwijl hij het vocht, door het keteltje rond te draaien, sneller tracht te verwarmen.

Bram staat nog steeds voor de bank en onderschept met zijn breeden rug het flauwe schijnsel der kaars, zoodat zijn maat het gelaat der allengs tot haar bewustzijn terugkerende vrouw niet kan zien.

„Zoo! nu is 't warm genoeg. Licht jij maar eens bij, Bram, dan zal ik probeeren of ik haar een mondje vol kan inkrijgen.”

Met het kommetje in de hand zegt Teun, terwijl hij het aan de bleeke lippen der ongelukkige poogt te brengen: „Drink maar eens; dat zal je goed doen, arme stumper!” Op het geluid van zijn stem ziet de vrouw hem eensklaps met wijd geopende oogen aan.

„Kom! drink eens,” herhaalt hij; „dat zal je....” Verder komt hij niet, de woorden blijven hem in de keel steken. Zijn hand beeft zoo geweldig, dat de koffie zich over de lomp, waarin de vrouw gehuld is, uitstort.

„Wat weerga! scheelt jou in eens, Teun?” vraagt Bram verschrikt, als hij ziet, hoe zijn maat wankelt, de kom met koffie laat vallen en met de handen om zich grijpt, als wilde hij steun zoeken voor zijn bezwijkend lichaam.

Hij had niet opgemerkt, dat de arme vrouw, op het hooren van Teuns medelijdende stem, de oogen geopend en hem aangekeken had met een blik, waaruit de herinnering plotseling sprak. — Bram had ook het woord „vader!” niet gehoord, dat als een heete zucht over haar lippen gleed; maar hij ziet nu wel, hoe Teun met den gesmoorden kreet: „God almachtig!” als een dronken man tegen den houten wand tuimelt en dan zonder een enkel woord verder te spreken ineenzakt.

„Dat's een ding!” zegt de andere wacht verschrikt, en niet wetende wat anders te beginnen, neemt hij zijn ratel, gaat de gracht op en slaat dien verkeerd, zoodat het eigenaardige daardoor ontstane geluid — als noodsein — de maats uit den omtrek ter hulpe doet aansnellen.

Den volgenden morgen rapporteerde de nachtwacht Bram op het bureau, „alsdat zijn maat Teun zoowat om halfvier een toeval had gekregen en erg miserabel naar zijn woning was getransporteerd. — „Hij was den heelen nacht al in de pottenbank,” zei hij verklarend, en vervolgde zijn rapport door op te geven, „alsdat zij een oogenblik van te voren een vreemde vrouw, haveloos in haar plunje, een effectieve stumper, onder de luifel van een huis hadden opgepikt en in hun huisje hadden genomen, totdat er gelegenheid was geweest om haar naar 't gasthuis te laten brengen.”

III.

We zijn in het kamertje, dat Teun de nachtwacht sedert ruim drie verreljaars heeft bewoond.

't Is een niet al te groot vertrek op de derde verdieping van een oud huis in een der achterbuurten van de stad.

Een tweetal vensters met groenachtige kleine ruitjes geeft uitzicht op de binnenplaatsen en daken der omliggende huizen, waartusschen hier en daar een enkele boom zijn bladerlooze takken in den wind heen en weer beweegt.

't Is vrij licht in het kamertje, want de ramen staan open; nu en dan breekt de zon een oogenblik door de wolken en weerkaatst in het koperen beslag van de ouderwetsche tafel, die tegenover het venster staat; — 't is het eenige meubelstuk

dat Teun nog uit zijn vroeger huishouden heeft overgehouden, en 't draagt aan de eene zijde nog sporen van 't vuur, dat alles wat verder zijn eigendom was verwoestte.

Met behulp van eenig timmergereedschap en een paar uit elkaar gesloopte pakkisten is de oude man bezig om een inspringenden hoek van het vertrekje tot een bedstede te vertimmeren. Hij past en meet, schaaft, zaagt en hamert met zooveel ijver, dat niettegenstaande het koud en tochtig is in het kamertje, dikke zweetdruppels hem op het hoofd staan.

„Eén el zestig,” mompelt hij, terwijl hij met zijn bonten zakdoek de parels van zijn gelaat wischt. „Eén el zestig, krap! 't Is kort genoeg voor een man als ik, maar dat's minder; een beetje krom liggen hindert niet, — 't zal wel gaan. Och! 't zal heelemaal behelpen wezen, maar dat is niets, dat went wel.” — Met een gelukkigen lach op het verweerde en gerimpelde gelaat ziet Teun naar zijn werk en herhaalt in zichzelf: „'t Is krap an, maar 't ziet er waarachtig goed uit.” Hij nadert de latafel en zegt: „'k Zal jou ook nog een pootje onder je ouwe karkas geven, kameraad. Dan sta je ten minste recht.” Hij trekt de bovenste lade open en neemt er een opgevouwen stuk meubelsits uit, dat hij vóór zijn getimmerde houdt, met de woorden: „Die lap zal 't hem net doen voor een gordijn, als hij lang genoeg is. — 't Gaat precies; dat's een tref!” roept hij bijna luid.

Zorgvuldig vouwt hij den lap samen en bergt hem weer op. Als hij de lade dichtschiiven wil, valt zijn oog op een bijbel, die in een hoekje ligt, zorgvuldig in een witten doek gevouwen.

Bijna eerbiedig neemt hij het boek uit den doek, legt het boven op het meubelstuk en slaat het open. — Op het schutblad staat geschreven :

GETROUWD: ANTONIE JALING
EN GESINA ANNA MAARTENS,
28 JUNI 1840.

Deze Bijbel ter gedachtenis aan onzen huwelijksdag gekregen van vader en moeder Maartens. — Lucas VI v. 31. —

Teuns gelaat is ernstig geworden. „Dat heb ik geschreven destijds,” zegt hij zachtjes en vervolgt lezend :

18 Aug. 1841. Heden is ons een dochtertje geboren, dat Anna Gesina zal heeten. — Ach ja! naar mijn goeie vrouw! — 22 October 1841. Ons kind is heden gedoopt, Anna Gesina. — Een traan rolt over Teuns wangen, terwijl hij op die bladzijden in den ouden bijbel staart. In één oogwenk komt hem het geheele droevige verleden weer voor den geest, als hij verder leest: 17 Juli 1849. Heden stierf mijn lieve vrouw Gesina Anna Maartens. — Zij ruste in vrede. Amen!

Meer staat er niet op dat schutblad, maar toch blijven de oogen van den ouden man er strak op gevestigd. Ze zijn verduisterd door tranen; evenwel is de uitdrukking van het geheele gelaat niet zoo zwaarmoedig meer als vroeger, en er komt een bijna gelukkige glimlach om den mond, als hij zachtkens fluistert: „Goeie Gees, 'k wou dat jij 't wist: — ze is terug! ze is terug!...”

Het piepen van de deur, die geopend wordt, doet hem haastig den bijbel dichtslaan en in de lade wegbergen.

Op den drempel verschijnt een buurvrouw met een kom dampende koffie in de hand.

„Dag, buurman!” zegt ze goedig knikkend. „Ik hoorde je van morgen vroeg al zoodanig in de weer, dat ik zoo bij mijn-eigen dacht: 'k Zal straks, als ik koffie heb gezet, eens even bij baas Jaling oploopen; misschien lust hij wel een kommetje vol.”

„Graag, juffrouw Klop!”

Terwijl Teun tegen de tafel leunt, drinkt hij langzaam de heete koffie, nu en dan blazend, om zich niet te branden.

„Smaakt het, buurman?”

„Nou!”

Met de handen onder haar boezelaar samengevouwen ziet de buurvrouw het kamertje rond en zegt, goedkeurend knikkend: „Jongens! jongens! buurman, wat knap je 't hier netjes op! Heb je dat behangsel er ook zelve opgeplakt?”

„Natuurlijk! Ja, juffrouw 't was een heele toer; mijn handen staan niet naar zulk werk. Maar 't ziet er nogal knapjes uit. Zeg! die koffie is heet, maar lekker, hoor! Ze gaat er bij me in, als een borrel in een aanspreker. 'k Had een dorst als een paard.”

Verwonderd ziet de juffrouw haar buurman, die vroeger

ternauwernood sprak en nooit een grapje maakte, aan en antwoordt: „Je werkt ook maar niet hard! 'k Zei gisterenavond tegen mijn man: Buurman Jaling is van den ochtend tot den avond bezig; hoe hij 't uthoudt begrijp ik niet.”

„Hoe zoo, juffrouw?”

„Wel, je hebt toch voor veertien dagen geleden een heel stootje gehad. Toen ze je thuis brachten, zag je er uit als een dooie, en we dachten bepaald, dat je 't hoekje om ging.”

Lachend antwoordt Teun, terwijl hij het koffiedik uit 't kommetje op den hoop krullen, die in een hoek van 't vertrek ligt, neergooit: „Ja! 'k was dien nacht heel miserabel; 'k had zooveel als een flauwte, — 'n gek ding! 'k Had er nooit last van gehad, maar 't heeft, goddank! niet lang geduurd; 'k ben gauw weer opgekrabbeld: een paar dagen later zat ik net of er niets gebeurd was in mijn wachthuisje.”

„Je hebt er geen eer van, buurman; je ziet er warempel veel beter uit dan vroeger. — Weet je hoe?”

Teuns oogen vragen vriendelijk: „Hoe dan?”

„Veel opgeruimder, lang zoo mankeliek niet als vóór dien tijd; 't is net alsof je jonger bent geworden! — Zeg, Jaling, wat maak je eigenlijk?”

„Een bedstede!”

„Zoo! Ei! een bedstee? En je hebt er hier een.”

„Jawel, maar nu moet ik er twee hebben.”

„Kijk ereis an!”

„Mijn dochter komt bij me inwonen.”

„Heere mensch! wat zeg je? 'k Heb nooit geweten of gemerken, dat jij een dochter hadt. Ik dacht, dat...”

„Ze is heel lang onder vreemden geweest, buurvrouw, maar nu blijft ze bij mij, voor goed. — 't Arme schepsel is ziek geweest, zwaar ziek.”

„Och heere!”

„Ja! zenuwzinkingkoorts, heelemaal buiten kennis, — maar ze is gelukkig aan de beterhand en eergisteren heeft de perfester gezegd dat ze aanstaande week uit 't gasthuis mocht. Zie je, daarom knap ik hier den boel een beetje op.”

„O, zoo! ben jij daarom zoo in de weer? — En wat doet je dochter voor den kost? — Naaister?”

„Hm!” Teun ziet eenigszins verlegen zijn ondervraagster aan en antwoordt: „Ja, juistement, ze is verduiveld vlug met de naald; maar je begrijpt, ze is nu nog erg zwak en . . . , maar als je later ereis werk voor haar weet . . . .”

„Jongens, buurman! dat is dan toch een heele lastpost voor je, — zoo'n zwak schepsel in huis.”

„Een lastpost? God bewaar me, in 't geheel niet.”

„Nou ja, ik bedoel maar vanwegens de verdienste; je baantje als nachtwacht geeft toch niet veel, ten minste niet genoeg om . . . .”

„O ho! 'k heb er wat bij gekregen.”

„Kijk ereis an!”

„'k Heb me verleden week verhuurd bij Rongers den smid.”

„Bij Rongers? Daar werkte je immers vroeger ook al voor, en dien heb je bedankt, omdat hij zoo weinig betaalde . . . .”

„Hm! Ja, dat was toen, maar nu moet ik werk hebben, beter wat dan niets, en bovendien toen was ik losse man, maar nu kom ik er voor vast. 't Was toevallig, hé! dat de tweede knecht juist wegging: — daar kom ik voor in de plaats.”

„Wel! wel!”

„Zes gulden in de week, buurvrouw!”

„Dat's weinig, Jaling.”

„Och, ja! veel is het niet, maar hij wou niet meer geven; je begrijpt, 'k loop al hard naar de zestig en voor heel zwaar werk deug ik niet meer, — — maar aan de bank werk ik een jongen kerel nog over den kop. Ha! Ha! Ha! dat zul je eens zien.”

„Jongens, buurman! als je 't maar uthoudt.”

Acht dagen later.

„'t Is avond. In Teuns kamertje staat een kleine petroleumlamp op tafel te branden en beschijnt behalve het witte, wel wat grove tafellaken, waarop een versch tarwebrood, een schoteltje met boter en een bord met twee versche eieren uitlokken tot eten, de nieuw getimmerde bestede, die, grijs geschilderd en met meubelsitsen gordijnen voorzien, er netjes en proper uitziet.

De latafel is recht gezet en opgewreven en op de kleine

kolomkachel staat een blikken ketel met koffie te pruttelen.

Er heerscht een aangename warmte in het kamertje, dat, hoe uiterst eenvoudig alles daar binnen ook zij, er toch gezellig en prettig uitziet, want het is er ordelijk en zindelijk, zoo zindelijk zelfs dat men haast zou gelooven, dat een vrouwenhand bezig is geweest om vloer en wanden te poetsen en te boenen. Misschien heeft de goedige buurvrouw Teun Jaling wel geholpen. Wie weet?

Daar wordt de deur geopend, en op den drempel verschijnt Teun de nachtwacht met zijn dochter, die hij, zwak en mat als zij nog is, langzaam aan de trappen heeft opgeholpen.

„Zoo, kind! nu zijn we boven; nog één voetje, zoo! — pas op het drempeltje! Dat was een deun voor je; zachtjes aan maar. Doe nu je doek maar af. Wacht! 'k zal hem over den stoel hangen. — Lekker, zoo'n kacheltje, niet waar? 't Is hier beter dan buiten, hé?”

Doodsbleek en met dikke zweedroppels op de ingevallen wangen staart Anna in het vertrekje rond.

„Kom! geef me nu maar den arm, hier ben je thuis kind; daar staat je stoel. — Kom hier, meid, dan zal ik je er op zetten. God! kind, wat ben je slapjes.

„Neen! ga nog niet zitten. Wacht even, 'k zal mijn pijjekker er opleggen — driedubbel. — Zoo, ga nu je gang maar. — Zoo, hé? Ja, zoo is 't zachter.”

De kachel snort vroolijk, als had ze plezier in den goeden ouden man, die zoo bezorgd is voor zijn kind.

„Hoor eens, hoe gezellig! Kijk! zij krijgt al een rooie wang. — Wat is dat? Ga je nou huilen? Kom! Kom! dat moet je niet doen. Kijk eens, wat een ei; wat een kokkerd, hé! Dat's eerst een kip geweest, die dat gelegd heeft. Ha! Ha! Ha!”

„O! God! O! God! Vader!” snikt Anna.

„Toe, kind! huil nou niet! — Neem een sneedje brood en een beetje boter — en — — staan je voeten wel goed? Ja, een stoef heb ik nog niet, maar zet ze zoolang op dit kistje. — Zit je gemakkelijk, zoo? — Ja? Goed! dan een kopje koffie. — Gebruikt uwé suiker en melk? Ha! Ha! Ha!”

De oude Teun loopt van de kachel naar de tafel en van de tafel weer naar de kachel, dan naar de latafel en eindelijk naar de nieuwe bedstee, slaat de gordijnen open en zegt: „Kijk, daar slaap ik, en in de andere naast de latafel jij. —

Hoe heb ik 't nou met je; is dat ei nog niet op? — Allo! gauw; dat moet je juist beter maken. — Als je maar eerst wat sterker bent, hé, meid! dan...."

„O, vader! O, vader! 't is te veel; ik kan 't niet langer verdragen.” Snikkend slaat Anna de handen voor de oogen en nokt: „Dat houd ik niet uit! Dat houd ik niet uit!”

„Groote hemel, kind! wat mankeert je? Verschrikt omvat de oude nachtwacht Anna's schouders en neemt op den stoel naast haar plaats.

„En wat mankeert je nou?” herhaalt hij angstig.

„O, vader! vader! zoo goed ben je voor mij, en ik — ik heb je zooveel verdriet aangedaan. — Ik was...."

„Stil, kind!”

„Ik heb je kunnen verlaten, vader! en ik kon...."

„Kom! wees nou maar bedaard.”

Weder bedekt zij het gelaat met de handen en tranen ver-
stikken haar stem, als zij bijna fluisterend zegt:

„O, vader! ik ben zoo slecht geweest; je zoudt zóó niet met me zijn, als je wist hoe... als...."

„Stil, Anna! ik wil niets weten; — ik vraag je immers niets.”
En bijna droevig voegt hij er bij: „En waarom zeg je me dan wat?”

Teuns stem klinkt ernstig, en niettegenstaande hij zijn best doet om kalm te blijven, beeft ze bijna onmerkbaar.

„O, God! beste vader, wanneer ge alles wist!...”

„Ik wil niets weten! — Je bent terug: dat is, wat ik weet, — wat ik weten wil, en....” De oude man houdt even op.

„En?”

„En nu zul je toch niet meer van mij weggaan, — niet waar? Nooit meer...?”

Anna buigt plotseling het hoofd en omvat met beide armen den hals van haar vader, die haar aan zijn hart drukt. Spreken kan zij niet. Teun ook niet op dit oogenblik.

't Is stil, doodstil in het kamertje; toch wordt er, o! zooveel gezegd! Eindelijk laat hij haar los, grijpt eensklaps haar hoofd tusschen beide handen, zoodat zijn vingers in het nog weelderige, blonde haar verdwijnen, ziet haar lang, heel lang in de vochtig schemerende oogen, kust haar op het voorhoofd en zegt dan:

„Allo! meid; nu geen gekheid langer. Eet je eitjes op, Anders worden we kwade vrienden!”

TE VEEL VERGUNNING.

Amsterdamsche schets.

't Is halfacht 's avonds.

Het Damrak is vol wandelaars, die een luchtje willen scheppen en zich vroolijk keuvelend over het trottoir bewegen.

Tusschen al die wandelende menschen gaat een lange, magere, bleeke man alléén zijns weegs. Zijn oogen staren, zijn lang zwart haar hangt verwilderd over zijn gelaat, onvast en waggelend in zijn gang. Nu en dan brengt hij de armen in slingerende beweging, ziet met vochtige, rood schemerende oogen omhoog, hijgt naar lucht en leunt dan tegen de pui van een winkelhuis of een stoepleuning. Zijn kleeding is vrij goed, maar stoffig en vuil, even alsof hij een paar malen op straat is gevallen.

Luistert! hij spreekt in zichzelf. Wat hij zegt, is niet te verstaan, maar 't is aan zijn gelaat te zien, dat iets onaangenaams hem bezighoudt, want nu en dan slaat hij zich met de gebalde vuist voor 't voorhoofd of op de borst, terwijl hij binnensmonds vloekt of tandenknarst.

Arme man! wie zijt ge? Wat al stormen zijn misschien reeds over uw hoofd gevaren. Hoeveel harteleed hebt ge wellicht gedragen, hoeveel geluk zaagt gij u ontnemen! Zijt gij dáárom der wanhoop nabij, — of zoudt gij soms alléén onder den invloed zijn van den drank, van dien kanker der maatschappij, dien men Jenever noemt?

Somberder en somberder worden zijn gelaatstrekken, immer onvaster zijn tred. Ziet, hij wankelt, hij struikelt, — hij valt! — Neen! gelukkig houdt hij zich nog staande, maar als een door den stormwind gebogen riet nijgt zich zijn lange gestalte ter aarde. Krampachtig omklemt zijn rechterhand de leuning van een stoep; hij zakt langzaam ineen, draait zich half om, en zijn beenen glijden onder hem uit. Hij zit op den steenen drempel. Ineengebogen met 't hoofd op de borst, met verglaasde oogen, den mond half open en sijfelende lippen, de armen slap langs de zijden hangend, is hij een beeld der verdierlijking.

„Wat zou hem schelen?” vraagt een medelijdend voorbijganger aan een ander, die, evenals hij bij den man is blijven stilstaan.

„Ik weet het niet. — Zou hij ook een tak van een beroerte hebben?”

„Wel neen-ik, m'n goeie heer,” roept eensklaps een dikke vrouw, die uit de zich naast de stoep bevindende kelderwoning komt, met een helder jak aan, een bonten boezelaar voor en opgestroopte mouwen, waaruit armen steken, nog rood van 't zeepsop.

„Wel neen-ik! hij heeft alleenig maar te veel vergunning; dat kennen we. — Toe, jongens, op zij! Allo! terug dan, lummels: laat ik ereis met meneer praten.” En zich door den allengs aangegroeiden menschenhoop een weg banend, plaatst zij zich voor den man en terwijl zij zijn hoed, die hem van 't hoofd is gevallen, opraaft, zegt zij:

„Niewaar, meneer! Uwé heeft geen tak van een beroerte, is 't wel? — Gommés, neen! Uwé is maar alleenig een beetje pisankoor! ¹⁾ Zie je wel, menschen, hij knikt van ja. — Och, wat doet hij aardig met zijn hoofd. Wat een mooi kopje met zwart haar: 't glimt als een spiegel. Zeg, meneer! doet uwé pomade aan je kuitén, dat je pruik zoo glimt? — Zie je wel, hij zeit alweer van ja. Stoot je neus niet aan je halfhempje, schat! — Zet jij je één gulden negentig ²⁾ maar op, ventje! Dan komt de schimmel niet in je krullebol, — dat zou zonde wezen!”

't Publiek lacht luidkeels over de zonderlinge woorden der

¹⁾ Bargoensche uitdrukking voor beschonken.

²⁾ Een hoed voor f 1.90

vrouw, die, zich tot de omstanders wendend, vervolgt: „Jelui moet meneer niet uitlachen, — dan wordt bij boos. Kom, lange meneer, spreek eris een spreek. Heeft uwé soms de bollenkoorts? Heb je je tongetje in het glaasje laten liggen? Wat heb je gedronken, papa?” en terwijl zij dit vraagt buigt zij zich voorover met haar oor naar zijn mond.

De man zwijgt.

De vrouw doet alsof ze luistert, richt zich weer op, knikt een paar malen, als wilde zij zeggen, „ik heb je begrepen,” en wendt zich tot het lachende publiek met de woorden:

„Kerremelk, zegt hij, kerremelk met anijszaad; — daar is hij zoo miserabel van geworden; 't anijszaad is hem in zijn beentjes geschoten. — Is 't niet zoo, mijn engel?”

De man bromt onverstaanbaar iets binnensmonds.

„Och heb je zoo'n last van 't hartwater? Jongens, jongens! dat is een akelig ding. Heb je bijgeval ook de azijnziekte, liever? Of zit het je meer in je buikje? — Och, wat een stumperd! nou krijgt hij er den hik ook nog bij. Zeg, meneer! hei! ho! ben je op je wel te rusten gegaan? — Word eens wakker, krullebol; je bent hier niet in 't Amstellagement! Hier kun je niet bivakkeeren, — je zoudt je eigen doorzitten op deze canapé. Kom! sta eris op: ik zal je helpen. Ik ben wel een burgervrouw, maar ik heb medelijden met je — kostelijke broek. Sta eens op! — Kun je niet? Heb je zooveel krakertjes ¹⁾ gehad? Is uwé misschien op de tentoonstelling geweest, of heb je bijgeval bij den Koning gegeten?”

Haar woordenvloed blijft zonder eenige uitwerking; de man zit nog steeds in dezelfde houding en beweegt alleen het hoofd.

De vrouw geeft het niet op, maar schudt hem heen en weer evenwel zonder gevolg. Lachend wendt zij zich nu tot het publiek met de woorden:

„Hij is mirakel,” en tot den beschonkene: „Moet je naar menheertje? ²⁾ Hij zegt van ja, menschen! Ze hebben aan de Ouwe-brug ³⁾ al een logeerkamer voor je klaargemaakt, met een heerlijk bed van lange veeren en een houten hoofdkussen. En morgen krijg je een ontbijt, — hm! lekker, hoor! — een bezem, om je slaapsalon aan te veegen en een snee koud

¹⁾ Amsterdamsche volksuitdrukking voor borreltje.

²⁾ Commissaris van Politie.

³⁾ Politie-bureau.

water met een schrobbeering van menheertje toe! Wat zeg je daarvan, poelepetaat? Is dat naar je zin? — Hij zeit van ja, menschen!”

Groote hilariteit onder het publiek.

Een kruier, die in een der nabijgelegen straten woont, dringt zich tusschen de menschen door, voegt zich bij de vrouw en vraagt:

„Wien heb je daar, Ka?”

Ka laat een oogenblik de schouders van den dronkaard los, richt zich uit haar gebukte houding op en kruist de bloote armen onder de borst, terwijl ze het hoofd omwendend zegt: „O! ben jij daar, Teun? Dat's patent; je komt net alsof je geroepen bent. — 'n Aardig geval, hé? Hoe vin je hem? Een snoeperig ventje, is 't niet?”

„Ken je hem, Ka?”

„Nou, of ik; 't is een doofstomme Baron, Teun, een Baron met kouwe voeten, met „*een negentig*” op en een kan „*vergunning*” in zijn vest. Is het niet zoo, mijn allerliefste hartlap? — Zie je wel, Teun, dat hij ja knikt? Och heere, 't is zoo'n lief mensch, niks niet groosig, hij stelt zijn eigen heel en al gelijk met een sjouwerman; hij wil ook ereis naar den *Gribus* ¹⁾ op de plankenmatras. — Kijk, hij zeit alweer „Owi”, net als de Franschman. Weet je wat, Teun, help jij eens een handje; dan zullen we zien, of we hem op zijn pootjes zetten kunnen, vóórdat er een diender aankomt. — Vat je? Ik mag er nou wel ereis mee dollen; maar inwendig heb ik toch medelijden met hem, — niet om zijn eigen-zelvers, waarachtig niet, maar om zijn vrouw. Zie je wel, Teun, dat de smeerpoets een trouwring aan heeft?”

En terwijl ze met Teunis den dronkaard heen en weer schudt, om hem te doen opstaan, vraagt ze: „Is uwé getrouwd, meneer de Baron? — Heeft uwé ook kindertjes, en laat uwé Mevrouw de Barones maar zoo alleenig thuis zitten? — Zeg geef dan toch eens antwoord, dronken mirakel!”

„Ik kan hem niet houden, Ka! De kerel is als lood.”

„Ho! — hop! oude jongen, allo! vast dan... zet je beentjes schrap. Gommeniekes! wat trek je een vies gezicht. — Je hebt gelijk, Teunis, 't gaat niet; dan moet de Baron maar weer op de canapé.”

¹⁾ Bargoensch, voor kortegaard of hok.

Plof! als een zoutzak valt de beschonken man weer op de stoep.

Het publiek, dat in minder dan geen tijd vast en dicht opeengedrongen, met uitgerekte halzen en opgestoken hoofden, elkander de beste plaatsen betwist, vermaakt zich kostelijk en doet alle moeite om toch geen woord van de prachtige monologen en dialogen te verliezen.

Soms gaat er een schaterend gelach uit de menschenmassa op, als de vrouw op haar droog komieken toon de dwaaste dingen zegt. Nu en dan veroorlooft zich de een of ander der omstanders een opmerking.

Een fijngekleed heertje, met een bleek aristocratisch gezicht, veroorlooft zich met opgetrokken neus de woorden: „Ba! foei! dat is een zeer walglijk gezicht. Ze moesten zoo'n man dadelijk verwijderen; 't is een schandaal voor de wandelaars dat hij daar zit.” Ka heeft deze woorden gehoord en draait zich levendig om, terwijl zij, het jonge heertje van boven tot onderen monsterend zonder één spier van haar gelaat te vertrekken, zegt: „Ja, vindt uwé niet? — Uwé is zeker uit de glazenkast gekomen. — Neem den Baron onder den arm, meneer, en breng hem thuis. — Uwé heeft toch zeker niet veel anders te doen dan kuieren.” En tot Teun gewend: „Neem jij hem dan onder den anderen arm, dan kom jelui wel zonder vallen thuis. — Meneer heeft wel een paar morsige handjes voor een burgermensch over, — is 't niet zoo, meneer?”

De toegesprokene krijgt een kleur van boosheid, maar zwijgt en baant zich zoo spoedig mogelijk een terugtocht tusschen de lachende omstanders, die oogenblikkelijk daarna weer vast opeendringen, om te zien wat er verder zal gebeuren.

Een jongen, die op een der vensterkozijnen van het huis is geklauterd, ziet, terwijl de kruier en Ka met den dronkaard bezig zijn, diens gelaat, bijt een stuk uit zijn appel en werpt het den man naar 't hoofd, bij de woorden: „Ik ken hem. 't Is lange Kees, de kleermaker uit de Violettenstraat; hij is heel dikwijls dronken. Hij heeft een vrouw en zes kinderen thuis. Zijn vrouw is wat een knap, fatsoenlijk mensch, maar hij is een lap. — Kijk! daar komt een diender aan. Hoera! nou wordt hij ingepalmd.”

„Een diender? — Zeg, Teunis, daar moet meneer de Barons van hebben,” roept Ka, en terwijl zij nogmaals den

beschonkene onzacht bij de schouders grijpt en schudt, schreeuwt ze hem in 't oor: „Sta dan toch op, snijer, daar komt een bout ¹⁾ aan! Moet je nou met alle geweld naar den bazaar? Allo! op je beenen. Maak, dat je wegkomt. — Teun, til hem nog eens mee op...”

Het lukt niet: de drank is sterker dan de man en houdt hem als aan den grond geketend.

„Zeg, Teunis! wij bennen toch Christenmensen onder mekaar: we kunnen den Baron niet laten inpikken. Als hij in den *Gribus* komt, houden ze hem misschien morgen ook nog. Komt hij thuis, dan slaapt hij uit en kan op avontuur morgen weer werken. Je kar staat hier toch; laad hem even op en bezorg hem thuis. Ze betalen je wel niet voor zoo'n vrachtje, maar die arme stumperd van een vrouw en die zes onnoozele kinderen zullen alevel „dankje” zeggen, en dat's voor een burgermensch soms ook al genoeg; 't ligt er maar aan, wie 't zegt.”

„Nou, Ka, omdat jij 't vraagt, — vooruit dan maar.”

„In de Violettenstraat?” vraagt Ka aan den jongen.

Met zijn mond vol appel antwoordt de jongen:

„Jawel, juffrouw, — op een achterkamer, twee hoog, boven een kooenijtje.”

„Komaan, meneer de Baron, als je maar wilt, stap maar in,” zegt Teunis, die inmiddels zijn kar heeft gehaald.

„Allo! vette vaatdoek, je eigen ekwipaasje staat voor de deur. — Heere! Heere! wat een zwaar lichaam,” zegt Ka, als zij den Baron met behulp van Teunis en een man uit het publiek in de kar legt.

„Nou maar vooruit, Teun! — Wacht! leg zijn bolletje op die opgerolde zakken; anders krijgt meneer hoofdpijn van 't schudden. — Adjùs, meneer de Baron; wel thuis! beterschap met de bollenkoorts, complement aan de familie! — Ho! Teun, wacht nog even! 'k Zal mijn boezelaar over zijn tronie leggen: jij brengt dien strakjes wel weer mee. Stop 't eene eind onder zijn vest, dan leg ik 't andere onder zijn hoofd. — Ziezoo, nou zijn een gulden negen tig er bovenop. Ferm is hij! 't Is maar voor de schandaligheid onderweg en voor de burenen. 't Is wel een sikkebaar, maar afijn! de heele stad hoeft toch niet te weten, wie 't is. — Zoo is 't patent. Vooruit, koetsier! Genacht, meneer de Baron!”

¹⁾ Agent van Politie.

Teun rijdt weg met zijn vrachtje, gevolgd door eenige nieuwsgierigen, maar Ka houdt hen tegen met de woorden:

„Kijk me nou zulke groote menschen eens aan; dat is de bedoeling niet. Laat Teun nou stiekem met die natte wasch doorrijden, dan gaat alles goed; als jelui hem nu nog naloopt, geeft 't weer een standje, en dan. . . .”

„Wat is hier te doen?” vraagt de politieagent, die inmiddels genaderd is.

„Niks, niemendal, meneer! 't Was alleen maar een Baron, die 't zwaar op z'n zenuwen had: — oorpijn, kiespijn en rimmetiek had hij er bij. Teunis brengt hem even naar zijn buitenplaats; hij krijgt er een goeie fooi voor. Is 't niet zoo, menschen?” vraagt zij lachend aan een paar kijkers, die nog zijn blijven staan.

De diender verwijdert zich, en Ka blijft alleen met een vrouw, die evenals zij de kar van Teunis, die reeds een heel eind ver weg is, nakijkt.

„Ziezo, juffrouw,” zegt Ka, terwijl zij de opgestroopte mouwen neerslaat. „Dat 's net bijtijds. 't Was op 't nippertje af. — Zoo'n vuilpoets, ba! — 't Is voor een vrouw een mooi koopje, om zoo'n vette vaatdoek thuis te krijgen. Ja! ik weet er alles van, m'n goeie mensch, ik ben zelf zeven en een half jaar met een dito dito getrouwd geweest. Ja! 't wil wat zeggen zoo'n langen tijd, maar door Gods zegen is mij het kerkhof te hulp gekomen en heeft hij zijn-eigen in 't achtste jaar van ons trouwen doodgepimpeld. Kinderen heb ik nooit bij hem gehad; dat is nog een geluk: 't zou mooi soort zijn geweest. — Nu heb ik drie bengels, juffrouw! die klinken als een klok. — Ja, maar ik heb nu ook een heel anderen kerel, een bovenste besten man. Zondags drinkt hij een slokje, ook wel twee; in de week ééntje op zijn tijd, maar altijd bekwaam, zoo klaar als een klontje, geen kwestie van dronken, hoor! Begrijp je, juffrouw, daar ben ik effatief dankbaar voor; en daarom, als ik zoo af en toe zoo'n dronken mirakel bij den weg zie liggen, komt mij mijn eigen ellendigheid van toen ter tijd weer in gedachten en kan ik niet nalaten om te kijken, of hij een trouwing aanheeft. Is 't een vrije jongen, dan denk ik: „je moet eigens weten, wat je doet; red je zelf”, — maar merk ik, dat hij vrouw en kinderen heeft, dan krijg ik medelijden met de stumpers, die er zoo'n man en vader op nahouden.

„Weet uwé, ik neem hem eerst een beetje in de maling, — dat kan ik niet nalaten. Ik denk altijd bij mijn-eigen: een dronken mensch is eerst precies een aap, dan kun je er pret mee hebben; later wordt hij een varken daar ben je vies van; maar op 't allerlaatst is hij een malle, en dan moet je er medelijden mee hebben. Ik lach ze uit, ik heb er 't land aan, maar ik geef ze toch een handje. Daarvoor benen we immers in de wereld, om mekaar een handje te geven, als 't noodig is? — Is 't niet zoo, juffrouw?”

DE AANSPREKER.

Tempora mutantur, et nos mutamur in ilis, roep ik onwillekeurig uit, wanneer ik de fraai uitgedoste heeren (?) met hooge hoeden en zilveren tressen zie, die tegenwoordig „aansprekers” voorstellen.

Ontheiligde naam! weldra zult ook gij verdwijnen en zal men alleen nog van „bedienaren” spreken.

Waar zijt ge, o! deftige aanspreker, vulgo „Kraai,” van voorheen? Gij, wiens heerlijke steek, alias „driemaster,” eenmaal dien onzer predikanten naar de kroon stak! Ik zie u niet meer, waardige bode des doods, met uw gladgeschoren gezicht en uw onberispelijke grijze lokken. Slechts een afschaduw van uw grootheid dwaalt nog rond in den roschachtig zwarten rok en de vaalzwart katoenen kousen, die de magere leden van dezen of genen huurling omhullen.

Is 't wonder, dat gij niet meer bestaat in al uw heerlijkheid van zwart laken en zijden kousen, met uw onafscheidelijke parapluie onder den linkerarm. — Neen! want wie laat zich thans nog door een ouderwetschen „Kraai” begraven?

Alleen de kleine burgerman.

Wees gezegend! afstammeling van den ouden erntfesten dorper. Heb dank! dat gij er voor zorgt, dat ge voor ons ten minste een schaduw van den karakteristieken oud-Amsterdamschen doodbidder in wezen houdt.

Gij houdt niet van nieuwicheden en verandering, goede burgerman! Gij blijft vastkleven aan het oude, dat deftig en goed was en eenig in zijn soort. Wel u!

Ik ben het met u eens, al de nieuwigheid is geen verbetering. Geen sterveling ter wereld zal mij ooit kunnen wijsmaken, dat een bedienaar der begrafenissen van de nieuwe inrichting zijn hoed ooit met zooveel plechtigheid zal kunnen afnemen, als de ouderwetsche aanspreker zijn driekanten steek.

Kunt gij met zooveel gratie den platten rand van uw kachelpijp aanvatten als de „Kraai” het zijn sextant-doods deed, door met den voorvinger in het kuiltje vooraan te grijpen?

Neen, 't is onmogelijk! Al is de rouwrand om uw cilinderhoed ook nog zoo zwart en breed, al tintelen zelfs de kraaltjes, waarmede hij bevestigd is, als zwarte diamanten in 't daglicht, — hij haalt niet bij den lamfer, die plechtstatig wuifde, als de aanspreker, bij de versche groeve staande, buigend zijn steek afnam als vaarwel aan den doode, die door hem naar alle regelen der kunst was ter aarde besteld.

Uw sluitjas, o volgeling der nieuwe richting! is een parodie op den voorvaderlijken rok. Een liggende kraag, o foi! er ligt niets poëtisch in. Geen mantel, alias „slijpplank,” van zwart laken, keurig gevouwen, met satijnen boordsels op den rug, — geen bef, zelfs geen bef draagt ge. Schaam u!

Begrijpt gij dan niet, ongelukkige, dat juist in die bef het geheim school der deftigheid van vroeger? Vat gij niet, dat een aanspreker zonder bef en mantel, evenals een engel zonder vleugelen, een onding is?

Ik begrijp maar niet, dat er nog een mensch op aarde gevonden wordt, die door een man zonder bef wil begraven worden.

Voelt gij niet, vereenigingsmannen, dat het plechtgewaad, dat certijds onze evangelie-dienaars omhulde, het eenige ware en gepaste is voor een bedienaar der begrafenissen?

Neen! gij voelt het niet, gij opgepronkte livreiknechts van den dood!

Ba! gij zijt akelige „soudeniers,” geen helden, zooals de Achil'essen ¹⁾ van vroeger.

Tegenwoordig dragen de lijkbezorgers lange broeken!

't Is met een heimelijken traan, dat ik dit woord neer-

1) Achilles, scheldnaam voor aansprekers.

schrijf. Welk een vandalisme! de kuitenbroek, de glorie van alle gezette of gevulde aansprekers, te doen plaats maken voor een nuchtere langpijp, zooals iedereen, zelfs de opperman of scharenslijper, draagt. En dan de schoenen met gespen! Waar moet het heen, als men ook daarvoor onverschillig wordt? Blonk voorheen niet iedere gesp als een weemoedsdruppel, geplengd ter nagedachtenis van den doode?

Ik gruw er van, wanneer ik u zie, nieuwerwetsche doodbidders, want ik gevoel het: gij beseft niet, hoeveel toepasselijke overeenstemming en zwaarmoedigheid er ligt in den staanden kraag en de bef, evenmin als ge de poëzie der kuitbanden en schoengespen bevroedt.

Het hart klopt mij van vreugd, als ik in de eene of andere achterbuurt nog een sporadisch voorkomenden, echten aanspreker ontdek.

Tegenwoordig is het niet fijn, niet gedistingeerd, om zich door den Achilles, de alléén echte soort, te doen begraven. Het coöperatieve associatie-systeem is, helaas! reeds tot het gebied van den dood doorgedrongen.

O! tempora, o! mores.

Ik voor mij behoor in deze tot de behoudende partij en zeg ronduit: „Liever niet begraven dan door een Maatschappij!”

Weldra zult gij geheel tot de geschiedenis behooren, achtenswaardig man, onverschrokken held, die gewoon waart dagelijks den dood onder de oogen te zien. Ook uw epitheton: „Kraai” zal met u uitsterven, want uw opvolgers, de vereenigings-mannen lijken op niets, zelfs niet op den vogel, die evenals gij op de lijken aast.

Laat mij u aan de vergetelheid ontrukken, voordat de slagen van 't noodlot den laatsten vertegenwoordiger van het echte ras treffen; laat mij uwe eigenaardigheden boekstaven, voordat gij begraven zijt in het stof der eeuwen, waaruit niemand u zal opdelfen, omdat de wet der wedervergelding eeuwig waar blijft.

Ik zie u nog, eerwaarde grijsaard, die in mijn buurt hebt gewoond en vóór uw nederige woning, waarin ge het eerlijk vak van baardschraper uitoefendet, hadt geschreven:

GERRIT KRAAI, AANSPREKER.

Uw winkel is verdwenen, en naar ik hoop renteniert ge thans, rustend op uw lauweren, totdat „Magere Hein”, uw vriend, om u komt. Dat ge reeds tot uw vaderen vergaderd zijt, kan ik wel niet aannemen, want niemand wordt in den regel ouder dan de broeders van uw gild, 't Is immers ook natuurlijk, want gij zijt zoo vertrouwd met den dood, dat hij u wel met ontzag behandelen moet. Gij helpt hem immers om zijn offers aan de aarde te ontvoeren; zou hij u dan treffen met de zeis, die hij anders zoo onmeedoogend zwaait?

Onzin! — „Alle aansprekers worden oud, grijsen dronken op hun tijd,” placht Gerrit Kraai te zeggen, als hij van een begrafenis kwam en min of meer onder den invloed verkeerde van de geestrijke vochten, die hij, al naarmate „het lijkje” was, in den vorm van klare, bitter, madera of port à port had genoten.

't Was een lust om te zien, met hoeveel deftigheid Gerrit een lijk wist aan te nemen, met hoeveel kennis van zaken hij met de nabestaanden over 't ceelen-maken, buurten en 't regelen der draagplaatsen kon spreken. Nog vóór hij den schelknop van het sterfhuis in de hand had, wist hij met zekerheid te bepalen, of het een „wijnlijkje” dan wel „ordinair werk” was; of hij zijn beste zwarte pak moest aantrekken, of dat hij met het rossige dito kon volstaan. Na de eerste kennismaking met de achterblijvenden kon hij reeds taxeeren hoeveel er per slot van rekening van zijn aanneming zou overblijven, en het was inderdaad roerend om te zien, hoe Gerrit met een gezicht, geheel toepasselijk op de omstandigheden, aan de familie wist te beduiden, dat „meneer zaliger altijd veel te royaal en veel te veel sjen-telman was geweest om minder dan f 2.50 aan de aansprekers te geven.”

In het keuren en verorberen „van „geraasde broodjes” *) zocht hij zijn evenknie, en zijn tong was, door het voortdurend gebruik er van, zoodanig geoefend, dat hij, met de oogen dicht, zonder fout wist te zeggen, of de broodjes van bakker Ladou, of van Zeh uit de Torensteeg herkomstig wa-

1) Geraspte broodjes.

ren. Met meetkundige zekerheid wist hij eveneens te bepalen, of de Turksche Boer, dan wel een andere koomenij de zoetemelksche kaas had geleverd. De booze wereld verhaalde zelfs, dat Gerrit op de broodjes met kaas zoo dol was, dat hij eenmaal in een sterfhuis, al sprekende van den overledene, bij de woorden: „Ach ja! zoo volgt de een den andere,” al de overgebleven broodjes in zijn rokzakken deed verdwijnen.

Niemand dan Gerrit kon met zooveel plechtstatige zalving de boodschap (aanzeggen) doen: „Ik maak u bekend, dat in Amsterdam op den 12^{den} November is overleden meneer (zus of zoo), in den ouderdom van ruim zestig jaren en drie weken, in de Heerenstraat.”

Wanneer hij zijn welluidende stem liet hooren, keek het meisje, dat de boodschap aannam, altijd stemmig, want Gerrit veroorloofde zich nooit een aardigheid met „de booiën.”

„’t Komt niet te pas, in mijn pesisie”, zei hij.

Er waren wel eens collega's, die, na hun boodschap te hebben gedaan, het dienstmeisje in de mollige wangen knepen en zeiden: „We zullen jou nog maar niet komen halen, schatje!” maar „dat waren maar losse menschen, geen eigen volk,” beweerde Gerrit.

„Voor mijn eigen lui kan ik instaan: dat is regelier fatsoenlijk en bedaard volk; voor die losse menschen, die je na-venant nemen moet, niet.”

Gerrit Kraai zelf was altijd „bekwaam en bij zijn positieven,” zooals hij beweerde, en ik geloof ook niet, dat het aan iets anders dan aan een noodlottig toeval te wijten was, dat hij eenmaal, op een bovenhuis „in ’t werk” zijnde, bij de traditioneele woorden „de vrienden gelieven mij aldus te volgen,” achterover van al de trappen rolde.

Eenmaal betrapte ik mijn vriend Kraai op eene onregelmatigheid in de aanzegging. Op zekeren dag namelijk buurtte hij met kalme gemoedsrust, „dat overleden was meneer Van der Steen, oud ritmeester bij de Romeinen.” Toen ik hem de opmerking maakte, dat „het rentmeester bij de Domeinen” zijn moest, antwoordde hij zonder blikken of blozen: „Dat komt overeen uit, meneer, want de menschen luisteren er toch niet naar.”

Dat Gerrit bij de hand was, bewijst het volgende feit, dat hij mij zelf verhaalde.

„Verbeeld je, meneer, ik buurt op de Bloemgracht een oude juffrouw. Ik schel aan een huis aan, — 't zag er notabene nogal fatsoendelijk uit, — en omdat ze mij niet opendoen schel ik nog eens wat harder. Ze laten me wachten — uwé begrijpt, als buurtend aanspreker heb ik geen tijd over, — ik luid dus nog eens. Daar vliegt de deur open: — 't was meneer zelf. Hij ziet me en roept: „Wat weerga, is 't anders niet dan een Kraai! Heb jij zoo geluid?“

„Om je te dienen, meneer,“ zeg ik en net wil ik beginnen met mijn aanzegging, toen hij mij toesnauwt: „Je bent een vlegel, om zoo te luien; ik zal eens naar 't sterfhuis gaan en vertellen wat voor lomp en onbeschoft volk ze in hun dienst hebben.“

„Zoo!“ zeg ik, „wou uwé dat? Nou! mij goed, maar dan zal uwé voorshands niet weten, wie er dood is. — Adjuus!“

Nog een staaltje van zijn gevatheid kan ik mededeelen uit eigen ondervinding. Ik zag hem namelijk eens bij ons op de gracht. Hij „buurtte“ met de lange ceel in de hand. Een straatjongen naderde hem en vroeg leuk, op de lijst wijzend: „Ben ik er nog in, baas?“

„Eén stuip, dan ben je er uit!“ antwoordde Gerrit en ging kalm zijns weegs, terwijl hij pruttelde: „Ja, 't is daar een lijst van 't Contraboek; als ze mij moeten hebben, moeten ze vroeger opstaan.“

Wanneer een zieke in de buurt was, betoonde niemand grooter belangstelling in den toestand van den lijder dan hij. Elken morgen trouw kwam hij hooren, hoe of de patiënt het in den afgelopen nacht gemaakt had. Eenmaal zelfs toen hij ergens, waar een zware zieke was, belangstellend kwam hooren, zei hij tot Mevrouw, die hem toevallig zelf opendeed en hem onder tranen vertelde, dat 't hoogstwaarschijnlijk met „meneer“ niet lang meer duren zou, „dat 't erg treurig was, — dat hij hoopte, dat hij in de gunst en rikkommandasie mocht zijn voor de lijkbezorging. Mevrouw kon er verassureerd van zijn dat alles civiel en netjes zou gebeuren.“

Met groote kennis van zaken wist Kraai over alle mogelijke ziekten en kwalen met doodelijken afloop te spreken, Tipus, rotkoortsen, Koléra, Zenuwé-zinkingziek-

ten besloten koliek en kattedrale koortschen waren volgens zijne meening de voordeeligste ongesteldheden voor zijn vak, en zonder op iemands dood te spikkeleeren, zooals hij 't zelf noemde, kon hij met zeker onheilspellend genoeg opmerken, dat deze of gene van zijn scheerkanten, al mooi op jaren kwam, of er in den laatsten tijd pips en miserabel uitzag."

"Wanneer ik een lijk aanneem," placht hij te zeggen, „kun je alles bekijken, hoor! Alles is in de puntjes. Laat de Vereeniging maareens zulk werk afleveren!" voegde hij er immer met zelfvoldoening bij. „Prulleboel is het, wat ze geven; zij doen er de familie en den overledene schanddaligheid mee aan. Van de Vereeniging is 't aangenomen werk; dat's altijd mis, en als ik een fatsoenlijk heer of dame was, zou ik mij schamen, om voor een koopje begraven te worden."

Over 't algemeen was Gerrit Kraai vredelievend van natuur en zachtzinnig; iets echter was er, wat hem verschrikkelijk ergerde, te weten dit: Als iemand, om hem te foppen en zinspelende op zijn gewaad, hem groetend op eerbiedigen toon zei: „Dag, dominee," dan werd hij rood van kwaadheid en pruttelde binnensmonds iets wat op „word lang" of „stik" geleek.

„Zie je, meneer, dat ze mij „Kraai!" — „Achilles!" — „Dooienverklikker!" of „Schroevendraaier!" naroeven, kan mij niet schelen, want dat ben ik, met God en met eere, — maar dat zoon vent met een vriendelijk gezicht: „Dag, dominee," tegen mij zegt, dat verdraag ik niet; dat tast me in mijn ponteneur: — wat me niet toekomt, neem ik niet aan."

Menigmaal is Gerrit mij, op 't punt van te gaan buurten of begraven, in zijn ambtsgewaad gekleed, komen scheren en even dikwijls heeft hij mij verzekerd, dat „'t scheren" eigenlijk maar een bijzaak was, omdat hij zooveel van de „aansprekerij" te doen had, als hijzelf maar wilde. „Ziet u wé, ik beschouw de barbierderij alleen als een verpoozing," zei hij, met een glimlach er bijvoegend,

„dathij meneer als buitenklant alleinig aanhield, omdat hij zoo lange jaren in de familie was geweest, en dat hij, als meneer eens kwam te vallen, dan toch zeker van het lijk hoopte te zijn.”

O! Sancta Simplicitas!

Zoo iets te zeggen aan iemand, die onder 't mes zit, is eenig.

Daarom, o Gerrit Kraai! heb ik u willen vereeuwigen in mijn boek.

Leef wel! pronkjuweel der aansprekers van het oude onvervalschte soort! Nu gij den driemaster en de bef aan den nagel hebt gehangen en emeritus zijt, neem ik nog eens zoo diep den hoed af voor uwe deugden en zonderlinge hoedanigheden. Ik wensch u toe, dat, als ge eenmaal zelf „uit den tijd” gaat, er ten minste nog een „echte Kraai” mag gevonden worden, die uw stoffelijk overschot naar alle regelen der kunst „aflevert.”

RHEUMATISMUS ARTICULORUM ACUTUS.

Een verhaal van Neef Jan.

'k Voelde mij al een dag of wat erg onlekker; 'k had pijn in de lenden en een zekere neiging tot krom loopen, die een naderend spit in den rug aankondigt. Nu en dan kreeg ik kippenvel door een koortsachtige rilling, die mijn geheele lichaam voor een oogenblik deed ineenkrimpen. Het eten smaakte mij niet, en mijn sigaar stak ik zes-, zevenmaal op, om haar even zooveel keeren met een zucht ter zijde te leggen. In mijn gewrichten, vooral in de knieën en polsen, liet zich een onheilspellend droog knappen vernemen, dat mij-zelfen akelig maakte en aan anderen, die het hoorden, de woorden ontlokte: „Droogheid in de gewrichten.”

Ik nam op mijn eigen houtje een dosis pulvis doveri, kroop goed onder de wol en trachtte te évaporeeren.

Ik évaporeerde, bleef een paar dagen thuis en nam nogmaals pulvis doveri, ditmaal in gezelschap van een lepel wonderolie.

Mijn goedhartige hospita, juffrouw Klemmer, zei namelijk: „Meneer, zorg in de eerste plaats voor de doorstraling.” Ik évaporeerde nogmaals en werd waarlijk iets beter; alleen die drommelsche pijn in den rug verliet mij niet. Die pijn te beschrijven, gaat mijn krachten te boven. Een violente pijn was het niet, — een knagende, zoo ongeveer als kiespijn, die aan 't verminderen is, zou juist zijn, — maar de beste uitdrukking, die ik er voor vinden kan is: dat mijn rug

zeurde en drensde als een ondeugend kind. Onophoudelijk zanikte het in de spieren: soms werd ik er wee van, soms ongeduldig.

Nooit kon ik het mijn rug naar den zin maken; zat ik rechts overhellend, het gezeur en gedrens teisterde mij links; ging ik links overstag, het gezanik begon rechts. Vóóroverzitten bracht mijn ruggewervels tot een staat van gloeihitte, achteroverliggen in een overprikkelden toestand, die ondraaglijk was. Stond ik plotseling op, dan bracht ik met een onderdrukten schreeuw van pijn mijn handen in de lenden. Kortom, ik was er ellendig aan toe. Nog een paar dagen sukkelde ik zoo voort, steeds knorriger en onplezieriger, want ook mijn knieën en enkels begonnen teekenen van weigering te geven, om aan mijn wil te gehoorzamen. Mijn linker groote teen verkoos niet meer den druk der laars te verduren, mijn beide enkels begonnen te gloeien en telkens weer verraste ik mijzelven in het bezit van kippenvel en klappertandde ik, terwijl ik gloeiende handen had en 't in mijn slapen en achterhoofd bonsde.

„Als uwé eens een glaasje heete pons nam, — zóó heet als uwé verdragen kan, meneer — en dan met een paar warme kruikjes naar de koes-koepé,” zei mijn hospita, juffrouw Klemmer, terwijl zij, met haar dikke roode handen in haar voorschoot gerold, bij mij stond.

Voor iemand, die gemeubileerd woont, is een bejaarde hospita in waarheid een zegen. Mijn juffrouw Klemmer nu was reeds tot den lieven leeftijd van 60 jaren gekomen, zonder ooit in gevaar geweest te zijn haar maagdelijken staat voor dien van het huwelijk te moeten verliezen.

Zij droeg altijd een stemmig mutsje, waaruit haar min of meer met overblijfselen der kinderpokken begaafde wezens-trekken u door hun onregelmatigheid verbaasden.

Afgezien van haar minder bevallige vormen was Katharina Klemmer een goedhartige ziel, die een zeker moederlijk gezag over mij trachtte te oefenen, waaraan ik mij, zoolang het mij goedgevoel, onderwierp.

Ik volgde dus dezen keer Katharina's raad en nam niet één, maar twee glazen heete pons, ging te bed, brandde mijn extremiteiten bijna aan de heete kruiken en droomde dien nacht afschuwelijk, van een veelhoofdig monster, dat mij met gloeiende oogen aankeek, terwijl het met zijn partes posteriores op mijn borst zat en mij den adem ontnam.

Dat monster greep uit een fornuis, dat op mijn nachtafletje voor mijn bed stond, een gloeiende nijptang en kneep er verraderlijk mee in mijn rugwervels, even boven den stuit, prikte mij met een ander gloeiend instrument in mijn ellebogen, polsen en knieën en streek er mede langs mijn kuitspiersen, die zich bij die aanraking krampachtig samentrokken. Onmachtig en roerloos lag ik daar, nu eens hijgend naar adem, dan weer met het klamme zweet op 't voorhoofd.

Mijn nachtmerrie was afgrijselijk; het was mij, alsof de kwelgeest mij op enkele oogenblikken een emmer ijskoud water over mijn lichaam uitstortte en dan weer onbarmhartig blootstelde aan de zengende hitte van zijn fornuis. Onophoudelijk hamerde en klopte hij daarbij in mijn hoofd en draaide zijn heete, vurige nagels in mijn oogholten om. 't Was een marteling! Ik wilde schreeuwen, brullen, maar mijn tong was als verlamd. Het ondieer drukte mijn kaken met Herculische kracht samen, sloeg met een moker al mijn gewrichten stuk, verbrijzelde mijn achterhoofd en boorde met zijn klauwen in mijn hersens.

Met een gil ontwaakte ik. Het was morgen. Grauw en droef scheen het vale licht door de neergelaten gordijnen van mijn slaapkamer; mijn nachtluchtje spatterde en knetterde en streed om zijn leven met het water, waarin het dreef.

Doodsbenauwd en met kil koud zweet in dikke droppels op het voorhoofd wilde ik mij oprichten, om op de pendule te zien, hoe laat het was.

Groote hemel! wat was dat? Ik kon niet, met geen mogelijkheid; trots alle krachtsinspanning bleef ik liggen als een stok. Een kreet van smart ontglipte mijn mond bij die pogingen. Ik wilde ten minste mijn beenen omhoogtrekken. Helaas! zij weigerden ook hun gehoorzaamheid. Mijn linkerhand lag als verlamd aan mijn zijde en de rechter, die ik nog eenigszins bewegen kon, deed mij afschuwelijk zeer; de vingers waren saamgetrokken, en niet dan met een groote mate van wilskracht en pijnverachting gelukte het mij het schelkoord, dat bij mijn bed hing, te grijpen. Ik schelde.

Eenige oogenblikken later trad mijn juffrouw ('t goede mensch was nog in nachtgewaad) binnen.

„Uwé is er vroeg bij, meneer! 't Is pas zeven uur. Wel gerust?”

Dat „wel gerust” klonk mij als bittere hoon in de ooren, en ik antwoordde vrij barsch: „'t Mocht wat.”

„Hebben de kruikjes uwé goedgedaan?”

„Die verwenschte kruiken hebben mij juist den genadeslag gegeven. Ik ben doodziek; stuur dadelijk om den dokter. Au! Au! O God wat een pijn.”

„Wil ik uwé eens verleggen, meneer?” vroeg ze, en terwijl ze haar befloddermutst hoofd tusschen de gordijnen van mijn ledikant stak, deed zij een verraderlijken greep naar mijn schouders.

’t Is zeker een alleronmenschelijkst gebrul geweest wat ik uitstootte, toen zij mij aangreep, want ’t goede mensch stooft een heel eind terug in de kamer.

„Raak me niet aan, mensch!”

„Heere gunst, meneer, ik kom niet aan uwes. — Zal ik nog een deken op je voeten leggen?”

„Neen! om Godswil, laat me stil liggen. Maar geef mij wat drinken.”

„Bestig, ’k zal dadelijk thee zetten.”

„Thee! Gekheid, geef me koud water, een groot glas vol; ik versmacht.”

„Jongens, meneer, zou uwé dat wel doen? Uwé transporteert zoo erg — de pareltjes staan op je voorhoofd — en dan koud water: dat is waarentig niet goed.”

„Mensch, geef mij water!”

„Meneer, meneer! ik kan er niet toe reseleveeren. Als uwé nou van binnen ook nog katteraal wordt, is ’t heelemaal mis.”

O! tergende machteloosheid! — „Juffrouw, ik bid je: geef me asjeblieft water. De gevolgen zijn op mijn rekening.”

„Nou goed dan, maar een ommezentje geduld: ’k heb juistement water overgehangen in de keuken. Je moet me niet kwalijk nemen, meneer, maar een ziek mensch is net als een kind; ze weten eigens niet wat goed voor ze is,” en na uit de karaf op de waschtabel een glas water te hebben geschonken, schommelde de juffrouw naar de keuken, om er een scheutje warm bij te doen.

„Ziezoo, meneer! nou zal ’t uwé geen kwaad doen, nou is er geste kou er af.”

Geen mogelijkheid om mij op te richten. De juffrouw probeerde nog even om mij met kussen en al op te tillen, maar tevergeefs: ik brulde van pijn en kon geen vin verroeren.

„’t Gaat niet, meneer! Maar wacht, ik zal je wel gauw

helfen." Weer verdween de juffrouw een paar minuten en keerde terug met een grooten witten trekpot in de hand.

„Ziezo, drink nu maar op je gemak uit de tuit." 't Was nog zoo kwaad niet bedacht, want ik kon zeer goed, op die manier, liggende drinken; gretig zoog ik het walglijke lauwe water uit den pot. Ofschoon het mij niet smaakte, verkoelde het toch mijn brandend verhemelte.

„Zet nu maar gauw thee, juffrouw, want ik heb alweer dorst," zei ik, toen ik nauwelijks den trekpot geleidigd had.

„Bestig, en dan dadelijk om den dokter sturen. Wie is uwés dokter?"

„Dr. Calmans, Keizersgracht."

„Goed, meneer!"

Nog een paar uren bleef ik in afwachting van de komst van den medicus roerloos liggen; bewoog ik mij, dan leed ik onlijdelijke pijn. Van tijd tot tijd dommelde ik in en zag half wakend, half slapend, allerlei akelige gezichten, die mij over den rand van het bed schenen toe te grijzen. Een dier gedrochten vertrok voortdurend zijn breeden mond tot een satanischen lach, stak zijn gespleten tong uit en keek mij met schele oogen aan, terwijl op zijn woeste tronie een uitdrukking kwam, als wilde hij zeggen: „Daar lig je nu. Wat voer je nu uit, hé? Niets, niemendal; we hebben je bij je kladden, kereltje!"

Mijn rechterhand deed mij allerijkselijkst veel pijn en de vingers er van trokken zich hoe langer hoe krampachtiger samen, zoodat ik, of ik wilde of niet, van tijd tot tijd moest kermen, of luide kreten uitstiet.

Eindelijk kwam Dr. Calmans; 'k hoorde hem op de trap hoesten en proesten, en eindelijk met de juffrouw praten; wat zij elkander zeiden verstond ik niet, maar 't maakte mij ongerust. Ik hoorde hem op 't portaal zijn stok in den parapluie-bak zetten en zag hem eindelijk voor mijn bed staan.

Hij sloeg de gordijnen wijd open, nam een stoel en ging naast mij zitten, met de woorden: „Wel, wel, zoo in bed, vriendje? Wat scheelt er aan?"

Mijn rechterhand gaf mij juist weer een Judaskneep, zoodat ik op smartelijken toon uitriep:

„Dokter, ik lijd helsche pijn!"

„Nu al?" antwoordde hij droog, terwijl hij mij sarcastisch aan-

keek en naar mijn linkerhand greep, die machteloos op 't dek lag.

„Au! au! Allemachtig, dokter! dat's niet uit te houden.”

„Och kom, zoo kleinzeurig?”

„Kleinzeurig? O, dokter! ik wou, dat u eens even voelde, welk een pijn het is.”

„Beste jongen, ik dank je feestelijk, ik weet er alles van; je hoeft er mij niets van te vertellen. — Steek je tong eens uit. — Hm! leelijk beslagen. — Geef je pols eens.”

„Voorzichtig, dokter! voorzichtig.”

Na een oogenblik mijn pols te hebben gevoeld en mij nog eens te hebben gemarteld, door mijn rechterarm op te tillen, zei Dr. Calmans, op ieder woord klem leggend:

„Vriendlief, je hebt je de akeligste, pijnlijkste en vervelendste ziekte uitgezocht, die er bestaat.”

„Een mooie troost, dokter! En wat heb ik dan?”

„Rheumatismus articulorum acutus.”

Ik sloot de oogen. Groote hemel! wat een afschuwelijke naam! — maar ik was nog even wijs.

„Rheumatiek der gewrichten,” liet Calmans verklarend er op volgen.

„Kun je me gauw weer oplappen, dokter?”

„'t Is maar wat je gauw noemt! We zullen trachten je zoo spoedig mogelijk wat minder pijnlijk te maken.”

De dokter schreef een recept en beval mij aan veel en dikwijls te drinken, terwijl hij mijn hospita last gaf de kamertemperatuur op gelijke hoogte te houden.

„Adieu! Ik kom morgen terug. Houd je intusschen zoo kalm mogelijk.”

Mijn huisvrouw liet den dokter uit; ik hoorde haar in het portaal weer met hem praten en verstond de woorden: langdradige ziekte, — rimmetiek! geen bezoekers toelâten, — kalm houden, — diverse: Och mijn's en uwé kan ervan verassureerd wezen's —.”

't Is alleronaangenaamst om zoo nolens-volens brokstukken yan een gesprek op te vangen: men phantaseert er gewoonlijk meer bij dan in werkelijkheid is gezegd geworden; daarom vroeg ik, toen de juffrouw weer binnenkwam, vrij ongerust:

„Wat zei de dokter?”

„Niets, meneer!”

„Jawel, juffrouw, ik hoorde enkele woorden,” en ik noemde op, wat ik verstaan had.

„Maak je nou maar niet noodeloos ongerust; de dokter zei alleen, alsdat 't een heele erge langdraderige ziekte was, en dat geduld een mooi ding is.”

„Ba! dat weet ik ook wel. — Vervl... wat doet me die hand een pijn.”

„'k Zal er een kussentje onder leggen,” zei de goedgehartige vrouw; en met veel zachter hand, dan ik geloofde dat zij bezat, deed zij mijn kloppenden en stekenden arm een gemakkelijker houding aannemen.

Met een meewarigen trek op haar gelaat stond ze voor mijn bed, rolde haar handen zooals zij gewoon was te doen in haar voorschoot en zei:

„Ja, meneer! rimmetiek is een allemenschelijk akelig ding! M'n jongste broer is er aan overleden: hij had 't omtrent net zooals uwé; 't begon krek eender, ook zoo stijf als een stok, geen vin verroeren en koorts! koorts! als een paard! Zes weken heeft de stumperd gelegen; tusschenbeide konden de bureu hem drie huizen ver hooren schreeuwen van de pijn: toen bedaarde de rimmetiek eerst, maar sloeg hem in eens over zijn hart, en toen was hij weg. — Jakob was een flink mensch, meneer, net zoo iemand van uwés postuur, ook nogal gevuld. Ja! voor dikkige menschen is 't altijd een tobber om er door te komen. — Ligt u wel goed? Wil ik nog een kussen onder je hoofd doen? — Dan heb ik nog een nicht gehad, meneer! Och! Och! die heeft er wat aan gelaboreerd, maar dat was nou meer rimmetiek op de zenuwen. Die is er goed afgekomen. Heeremijntijd ja! dat's goed, dat ik er aan denk: 't is een heel eenvoudig middel, uwé moest het ereis probeeren; 'k zal het voor uwé klaar maken, — tamarinde met krenten, stroop en zenuwbladen en dan getrokken als thee. 's Morgens en 's avonds een paar koppen vol en dan inwrijven met Jeruzalemsche zeep, ongezouten boter en speekolie. Mijn nicht is er radicaal mee genezen, maar later werd zij heelemaal suf.”

Niettegenstaande mijn pijn en 't gloeien van de koorts kon ik een lach niet onderdrukken bij de troostrijke woorden mijner hospita.

„Ja, lacht uwé er maar om; 't is een effectief middel en menigeen heeft er soulaas bij gevonden.”

„Ik zal mij voorloopig maar aan den dokter houden. Wilt

u zorgen, dat er een boodschap naar mijn bureau wordt gezonden, dat ik ongesteld ben en vooreerst wel niet zal kunnen komen?"

„Bestig, meneer!"

Al spoedig was het bij vrienden en familie bekend, dat ik ziek was en reeds een paar dagen later verscheen een tante van mij, een weduwe van den geheimzinnigen leeftijd, dien men tusschen de achttien en tachtig noemt. Haar echtgenoot, mijn moeders broer, was reeds verscheidene jaren dood, en, naar de wereld meende, er niet ongelukkiger om. Tante Bocca bezat plus minus veertig procent spraakorgaan, en ik herkende haar van uit mijn bed, hoewel zij nog beneden aan de trap stond, aan een zeker flux de bouche, dat haar eigen was.

Ik vernam een kleine woordenwisseling met mijne hospita en hoorde dadelijk daarop een vluggen tred op de trap. Een haastig, kort tikje op de deur gaf mij de zekerheid, dat tante er voor stond.

„Binnen," riep ik flauwtjes.

Voorafgegaan door een geur van Essbouquet, verscheen mevrouw de wed. Bocca in de kamer. Ik hoorde het ruischen van haar zijden japon en het zachte trippelen van haar Fransche bottines. Hoewel ik haar niet zag, wist ik toch dat zij, met haar lorgnet voor de oogen, door de kamer liep en alles nauwkeurig opnam.

„Mais mon cher neveu, quelle mauvaise plaisanterie!" zei ze. „Malle jongen, wat ben je nu begonnen, — foei! foei! wat heb je mij aan 't schrikken gemaakt. Rheumatismus! afschuwelijk; ik beklaag je diep, — 't is allerakeligst voor je." Zij stond midden in de kamer en vroeg, nadat ze een oogenblik adem geschept had: „Je bent immers visible? Och! maar dat is een vraag, hé, — een zieke is altijd visible, niet waar, arme jongen?" En dit zeggende naderde ze mijn bed en schoof de gordijnen op zij, zoodat het daglicht op mijn gelaat viel. Zij wierp mij een kushand toe en schudde daarna haar nog altijd bevallig hoofd.

„Mon dieu! mon dieu! wat zie je er betrokken uit! En geheel roerloos, hé, — totaal zonder beweging, vertelde mij de juffrouw. Je oom, mijn lieve, beste, goeie man heeft er ook zoo vreeselijk aan gesouffreerd en driemaal een rechute gehad, voor hij stierf; ik weet het, arme jongen, dat klopt

en hamert en gloeit in de gewrichten en dan altijd door koorts. Hoeveel heeft de thermometer? 39,8—39,9; bij je overleden oom was het 40,6—40,9 soms 41,5; en formidabele dorst, — jij ook, zeker, hé — en transpireeren! c'est incroyable, altijd door en nage; ja! ja! dat had hij ook zoo. — Heb je ook zulke benauwde droomen? — Je moet altijd op je rug liggen, impossible anders. — Delireer je ook: O! o! dat deed je oom zoo kolossaal; die zag allerlei monsters en gedrochten. Als ik voor zijn bed stond, dan riep hij: „Amélie, jaag ze weg! jaag ze weg!” 't Was een horreur, bepaald om kippenvel van te krijgen. Lig je wel tusschen wol? Eén wollen deken onder en twee boven? En wat drink je?” Zij nam het glas, dat op mijn beddetafeltje stond, en rook er aan. „Water, alleen water? Maar dat is niet goed, arme jongen; je moet limonade drinken, zuivere citroenlimonade; — onze dokter zei: Mevrouwje laat de patiënt maar steeds limonade drinken, maar niet van limonade-siroop; citroenen au naturel, — uitgeperst in 't glas en dan met suiker en water; citroenzuur is de natuurlijke vijand van de rheumatische stoffen. Vooral geen gefabriceerde siroop, daar is wijnsteenzuur in en dat is pernicious. Ik zal je strakjes een stuk of wat citroenen zenden; en als je lectuur hebben wilt, — mijn boekenkastje is tot je dispositie. 't Is criant vervelend, om zoo totaal niets te kunnen doen. O! maar 't is waar, je kunt geen boek vasthouden. Affreus! En heb je nogal eens aanspraak, zoeken de vrienden je nogal eens op? A-propos, wie is je dokter?”

„Calmans, tante!” zei ik, blij dat er een oogenblik was, dat haar woordenvloed ophield.

„Calmans! Maar beste jongen, dat is een oude prui, een dokter van 't oude régime; die zal je wel lang aan den praat houden. Ik wed, dat hij je nog niet eens salicyl heeft voorgeschreven. Heb je 't al gehad? 't Heeft zoo'n zoetachtigen, scherp smaak!” — Zij nam mijn drankfleschje op, rook er aan, bevochtigde het kurkje met den inhoud, proefde en zei: „Bitter, chinine, c'est tout comme chez nous; mijn overleden Henri kreeg ook eerst niets anders dan chinine, maar dat is geheel de oude methode! Geloof mij, cher neveu! je moet salicyl nemen. Je hoeft het heusch niet te laten klaarmaken in de apotheek! ik zal je wat zenden, hoor! Ik heb nog een fleschje vol van Henri over; neem eenvoudig een half theelepeltje er van in een ouwel, een maal of drie daags; je zult

zien, 't geeft dadelijk soulagement, en je kunt er niets geen kwaad mee. Adieu, mon pauvre cher! Belooft je me, dat je 't zult innemen? — Vast? — Pour sur? — Adieu dan! Ik zal je spoedig eens weer komen opzoeken."

Tante reikte mij even de toppen van haar glacétjes, die ik met groote inspanning aanraakte en verdween.

„Goddank!” dacht ik, toen zij vertrokken was. Ik zou alles beloofd hebben, wat zij wilde, alleen om de kans te hebben haar „adieu” te hooren. Ik had hoofdpijn gekregen door haar onafgebroken conversatie en trachtte zoo goed mogelijk een gemakkelijker houding aan te nemen, om als 't kon een weinig te slapen.

Nauwelijks had ik een half uurtje gedommeld, toen ik weer wakker werd gemaakt door de komst van Dr. Calmans die, met den koortsthermometer in de hand, mijn bed naderde.

„Laten we eens even poolshoogte nemen,” zei de dokter, terwijl hij mij den thermometer onder de tong lei. „Komaan! 't wordt niet erger,” merkte hij bedaard op, bij 't venster staande en het instrumentje beschouwend, „de temperatuur wordt lager. We zullen nog voortgaan met 't zelfde drankje. En veel water of limonade drinken, hoor!”

„Dokter!” vroeg ik eensklaps, „waarom geeft u mij geen salicyl?”

„Omdat je 't nog niet noodig hebt,” antwoordde hij kalm.

„Ze geven 't anders tegenwoordig dadelijk, dokter!”

Een ondeugende glimlach kwam op Calman's gelaat, toen hij mij antwoordde met de vraag:

„Dokter jij ook al?”

„Dat niet, maar . . .”

„Zeker visite gehad, hé?”

„Hoe zoo, dokter?”

„Och, beste vriend, wij medici zijn er al aan gewend; dat ieder leek gaarne meedoktert. Je zult eens zien: wanneer deze of gene je op komt zoeken, heeft iedereen een raad, en een elk is juist door dien raad, of het middel wat hij aangeeft, radicaal genezen of heeft er bij anderen wonderen van gezien. Gewoonlijk zijn 't huismiddeltjes, baat het niet, het schaadt niet; maar als je wilt probeeren, al wat de menschen je opgeven, zul je per saldo van je maag een vuilnisvat en van je huid een lappendeken maken. Stel je gerust: als je 't noodig hebt, zal ik je salicyl geven! Ik kan je alles

toedienen, wat de apotheek opgeeft, maar 't radicaalste moet je zelf leveren."

„Hoe zoo, dokter? Wat is dat dan?"

„Geduld! — Adieu! tot morgen."

„Geduld, geduld," mompelde ik ongeduldig, terwijl hij vertrok. „'t Is wat moois, — dat weet ik waarlijk zelf wel, daarvoor hoef ik geen doktersvisite te betalen."

Hoe eindeloos kwamen mij de dagen voor, hoe akelig de nachten. Veel bezoek kon ik nog niet verdragen, 't maakte mij moe en zenuwachtig, en toch verlangde ik er naar, — omdat 't aan mijn gedachten afleiding gaf.

Ik was nu reeds tien dagen bedlegerig; wel is waar werden mijn handen iets leniger, ook minder pijnlijk, en kon ik zoo goed en zoo kwaad als 't ging een boek vasthouden en lezen, maar toch bleef ik erg stijf in de gewrichten en ongemakkelijk. Ik nam nu salicyl, door den dokter voorgeschreven, want zooals vanzelf spreekt had Tante evenmin aan 't zenden van haar panacee als aan de beloofde citroenen gedacht. Mijn maag raakte redelijk wel van streek door 't salicylus natricus, maar allengs begon ik toch minder stijf en stokkig te worden en eindelijk was ik zoover, dat ik in mijn bed, gesteund door kussens, rechtop kon zitten.

Bijna iederen dag was er bezoek geweest. Mijn vriend Pappel, die tijdelijk op 't bureau mijn werk deed, kwam alle dagen en had mij overreed, een stuk ruw barnsteen aan een koordje om den hals te dragen. Zijn grootvader, zei hij, droeg het tot zijn negentigste jaar en had nooit aan rheumatiek geleden. Ik had er eerst om gelachen en wilde er niet van gediend zijn, maar Pappel hield niet op met het verzoek „'t dan te doen om hem te plezieren," totdat ik het bandje om mijn hals en 't stuk electrum op den hartkuil voelde. Een neteldoeksch zakje met stukken alluin lag aan mijn voeteneinde in bed; 't was mij door een oom uit Haarlem toegezonden en, niettegenstaande mijn vrij hevige protest, door mijn hospita aan mijn voeten gelegd, met de woorden:

„Hoe kun je daar zoo tegen reclameeren, meneer: baat het niet, het schaadt immers niet!" Om dezelfde reden had zij mij ook den ijzeren pook in bed gelegd; 't was een raad van de water-en-vuur-vrouw, die het weer van Jaantje de schillen-vrouw en van Janus den porder had vernomen.

Wat kon ik er aan doen? De voorwerpen lagen er eenmaal en ik was te stijf en te machteloos om ze weg te nemen. Ik was in dit opzicht, zooals men het noemt, aan de heidenen overgeleverd, want toen op een zekeren morgen mijn oppasser Hendrik kwam aanzetten met zeven groote uien op een bosje stroo gebonden, moest ik dulden, dat ook die bij wijze van ornament in mijn bed, en God betere het nog wel aan 't hoofdeneind, werden opgehangen.

Nu is er niets op de wereld wat mij meer tegenstaat dan de lucht van uien, en daarom bracht deze versiering van mijn sponde mij schier tot razernij.

't Hielp mij niets of ik al protesteerde; Hendrik beweerde, dat uien 't eenige afdoende middel was, want dat de rheumatische stof op de uien oversloeg en zoodoende van meneers armen en beenen aftrok, en dat 't positief waar was, want dat de neef van zijn zusters schoonmoeder er zijn algeheele genezing aan te danken had, terwijl de juffrouw volhield, dat ik „alevel aan de lucht wel zou gewinnen.”

Ik was anderhalven dag ziek van den uiengeur, totdat de dokter kwam en mij van den booze verlostte, door aan de juffrouw bevel te geven, de uien weg te nemen.

Van het barnsteen, den pook en de aluin durfde ik niet reppen, want als er iets is, waaraan ik een hekel heb, dan is het om uitgelachen te worden.

Mijn toestand bleef tamelijk wel dezelfde; mijn ruggegraat was iets buigzamer geworden, maar mijn onderdanen waren weigerachtig hun dienst te doen en mijn handen nauwelijks half ter mijner beschikking.

Daar verscheen op een morgen eensklaps iemand voor mijn bed, dien ik slechts oppervlakkig kende. 't Was Vos, een eenvoudige man, een blikslager uit de buurt, dien ik kort geleden toevalligerwijs een kleinen dienst had bewezen.

Hij had gehoord, „alsdat meneer stijf van de reumatiek lei en vermeenende dat 't niet meer dan plicht was om mekaar te helpen en dat de eene dienst den anderen waard is, had hij de astantigheid genomen om maar dadelijk bij meneer te komen.”

„Ziet U!” zei de man heel gemoedelijk terwijl hij een flesch met een bruine drabbige vloeistof uit den zak nam en naast mijn bed op een stoel zette, „hier heb ik een middel, dat al duizenden menschen genezen heeft. 't Zijn eenvoudig meikevers op jenever getrokken, — levend er in gesmoord, vat u?

Daar moet u mee gewreven worden. Ik heb er onlangs nog de juffrouw van den spekslager mee geholpen. Permitteert u, dan zal ik u dadelijk eens onderhanden nemen"; en zonder mijne toestemming af te wachten, sloeg hij mijn dekens op en had met de woorden, „in de beenen is 't altijd 't ergste, meneer!" mijn rechtervoet beet. Ik was zoo verbluft van deze ongeëvenaarde gediensstigheid, dat ik hem liet begaan. Hij goot het meikever-praeparaat op zijn hand en begon mij uit alle macht te wrijven. Genadige hemel! het klamme zweet brak mij uit van de pijn, toen de blikslager met herculische kracht zijn vereelte handen over mijn been liet gaan.

Ik brulde, ik kermde, ik huilde van pijn als een klein kind, en met de meest mogelijke bedaardheid antwoordde mijn beul, telkenmale als hij een streek over mijn loopwerktuig deed: „Geneer je maar niet, meneer! Piep maar gerust, dat geeft soulaas; daar ben ik aan gewend. — Beter zul je worden, beter moet je worden, beter zal je worden!" — en telkenmale als hij deze woorden zei, voegde hij er een steunend en blazend „ahem!" achter, terwijl hij met volle kracht wreef en kneep.

„Genade, barmhartigheid!" riep ik op zoo smartelijken toon uit, dat de blikslager eindelijk ophield en verwonderd vroeg: „Doet het je dan waarachtig zoo zeer?"

„'t Is niet om uit te houden, Vos! Ik ben er zenuwachtig van geworden; geef me asjebliest een glas water."

Hij reikte mij 't gevraagde aan en zei: „Als u een beetje gekomen is, dan de tweede loopstok."

„Neen! Neen! asjebliest niet!"

„Komaan, meneer! hou je goed, wees man; — morgen ben je zoo klaar als een klontje, dat verassereer ik je."

„Neen, Vos! voor geen geld ter wereld. Jou remedie is erger dan de kwaal; — zie, 'k beef nog over al mijn leden."

„Zenuwen, anders niet! Daar zal ik je ook afhelfen. — Ja, meneer! Manus Vos is een halve dokter, dat weet de heele buurt. — Nou neem je van avond primus zooveel rooiekoelsblären, als je krijgen kunt."

„Voor de zenuwen?"

„Wel neen-ik, voor je been; die doe je om 't been, dat ik gewreven heb, en dan daar om heen een lap flanel. Die blären trekken er van nacht de rimmetiek totaal uit, en dan neem je peterselie, selderij, prij en kervel — zuring en . . ."

„Vos! je bent gek; je maakt van mijn bed een groentekelder.”

„Ja, spot er maar mee, meneer, maar het is een goeie raad, dien ik je geef: laat dat met mekaar koken, en dan drink je dat nat, zooveel als je maar op kunt; dat zet al de slechte stoffen uit je lichaam af, meneer! — Dan voor de zenuwen, zou ik u raden, neem je vóór je gaat slapen drie klontjes witte suiker met een druppel of zes Haarlemmerolie....”

Plotseling barstte ik in een gelach uit, ik kon het niet langer uithouden; de blikslager was onweerstaanbaar grappig, — maar hij meende het goed, en daarom zei ik snel: „Let er maar niet op, Vos, 't zijn mijn zenuwen.”

„Akkoord, meneer! — Willen we nu het andere been eventjes nemen?”

Die kalme vasthoudendheid maakte mij radeloos; ik lag daar als een weerloos voorwerp voor 's mans wrijfmanie.

't Gelukte mij eindelijk hem te overtuigen, dat het beter voor mij zou wezen, indien ik eerst eens aanzag hoe mijn rechterbeen den volgenden dag zou zijn; en Vos vertrok, na mij nog de plechtige belofte te hebben afgeperst, zijn vegetariaansche kuur te zullen gebruiken.

„Adjuus, meneer!” zei hij vertrekkend. „Ik zal even bij de groenvrouw aanloopen, om 't een en ander voor je te bestellen; als u mij van avond of van nacht soms noodig hebt, — altijd tot uw dispositie, al is het midden in den nacht, hoor! Uwé heeft mij een dienst gedaan en daarom heb ik voor u ook wat over; en bovendien als Vos voor de lijdende menschheid wat doen kan, is hij altijd te vinden. — Zal u niet vergeten, zes druppels Haarlemmerolie; die heeft u toch zeker in huis?”

Ik verzekerde hem, dat Haarlemmerolie nog nooit in huis had ontbroken, en hij vertrok met de woorden:

„Natuurlijk, meneer! want 't is de balsem van ons land.”

's Avonds tegen negen uren kwam mijn juffrouw voor mijn bed staan met een mand vol groenten en vroeg: „Dat wordt hier bezorgd. Heeft uwé dat besteld?”

„Jawel, juffrouw, dat is een verrassing van mij voor u, om er soep van te koken.”

Mijn goede hospita zette, met oogen zoo groot als kegelballen, de mand op den grond en keek mij scherp aan, met de meewarige woorden:

„Ik geloof, dat u weer koortsig wordt.” Ze bedoelde eigenlijk: „k Geloof, dat het je in je bol scheelt.”

„Mensch! kook er soep van; en als Vos de blikslager hier weer komt zeg dan, dat de dokter verboden heeft iemand bij mij toe te laten.”

Juffrouw Klemmer stond als versteend; zij naderde mijn bed, lei zachtken haar hand op mijn voorhoofd en zei: „Wil u ook eens wat water drinken?” ’t Goede mensch geloofde nu zeker en vast, dat ik *stapel* werd; want toevallig was zij niet thuis geweest, toen Vos mij bezocht, en had Hendrik, mijn oppasser, hem de deur ingelaten.

Den volgenden morgen reeds vroeg stond de goede vrouw voor mijn bed met een mandje in de hand.

„Heeft uwé wèl gerust?”

„Ik heb de koorts gehad van nacht, en mijn been heeft mij ontzettend veel pijn gedaan.”

„Ja, dat u de koorts kreeg, merkte ik gisterenavond wel; uwé was toen al danig in de war. Hier is een mandje; ’t is van uwés nicht van de Keizersgracht gekomen. Daar zal u plezier van hebben. Raad ereis wat er in zit, meneer!”

„Vruchten!” antwoordde ik.

„Mis geraden: een jonge hond!”

„Wat zeg je daar, juffrouw Klemmer?”

„Een jonge hond. Och, meneer! kijk ereis, ’t is een snoeptje, — wat een lief diertje!” en zij toonde mij, in ’t mandje, een aardig langharig hondje, dat ongeveer een half jaar oud kon zijn.

Er lag een briefje bij.

„Maak ’t couvert maar open, juffrouw, en geef mij den brief.”

„Asjeblieft!”

Ik las: „Waarde neef! Indien eene zekere maagdelijke schroomvalligheid mij niet terughield om een heer, al is het dan ook een neef, te komen bezoeken, deed ik het zeker. — Ik hoorde van broeder Frans, dat ge lijdende zijt aan rheumatiek; ik heb er zelf voor twee jaar ruim drie maanden aan gelegen en, na alles te hebben beproefd ter genezing, eindelijk totale beterschap gevonden, door een jong hondje bij mij in bed te nemen. ’t Arme dier heeft mijn rheumatiek overgenomen en is later zoo stijf als een oud mannetje geworden. Ik zend u daarom een jong hondje. Neem het steeds

bij u in bed, speel er mede en laat het 's nachts, ook over dag zooveel mogelijk aan uwe voeten liggen. 't Is een allerliefst diertje, niets valsch, heel fatsoenlijk en zeer zachtzinnig. Spoedige beterschap, waarde neef, wenscht u uwe

u toegenegen nicht
CATO PLUIM."

Intusschen was het hondje, door de juffrouw op mijn dekens gezet, een ontdekkingstocht in het bed begonnen. Overal snuffelde het rond, sloeg met zijn kwispelend staartje tegen de bedgordijnen, rolde door de oneffenheden van het terrein herhaaldelijk om, buitelde over den kop tusschen mijn dekens, likte mijn handen en gelaat en was zoo buitengemeen vriendelijk en aanvallig, dat ik heusch schik in het diertje kreeg en mijn hospita herhaaldelijk verzekerde „dat 't een hondje van een diertje was!”

Ik houd veel van honden, en hoewel ik aan de verzekering van mijn nicht Plum, een jonge juffrouw van overrijpen leeftijd, geen zier waarde hechtte, besloot ik toch het aardige, vriendelijke diertje bij mij te houden, tot groote tevredenheid van juffrouw Klemmer, die mij toevoegde:

„Dat 's nou 'reis verstandig van u, mijnheer! Ik heb wel meer gehoord, dat jonge honden geneeskraft hebben, en bovendien: baat het niet, het schaadt immers niet!”

Ik noemde het beestje Ami en amuseerde er mij voortreffelijk mede: 't bleek in waarheid een allerliefst diertje. Alléén was 't eenigszins lastig, dat het reeds den volgenden dag zóó aan mij gehecht scheen, dat niemand mijn bed naderen kon, zonder dat Ami schel en aanhoudend begon te keffen; en toen de dokter kwam, was hij bijna niet tot bedaren te brengen. Ami scheen in Calmans instinctief een vijand te ontdekken, toen deze, met een blik op mijn bedgenootje, glimlachend vroeg: „Heb je alweer een *baat 't niet, 't schaadt niet?*”

Flesschen vol salicyl had ik nu reeds verorberd, maar nog altoos bleef ik even machteloos in beenen en armen. Wel is waar, leed ik minder pijn en had ik geen koorts meer, terwijl nu en dan een van mijn ledematen voor een oogenblik aan mijn wil gehoorzaamde, — evenwel blijkbaar alleen om mij te sarren, want in het volgende moment was het weer het oude doen en bleven zij roerloos en onwillig.

Ami sliep 's nachts trouw op mijn voeten en kroop, om zich voor de koude te beschermen, tusschenbeide onder mijn dekens, eene omstandigheid, die door de goede juffrouw verklaard werd te zijn „natuurlijk dierinstinct en de aantrekkelijkheid van de rimmetik.”

Drie dagen lang was het hondje mijn slaapkameraad geweest. Ik had er weinig last en vrij wat afleiding van gehad, maar op den vierden dag — ik kreeg juist bezoek van mijn chef, den heer van Sprang, — schonk Ami mij de overtuiging, dat hij niet alleen was.

Ik was eenigszins gegeneerd om mijn chef zoo zonder plichtplegingen te bed liggend te moeten ontvangen.

Mijn hospita had in de gauwigheid nog een helder witte spreij over mijn wollen deken gelegd en een leunstoel voor mijn ledikant geplaatst.

Met afgemeten deftigheid nam de heer Van Sprang voor mijn sponde plaats, streek met zijn net gehandschoende vingers over zijn gladgeschoren kin, zag opmerkzaam de kamer rond en zei, zeer bedaard en langzaam sprekend:

„Ik heb met leedwezen van Pappel vernomen, dat u al ruim veertien dagen bedlegerig is. Ik heb u steeds gewaardeerd als een ijverig employé en daarom dacht ik, dat het eenigszins op mijn weg lag, om u eens even van mijn belangstelling te komen overtuigen.”

„O, meneer Van Sprang, u is waarlijk al te beleefd; het spijt mij, dat ik u niet beter kan ontvangen, maar u begrijpt, wanneer men op kamers woont en . . . .”

„Ja, ja! ik begrijp het volkomen,” antwoordde mijn chef, terwijl hij, nogmaals mijn ziekenkamer monsterend, er bijvoegde: „U ligt hier niet vroolijk, 't is een somber vertrek. Is 't hier niet wat vochtig? — 't Ruikt ook eenigszins benauwd en onfrisch; dat is niet goed voor een lijder, zooals u bent. — Hm! ja! Van Pappel hoorde ik, dat u aan reumatiek souffreert: dat is een allerongelukkigste kwaal; ik zelf ben er martelaar van geweest ruim vijf jaren lang, van mijn zeven-en-dertigste tot mijn twee-en-veertigste jaar.”

„O! meneer Van Sprang, dan weet u wat het is. Ik had u al zoo gaarne een briefje willen schrijven, om u te verzeke- ren, dat ik onmogelijk op het bureau kon komen, maar mijn handen bleven zoo . . . .” Op eens trok ik zeker een aller- vreemdste gezicht, want mijn chef zei plotseling, mij eenigszins medelijdend aanzien- de:

„Daar krijgt u zeker weer een vlaag van pijn. Ja! ja! ik ken dat: men denkt aan niets, en op eenmaal schiet de pijn verraderlijk in arm of been. Is 't niet zoo?”

„Ja, juist meneer,” antwoordde ik haastig; maar ik jokte, want wat ik gevoelde was geen pijn, maar een brandende hevige jeuk aan mijn linkerkuits.

„'t Is een afschuwelijk knagende pijn: men wordt er zeer melancholisch van,” vervolgde Van Sprang.

De onzichtbare kwelgeest had met één enkelen sprong bezit genomen van mijn dijbeen en zat nu op zijn gemak mij als een vampier het bloed af te zuigen. Ik deed al mijn best, om mijn gelaat eene kalme uitdrukking te geven, toen ik antwoordde:

„'t Is waarlijk ook een al te langdurige ziekte, meneer!”

„U heeft zeker al salicyl gebruikt, niet waar? Ook vinum colchicum? — Niet! Och! u kunt het gebruiken, maar 't een helpt evenmin als 't ander. Voor rheumatiek is er maar één afdoend middel.”

„En dat is, meneer?”

„Jodium! Jod-kali; ik heb er de weldadige uitwerking van ondervonden. Negen achtereenvolgende weken had ik aan dezelfde kwaal als u geleden, toen mijn medicus op de gedachte kwam mij Jod-kali toe te dienen, en van dat oogenblik af werd ik totaal beter. Ik zou u bepaald aanraden uw dokter er op attent te maken; niet alle dokters wenden dit medicament aan, omdat ze tot dusverre... Ik zie weer aan uw gezicht, dat u weer een pijnlijk oogenblik heeft; geneer je niet: ik ken het... Jod-kali is 't eenige wat je helpen kan, mijn vriend.”

Mijn vriendelijke chef had eens moeten weten, dat de vlaag van pijn, die hij op mijn gezicht meende te lezen, bestond in een barbaarsche poging van mijn kwelgeest, om onder mijn rechterarm een bloedbacchanaal te houden. Op 't zelfde oogenblik kwam Ami, die een klein tukje had gedaan, met lodderige oogjes van onder mijn dekens kijken, gaapte zoo wijd hij kon, keek zeer vredelievend mijn chef aan en krabde zich in een vlug tempo met zijn linker achterpootje achter het oor.

O! hemel dacht ik, dat verschaft me een tweeden acrobaat onder de dekens; en mijn chef zei:

„Een lief hondje. Zeker ook tegen de rheumatiek. 'k Heb

meer gehoord, dat 't goed is, maar ikzelf heb 't niet noodig gehad na 't gebruik van Jodium. Later heb ik wel wat last gehad van roode vlekken op de huid en voortdurende afscheiding uit neus en oogen. Maar wat beteekent dat, wanneer men bedenkt, wat men anders uitstaat? 'k Heb later, om de lenigheid van mijn ledematen geheel terug te krijgen, een badkuur te Aken doorgemaakt. Dat kan ik u zeer aanbevelen."

Inwendig dacht ik: hoe kan mijn chef zoo onmenschelijk zijn om aan zijn employé op f1400 salaris het gebruik van een badkuur aan te raden; — maar ik zei:

„k Zal het liever eerst met het Jod-kali beproeven; een badkuur is wel wat duur."

Nog een poosje praatte de heer Van Sprang over een en ander; hij was uitermate vriendelijk en beleefd en beval mij aan, vooral niet te spoedig het bed te verlaten of te lang op te zitten. Op 't bureau zou alles wel geschikt worden. Ik vroeg natuurlijk belangstellend naar een en ander over de kantoorzaken en merkte intusschen op, dat mijn chef onrustig op zijn stoel begon te schuiven en dat hij een paar malen als instinctmatig de hand naar zijn been bracht, om haar, alsof 't iets ongeoorloofds was wat hij doen wilde, bijna verschrikt weer terug te trekken.

De deftige man stond eindelijk op en nam eenigszins overhaast afscheid van mij, met de woorden:

„Houd u zoo kalm mogelijk en vier 't goed uit; denk aan het Jodium. — Dat hondje zou ik maar wegdoen."

Die laatste woorden en mijn eigen gevoel gaven mij de verzekering, dat mijn geëerde chef minstens één der acrobaten van mij had overgenomen.

Zoodra hij vertrokken was, riep ik juffrouw Klemmer en verzocht haar Ami eens onderhanden te nemen.

Zij bracht mij een half uur later het lieve beestje terug, sterk riekend naar groene zeep en nog eenigszins vochtig.

„Nu zal uwé daar geen hinder meer van krijgen," zei ze; „en al had hij ook nog een enkele, dan zou u er niet lang last van hebben, meneer! Want op een menschelijk lichaam kunnen ze maar hoogstens vier en twintig uren leven; 'k heb het toevallig ereis gehoord van een hondenkoopman. — Wil u nu van avond niet eens probeeren met 't innemen van mosterdzaad? De ossenslager zei van morgen, dat zijn

vrouws vader er finaal mee genezen was; 'k heb dadelijk voor een stuiver gehaald. Hij zei: juffrouw, laat meneer nou 's avonds en 's morgens telkens een half theelepeltje vol innemen, maar vooral niet kauwen, in eens doorslikken en dan een scheutje Franschen brandewijn toe."

"Neen, dank je, juffrouw Klemmer, ik zal er geen gebruik van maken."

"Hoe kan u nou zoo tegen je eigen-zelf wezen! Wie weet hoe goed het uwé helpt, en baat het niet, het..."

"Juffrouw, doe me 't genoeg en zwijg; geef mij nog een glas limonade, zet een vol glas op 't tafeltje voor mijn bed, doe mijn licht uit en ga, evenals ik, slapen."

Pruttelende over mijn weinig vertrouwen in goeden raad en halffluid de woorden eigenzinnigheid en koppigheid murmelend, voldeed de goede juffrouw aan mijn verzoek en vertrok.

Ik trachtte te slapen, dommelde zachtjes in, ontwaakte een uurtje later door de pijnlijkheid mijner ledematen, dutte weer in, ontwaakte nogmaals en sliep toen, totdat een eigenaardig geluid mij de moede oogen deed openen.

Ami was vreeselijk onrustig, jankte zachtjes en krabde met zijn pootjes aan 't houten voeteneind van mijn bed. Half slapend riep ik: „Koest, Ami! Koest, hond!"

't Gejank werd sterker en 't was alsof 't beestje pijn leed.

Mijn hemel! dacht ik, nog soezerig van 't slapen, zou 't dan toch werkelijk waar zijn, dat zoo'n hondje de rheumatiek overneemt: ik kreeg medelijden met 't schepseltje, dat bepaald luider jankte en al meer en meer onrustig werd. 't Scheen mij toe, dat mijn voeten veel minder stijf en pijnlijk waren; en met een zekere duivelachtige vreugde dacht ik er aan, hoe recht en flink ikzelf en hoe krom en akelig Ami zou worden.

Ik geloof, dat ik nog éénmaal half droomend „koest, hond!" heb geroepen, maar zeker weet ik het niet, evenmin als ik mij kan herinneren, wanneer Ami ophield met janken en heen en weer draaien.

Ik sliep verder dien nacht vrij goed en lang, want 't was reeds helder dag, toen ik juffrouw Klemmer aan de kamerdeur hoorde tikken en vragen:

"Kan ik binnen komen, meneer? Daar is een pakje voor uwé gekomen; dertig cent port. Zal ik maar afteekenen?"

Ik herinnerde mij flauw 't gebeurde van dien nacht en miste den vriendelijken morgengroet van Ami, die anders dadelijk bij mij kwam en mij kwispelstaartend de hand of 't gelaat likte. Ik richtte mij op en zag mijn bedgenootje in den uitersten hoek van het ledikant in elkaar gedoken in een hoekje zitten.

Daar kwam de juffrouw met het pakje binnen.

„Juffrouw! juffrouw! zie eens gauw naar Ami; ik geloof, dat hij al rheumatisch wordt.”

„Genadige hemel, meneer!” riep het goede mensch met een ontdaan gelaat, toen zij in het bed keek.

„Wat is er, juffrouw?”

„Och! 't stomme dier kan 't niet helpen, — 't is mijn schuld; ik heb hem gisteravond niet uitgelaten.”

Mijn geloof aan de geneeskracht van jonge hondjes was voor eeuwig geschokt en ik verbande Ami onherroepelijk naar juffrouw Klemmers keuken.

„En moet uwé nu niet eens even kijken, wat er in 't pakje zit? 't Komt uit Arnhem.”

„Uit Arnhem? Is er geen brief bij, juffrouw?”

„Nee, meneer. Maar stil, laat eens zien, wel een kaartje.”

„Van wien?”

De juffrouw hield het kaartje onderstboven en zei:

„'t Is zoo'n Fransche naam; dien kan ik niet lezen.”

„Geef dan maar hier, juffrouw!”

„Karel Kip,” las ik verwonderd en keek de juffrouw tersluiks aan, die glimlachend antwoordde:

„Daar is geen woord Fransch bij, meneer; maar ik ben ook slecht van gezicht.”

„En wat zit er in het pakje?” vroeg ik nieuwsgierig, want ik wilde weten, wat mijn vriend Kip, een guit der guiten, mij toezond.

„Er zit een ketting in, — en een receptenpapiertje.” De juffrouw bedoelde een gebruiksaanwijzing.

„Een Goldbergsche ketting!” riep ik verwonderd uit. „Dat is kwakzalverij! Hoe komt Karel er toe, mij zoo'n ding te sturen?”

't Geval werd mij duidelijk, toen ik onder aan het papier de woorden: „Karel Kip, vertegenwoordiger voor Holland,” las.

De juffrouw bekeek bewonderend den ketting, bewoog zachtkens het hoofd heen en weer en zei: „Je zoudt zeggen,

wat ze al niet voor de rimmetiek uitvinden! Zal ik 'm uwé maar vast omdoen, meneer?" En de daad bij het woord voegend, wierp juffrouw Klemmer den ketting om mijn hals.

„Ben je niet wijs, mensch? Gauw er af, 'k ben geen Paaschos! Foei! wat is dat ding koud!" 't Glazen buisje van den ketting was verraderlijk tusschen mijn hemdsboord doorgegleden en zocht, als door eene geheimzinnige affiniteit, het electrum, dat mijn hartkuil onveilig maakte.

„Mijn goeie meneer! hoe kun je zoo tegen den goêkoop dingen! Die kou doet je niets."

„Maar, juffrouw, 't is eenvoudig belachelijk. Ik heb met die electriche aardigheden van Goldberg niets op."

„Electric!" schreeuwde de juffrouw, terwijl zij de rechterhand deftig heen en weder wuifde, „dat's een best ding, meneer. Daarmee heeft dokter Van Doorn mijn zusters jongste zoo goed door de tandjes geholpen."

„Neem dien ketting weg, juffrouw!" Een poging om mijn handen naar het hoofd te brengen, ontlokte mij een kreet van smart; mijn schouders waren te stijf.

„Ai! verduiveld! die drommelsche schouders."

„Dat komt er nu van," zei de juffrouw doodkalm, terwijl zij den ketting van Goldberg wat beter om mijn hals lei en vervolgde:

„Ziet u wel, dat hij er wezen wil; er is niets aan te doen, u heeft hem eenmaal om, en als het niet baat, dan..."

Er werd gescheld, en met de woorden: „Ik ben in een ommezentje terug," schommelde de juffrouw de deur uit.

„Prometheus, gekluisterd aan de rots van het rheumatisme," dacht ik bij mijzelf, toen ik voelde, hoe de ketting zich meer en meer met het stuk barnsteen verdroeg en mij minder hinderlijk werd.

„De barbier, meneer!" riep juffrouw Klemmer, terwijl zij den Figaro, dien ik besteld had, liet binnenkomen.

„Morgen, meneer!"

„Morgen!"

„Moet u in 't bed geschoren worden?"

„'t Gaat niet anders, Berends! 'k Ben stijf van de rheumatiek."

„Kristenzielen! dan ben je te beklagen, meneer. Toen ik de boodschap kreeg, of ik bij u thuis wou komen, om u te scheren, zei ik al tegen mijn jongen: meneer is zeker in de

pottenbank, want ik heb hem bepaald in geen veertien dagen gezien, — zal 'k maar een handdoek van de waschtafel nemen? — maar nou ik hoor wat u heeft, moet ik zeggen: je bent secuur in den aap gelogeed. Mijn vorige meester heeft er zestien weken plat van gelegen; hij was vroeger onder dienst geweest. — Heeft u warm water bij de hand? O! dank u. 'k Zie 't al; op de kachel. — Ja, hij had het in 't jaar '31 voor Leuven opgedaan. Vloeken, meneer, vloeken! Godsjammerlijk, en gooiën, meneer, met al wat hij in zijn knuisten kreeg. Alleen van de pijn. 't Was anders een kalf van een vent...."

„Kom, Berends, scheer me nu maar. Ik verlang naar die opfrissing.”

Terwijl de barbier zijn mes op den riem aanzette, vervolgde hij: „Hij heeft er al heel wat geld aan verdokterd, meneer, maar niets hielp, totdat hij er af is gekomen door een middel, dat hij van een ouden bootsman kreeg.”

Berends begon te scheren. „Als ik in uwés plaats was, zou ik het ook eens probeeren. — Kan u niet een beetje meer links liggen? Zoo! — De bootsman pakte hem heelemaal in werk, nadat hij hem vooraf met heete rum had ingewreven. — Je kin een beetje omhoog, meneer. — Iederen dag wreef hij hem in, maar 'n lucht, meneer, door het werk en die heete rum! — Is 't mes goed? — 't Was om duizelig van te worden. Later wreef hij hem 's morgens en 's avonds. — Nog eens overscheren? — Niet? — Ik kon die lucht niet uthouden.”

Berends lei de laatste hand aan zijn arbeid door twee korte streekjes aan de onderlip, vergezeld van de woorden: „Dat is er af, meneer. — Overmorgen terug?”

„Goed; maar voor twaalven. — En is je baas genezen?”

„Finaal, meneer, finaal! Maar,” hier poosde Berends even en keek mij lachend over den schouder aan, terwijl hij zijn mes afdroogde, „hij heeft er wat uitgehouden, meneer.”

„Wat dan?”

„Een droge lever. De meester was zoo gewoon geraakt aan de rum, dat hij er later zijn-eigen van binnen net zoolang mee gewreven heeft, tot hij op een avond stomzalig in de Passeerdergracht is gesukkeld. — Morgen, meneer!”

„Morgen, barbier!”

Glimlachend dacht ik na over het *sic transit* en richtte mij

zoo goed ik kon verder in mijn bed op. Ik was verwonderd, dat het mij ditmaal vrij wel gelukte. Naar mij docht, was ik veel leniger dan den vorigen dag; het been, dat Vos gewreven had, was, dat zij ter eere van 's mans methode gezegd, bijna weer normaal. Was 't het salicyl, de aluin, de pook, het hondje of de Goldberger ketting, dien ik zooveen had omgedaan, of alles te zamen, wat mij verlichting schonk? Ik weet het niet. Eén ding was zeker: ik voelde me veel beter, en toen dokter Calmans mij dien dag bezocht, vond hij aanleiding om te zeggen: „Je moest er van avond maar eens een uurtje uitkomen.”

Ik kwam er dien avond een poosje uit met behulp van mijn oppasser Hendrik en mijn goede hospita, die me had ingepakt in al de wollen artikelen, die het huis in den vorm van doeken, dekens enz. bood.

Toen ik voor het eerst weder een voet op den grond zette, kreeg ik ongeveer het gevoel, alsof ik, met zware wollen sokken en viltpantoffels aan, als een levende wolbaal over een hellend vlak rolde. Een ontzaglijke machteloosheid in de knieën, een onweerstaanbare neiging tot scheef staan, een zeker gevoel van zeeziekte, deden mij een zucht van verlichting slaken, toen Hendrik mij in den grooten gemakkelijken armstoel liet zakken en juffrouw Klemmer met de meeste zorg mijn extremiteiten in een karpetje pakte, dat ze over een warme stoof lei, met de woorden: „'t Is alleenig maar voor de trekkerigheid van de deur!”

Toen ik daar zat, overkwam mij een gevoel van zwakheid, zooals ik niet vermoedde, dat bestond. In mijn schedel had ik een gewaarwording, alsof eene pruik watten de plaats mijner hersenen had ingenomen en mij belette regelmatig te denken.

„Meneer!” vroeg Hendrik, „hoe zit je nou? Als een prins, hé? Och, juffrouw Klemmer, kijk eens naar de stoof; ik geloof, dat het kleedje zengt.”

„Om Godswil, Hendrik, wees voorzichtig!” Het denkbeeld, om in mijn toestand in brand te geraken, maakte me zenuwachtig, en vrij barsch liet ik er op volgen: „Kijk dan toch uit, wat jelui doet!”

„Nu, nu, meneer! Maak je niet boos; ik ben geen kind. 't Is de pijn niet waard.”

Goddank! ik zat eindelijk en snakte naar lucht als een visch op het droge naar water.

„Hendrik,” zei de juffrouw, „gooi jij nu nog eens een fermem schep kolen in de kachel en zeg dan eens aan meneer, wat je van den komenijsbaas hebt gehoord.”

Niettegenstaande het einde Maart en volstrekt niet koud was, stond weldra de kachel tot aan de pijp gloeiend en transpireerde ik in mijn omhulsel, als de bol van een petroleumlamp.

„Meneer!” begon Hendrik, zijn pet afnemend en rond-draaiend, „ik heeft van middag vernomen, alsdat er 'n komesaal goed middel bestaat tegen rimmetik.”

Uit mijn wolbaal antwoordde ik glimlachend: „En dat is?” Het scheen mij toe alsof mijn woorden vluchtig werden door de verbazende hitte in de kamer, en ik herhaalde: „Welk dan, Hendrik?”

„Het spiteretisme, meneer!”

„Wáblief?”

„De schoone slaapster, meneer!”

„Je zegt?”

„De sommerbuul uit de Koestraat!”

„Ei, ei!”

„Ze geneest alles door de kracht van de maagneetelectriek, die uit de vingers van haar meneer komt.”

„Welzoo!”

„Ja, meneer, het is een mirakel, as je dat hoort. Ze heeft laatst Jansje van de groenvrouw van een steenpuist afgeholpen, waar de dokter geen gat in zag. En waardoor, denkt uwé wel?”

„Weet ik het, Hendrik!” dampte ik hem toe.

„Door het meisje d'r eigen haar.”

„Och kom!”

„Nu moest u je haar afknippen, — dat is te zeggen, een vlokje maar, — dan zal ik er voor u naar toe gaan.”

„Neen, Hendrik! Ik wil het beetje haar, dat me rest, liever houden.”

„Dus uwé heeft er geen fiducia in?”

„Niet erg.”

„Jammer, jammer! Ze weet het anders wel, meneer. Ze heeft laatst den zilveren naaldenkoker van de juffer uit de Tichelstraat ook terechtgebracht. Ze zag in haar slaap, dat het mensch hem in de luiermand had laten vallen. — 't Is een effectieve, meneer! En je hoeft het voor de kosten niet te laten. Voor drie kwartjes ben je klaar, en dan trekt haar meneer je horoscoop nog gratis.”

„'t Is heel interessant, Hendrik! Maar ik zal het liever niet doen.”

„Afijn, meneer! ieder zijn meug. Maar met de vijgen wil u het toch zeker wel probeeren, — of heeft de juffrouw er u nog niets van gezegd?”

„Geen woord,” stoomde ik half lachend.

„Dat heb je zeker weer vergeten,” knorde Hendrik met een min vriendschappelijken blik op mijn hospita, die juist de kamer inkwam met eene theestoof met vuur en een ketel kokend water.

„Ziezoo, meneer, nu zullen wij eens gauw een warm kopje thee voor je zetten.”

„Dat is homoeopathisch,” pufte ik.

„Waarom heb je meneer niets van de vijgen gezegd?” herhaalde Hendrik.

„Ik heb 't vergeten. Hé, hoe kwam dat toch? O ja, nu rappeleer ik mij: 't kwam doordien de strijkster juist bij mij was en vertelde, dat haar man zoo'n soulaas had gevonden, door een onderbroek en borstrok van lampenkatoen te dragen en petroleum in te nemen.”

„Innemen! Ja, 't is daar een lamp,” schimpte Hendrik, die intusschen met zooveel geweld de kachel oppookte, dat ik hem toeriep: „Maak 't hier in Godsnaam niet warmer; ik smelt bijna.”

„De dokter heeft gezegd 65 graden,” antwoordde Hendrik. „Kijk uwé dan maar zelfs op den temmeremeter: we zijn er nog lang niet.” Hij wischte zich de droppels met zijn mouw van het voorhoofd en zei blazend: „'t Is toch wel effectief warm hier.”

O, sancta simplicitas! Hendrik stookte of liever wilde stoken tot op 65° Celsius, terwijl hij van de graden van Fahrenheit, die aan den anderen kant geteekend stonden, geen nota nam.

„Je kijkt op de schaal rechts; — dáár die linksche nummers moet je hebben.”

„Had u dat maar eerder gezeid, dan waren er heel wat kolen gespaard! Afijn, een beetje warmte kan u geen kwaad; we zullen de deur van de kachel wat openzetten. — En nou zal ik u ereis ekspliceeren van de vijgen.”

Hendrik begon mij te vermaken. Zooals hij daar stond, met zijn goedig dom gezicht, beschenen door den rooden

gloed der kachel, was hij het penseel van een Jan Steen waardig.

„Laat eens hooren, Hendrik!”

„’t Is een middel van de simmepatie. — Kan u vijgen eten, meneer?”

„Ik geloof ’t wel. Ze zijn mij bij groote hoeveelheden wel wat zoet, maar, . . .”

„Nu dan: Neem negen vijgen, — die moet u laten halen bij een kruidenier, die ’t dichtst bij een gevangenis woont. Dan neemt u drie lepels besten wijnazijn en een half maatje Keulsche jenever. Laat die negen vijgen bij volle maan op een aarden schotel in de open lucht week worden. Dan gaat u heen en laat er door iemand, die u niet in den bloede bestaat, twee afnemen en in een klein Keulsch potje leggen, dat door iemand, die u nooit gezien heeft, in een winkel, die u niet kent, gekocht is. Dan moet dat potje worden dichtgemaakt met een pampier, waar drie kruisjes op geschreven zijn, en bij ’t afnemen van de maan onder een boom worden begraven, die nog nooit is gesnoeid, en dan . . .”

„Dat is een ingewikkelde historie, Hendrik!”

Zonder zich van zijn stuk te laten brengen, vervolgde hij: „Dan neemt u elken morgen op de nuchtere maag één vijg; en als u de zevende vijg opheeft, is het potje met de andere onder den boom vergaan en is het rimmetik over.”

„Zou je ’t heusch denken?”

„Of ik! Mijn broer, die naar de Oost is gegaan als klooniaal, heeft ’t ook geprobeerd; hij had dikwijls zoo’n ergen last van ’t hartwater, weet u.”

„Dus daarvoor is het ook goed?”

„’t Helpt voor alles, meneer, als je ’t maar bij volle maan doet.”

Dagelijks kwam ik nu een uurtje, twee, drie, soms langer, uit ’t bed. Nog steeds gevoelde ik mij zwak, stijf en pijnlijk; maar eindelijk bracht ik het zoover, dat ik met behulp van alle meubelstukken, die eenig weerstandsvermogen bezaten, door de kamer kon sukkelen, om een of ander voorwerp te krijgen. Nu eens trilde ik op mijn beenen, als een door den wind bewogen riet; dan weer, knikkend in de knieën en in alle gewrichten knappende, kraakte ik als een onzwaardig schip, terwijl ik als een schuit zonder roer over

het karpert van mijn kamer zeilde. Soms wilde ik links gaan, maar enterde rechts mijn waschtafel, of viel overstag tegen de linnenkast; in 't kort, het was een tragicomisch gezicht, zoodat, toen op zekeren dag mijn vriend Vogel binnenkwam, hij in lachen uitbarstte, zoodra hij mij zag.

„God bewaar me, vriend!” riep hij uit. „Je krabbelt door je kamer als een onze-lievenheershaantje op een teerton.” Dat „onze-lievenheershaantje” was een hatelijkheid op mijn min of meer veelkleurige kamerjapon.

„Je hebt goed lachen,” voerde ik hem eenigszins gemelijk te gemoet. „Jou *body* is in orde, maar het mijne is op de helling.”

„Dat zie ik!” antwoordde Vogel lachend, „want je maakt geen hoek van 90 graden meer met je karpert. Maar, gekheid apart, hoe gaat het met je?”

„Krom, scheef, ellendig, knorrig en landerig.”

„Dat is vooreerst genoeg. — Heb je een sigaar voor me? — Je onderdanen schijnen toch vrij goed te worden. — Haast je maar niet, ik heb den tijd. — O! nog een eindje; — je komt er niet. Dat is boven je macht, vader. Ga jij maar weer zitten; ik zal het kistje zelf wel van de kast krijgen.”

„'t Is toch een ellendige geschiedenis, en wie weet hoe lang het nog duurt!”

„Jij bent ook zoo eigenninnig, er is geen zalf aan jou te strijken. Waarom volg je mijn raad nu niet op en laat je met ongeprepareerde levertraan en petroleum door elkaar inwrijven met een flanelle lap, totdat de gewreven plaats begint te gloeien. — Ik heb toch zelf ondervonden hoe goed het is, toen ik verleden jaar zoo'n last van mijn enkel had. — Zeg, van wien heb jij die stinkstokken? Zeker het merk „Rook jij ze!”

Ik zag naar het kistje en antwoordde: „Je woudt je zelf bedienen, Vogel; 't zijn de Zondags-sigaren voor mijn oppasser.”

„Dat is plezierig! Ik zal zoo vrij zijn, om dan ook dit eindje voor hem over te laten.”

Hij nam een betere en vervolgde: „Weet je wat Dirk, onze kantoorknecht, gisteren tot me zei? „U moet eens aan meneer zeggen, dat hij een meelzak ziet te krijgen, van rog-

gemeel, niet van tarwemeel. Dien moet de bakker op den oven zoo gloeiend heet mogelijk maken, en dan moet meneer er zonder kleeren in; dan ferm onder de wol, en heete anijsmelk drinken, tot hij niet meer kan.”

„Doe me nu een plezier, Vogel, en spreek over iets anders, want ik word zeeziek door al het gewauwel over mijn kwaal. Wil je wel gelooven, dat ik, sedert ik weer opzit en meer bezoek ontvang, als overstelpt word door raadgevingen en recepten van allerlei aard? De een roept: „Jij kleedt je veel te dun; is dat een dracht voor ons klimaat, een flanel en een Engelsch hemd? Je moet een borstrok dragen, een dikken wollen borstrok.” — „Nee, een vlaggendoeck!” roept een ander, „en dikke eigengebreide wollen sokken aan je voeten” — „Gekheid!” schreeuwt een derde, „wat vlaggendoeck? Dat is voor kramp in de maag. Je moet een hertslederen onderpak dragen met knopen van erfzilver.” Nog een ander wil me overhalen om rood baai, in meekrap geveerd, aan te trekken. Mogelijk is dat goed, maar ik zou het niet kunnen uithouden. „Gewaste taf rond de gewrichten. — Priesnitz-watverband om de pijnlijke plaatsen. — Galvanisme. — Aftreksel van brandnetels bij kommen vol gedronken. — Electricch flanel van Schakel, zijn onfeilbare zaken,” verzekeren allerlei belangstellenden met het meeste vuur. Mijn hemel! wanneer ik alles zou doen, wat men mij aanraadt, was ik in minder dan geen tijd geruïneerd en kon jij een draagplaats van me krijgen. Neen, beste jongen, ik zal me maar aan mijn dokter blijven houden. Langzaam gaat in dit geval...”

„Zeker!” wil je zeggen. Och, man, ik zou het spreekwoord liever omdraaien en zeggen: „Zeker gaat het langzaam.” Die dokter van jou, — alle respect voor hem als mensch, — is naar mijn idee een zeurkous.”

„Maar Vogel, hij heeft me tot dusverre vrij wel opgeknaapt.”

„Nu, als jij er mee tevreden bent, om na vijf weken vol pijn en smart er uit te zien als een kurkentrekker en te loopen als een slak op viltten pantoffels, mij wèl. Neen, dan heeft Willem de Vries, je kent hem, een beteren æsculaap gehad, die heeft hem in veertien dagen totaal weer op de been geholpen, en hij had het ruim zoo erg beet als jij.”

„'t Is waar, 't duurt vreeselijk lang,” antwoordde ik met een zucht. „Maar wat er aan te doen?”

„Een anderen dokter nemen.”

„Dat gaat niet, Vogel.”

„Waarom niet?”

„Calmans is jaren lang onze huisdokter geweest.”

„Des te eerder.”

„Hoe zoo?”

„'t Is een oude priuk. Zoo'n man gaat maar op zijn oude sloffe manier, die hij jaren lang gevolgd heeft, door en denkt: Heb je rheumatiek, transpireeren, transpireeren en nog eens transpireeren. — Hij schrijft je een middelje voor, (wel moge het je bekomen!) parapheert het, stapt in zijn koets en schrijft zijn visite op.”

„Vogel, Vogel, wat draaf je weer door!”

„Volstrekt niet, ik zeg de waarheid. 't Gaat tegenwoordig veel sneller met het genezen; en als ik eens ziek word . . .”

„Nu, wat doe jij dan?”

„Dan neem ik in 't geheel geen dokter; ik cureer me zelf.”

„Ei!”

„Daar is ook wat aan. Heb je koorts, neem chinine; ben je verkouden, drink kamille en vier het uit; voor constipatie, rhabarber; in 't omgekeerde geval, salep; heb je hoofdpijn, een sterk bittertje; en heb je geen eetlust dan twee. Voel je je heelemaal onlekker, dan 's avonds een stijven grog en naar bed. Ziedaar! dat is naar mijne meening een kort begrip van de geneeskunde.”

„Ik hoop, dat je nooit een andere zult behoeven te hebben.”

Het kwade zaad door Vogels hand in mijn ziel gestrooid, ontkiemde, hoezeer ik mij er tegen verzette. Ik dacht na, dat er wel iets waars in was, toen hij beweerde dat Dr. Calmans mij op sleptouw hield, want nogmaals waren een tiental dagen verstreken, zonder dat ik grooten vooruitgang in mijn toestand bespeurde.

Ik werd moedeloos en had mij zelfs laten overhalen om terpentijn-capsules te gebruiken, — de pillen van Calmans brachten mij, naar het scheen, geen verlichting, — en hoewel de terpentijn mij een bijna ondraaglijken smaak in den mond bezorgde, bleef ik er mee voortgaan, omdat ik mij verbeeldde, dat ik na het gebruiken er van mijn rechterhand beter tot mijn wil had. Ik wreef, of liever ik liet me door

Hendrik wrijven met ongezouten boter en nagelolie, totdat de geheele kamer er naar rook.

Met iederen dag werd ik mismoediger, knorriger en met iederen dag groeide mijn verlangen om uit mijn gevangenis te worden verlost.

Ik had het land aan Calmans, aan mijzelf, aan de reumatiek, in één woord, aan alles en iedereen.

De lente was gekomen en bij uitzondering ditmaal zonder regen of wind. Wanneer de deur openging, snoof ik begeerig de lucht, al was het dan ook de door de huisgang gefiltreerde buitenlucht, op.

„Dokter, ik houd het niet langer uit; laat me in Godsnaam eens even uitgaan, al is het maar een half uur.”

Bedenkelijk schudde mijn lijfarts het hoofd en zei: „’t Is nog wat te vroeg; ik durf het niet toestaan. Je gaat nu zoo mooi vooruit, en het zou zonde zijn, indien we door overhaasting weer verloren, wat we gewonnen hebben. Over een dag of acht zullen we er eens aan denken, hoor?”

„Maar met een vigilante, dokter?”

„Beter van niet.”

„Goed ingebakerd, een half uurtje?”

„Neem je pillen trouw in, lees het boek Job en laat de rest aan mij over.”

„Beul!” riep ik hem quasi lachend na. Grinnkend nam hij zijn hoed af en ging heen.

Ik was inwendig woedend over zijn hardnekkigheid; ’t is toch een oude zeur, — dacht ik: Vogel heeft gelijk, hij houdt me op sleeptouw. Wat drommel! ik ben toch zóó niet, of ik kan wel in een vigilante komen, met een jas en een overjas aan en een bouffante om.

„Juffrouw Klemmer!” riep ik luid, half in de deur staande, daar ze mijn schellen niet scheen gehoord te hebben. „Juffrouw Klemmer!”

„Goeie genadigheid! is uwé in de gang?” hoorde ik haar van beneden roepen. „Gauw! ga terug in de warme kamer, de voordeur is open; ik ben dadelijk bij u.”

„Mensch! waar zat je? Waarom kom je niet, als ik schel?” voerde ik haar vrij bits te gemoet.

„Heere, heere! meneer, wat ben je uit je humeur. Zóó heb ik je nog nooit gezien! En wat een onvoorzichtigheid! Dat gaat me maar zoo aan de open deur staan schreeuwen. ’t Is om het weer opnieuw op je vliezen te krijgen.”

„Waarom kom je dan ook niet?”

„k Was net casueel beneden bij de vischvrouw, Grietje, die schele, u weet wel; ze wou me nog absoluut een stuk of wat palingvellen geven: die moest ik voor uwé drogen en dan in een zeemlederen zakje op uw hart...”

„Goeie hemel! 't schijnt wel alsof de heele buurt weet, dat ik ziek ben; iedereen bemoeit er zich mee!”

„Natuurlijk, meneer! De menschen vragen naar u, en als ik ze dan vertel, dat u zoo stijf van de...”

„Dank je voor de rest... Haal mijn jas en overjas hier.”

Mijn hospita sloeg van verbazing de handen ineen en keek me aan met een paar oogen, die vroegen: „Ben je dol, of word je het?”

„Komaan, juffrouw! mijn jas en mijn laarzen!”

„Wi — wi — wil u uitgaan?” stotterde ze.

„Ja! — Laat een vigilante voor me bestellen.”

„Maar meneer!”

„Een vigilante, juffrouw!”

„Een vigelant? — Heeft de dokter dat verordineerd?”

„De dokter, de dokter! Laat dien naar den duivel loopen!” antwoordde ik onbedacht.

„Ooo! zooo!”

„Calmans zou me wel eeuwig in huis willen houden. Ik wil de deur uit; haal mijn kleeren.”

„Neen, meneer!”

„Juffrouw! ik verzoek u beleefd...”

„Uwé kan verzoeken of niet verzoeken, maar uw jas en overjas krijgt u niet. 't Zou wat moois zijn, als ik het deed; ik had misschien je dood op mijn geweten, meneer. Als de dokter het verordineert, dan met liefde, al is het 's nachts, maar nu komt er niets van in,” en terwijl ze mij uitdagend aankeek, voegde ze er bij: „Als uwé dan partoet uit wil, moet je maar in je sjamperloepie gaan; dat is meteen nog een aardigheid voor de straatjongens.”

Ik voelde, dat ik wit werd van kwaadheid, maar ik hield mij kalm en zei: „Juffrouw, ik waarschuw je!”

„En waarvoor?” Zij lachte als een hyena, die zeker is van haar prooi. — „Maak je nu niet eens dik, meneer; ik doe het immers tot je eigen bestwil en niet, omdat ik obstinaat of ongedienstig ben: dat weet uwé toch wel beter. — Wil u van middag nu eens jonge worteltjes eten, met een

lekker sjeuig balletje kalfsgehakt? Of zal ik u een soepje van poulet maken met zoo'n snuijfe vermiselje er in? — Ik kan me begrijpen, dat uwé mopperig is. Ja! 't is ook een bezoeking voor u, zoo met een gezond lichaam in de dikke-denzie te wezen. Maar uwé moet maar denken: aan alle lofzangen komt...."

„Waar is hij? Waar zit hij? Alle donders! is me dat een trap. 't Is om je nek te breken! Hei! Werda! Staat hier geen post? Sakkerju! is hier dan niemand?” klonk het eensklaps de trap op.

„Hooft uwé dat?” vroeg juffrouw Klemmer, verschrikt naar de deur gaande.

„Ha! eindelijk!” hoorde ik een bulderende stem buiten tegen haar zeggen. „Ben jij zijn vrouw? O! neem me niet kwalijk, — ik had je niet goed in je gezicht gekeken, — dat kan niet. — Waar is hij?”

„Wien moet uwé hebben?”

„Hem, mijn neef Jan. — Ligt hij op zijn krib?”

„Op zijn krib? — Meneer is in de kamer.... hier.... in deze....”

Ik herkende de stem niet, maar toen de eigenaar er van binnentrad, wist ik wie 't was en herinnerde mij ook dadelijk, dat ik hem sedert mijn jongensjaren niet meer had gezien.

't Was een oudoom van vaders kant, een gepensionneerd kapitein plaats-majoor. Ik herkende hem evenwel alleen aan zijn groote knevels en vervaarlijke sik, waarvoor ik als jongen een grenzenlooze vereering koesterde: want zijn eer-tijds rijzige gestalte was nu gebogen en hij liep eenigszins moeielijk, met behulp van een stok.

„Zoo! ben jij Jan? — Alle donders, je bent groot geworden.”

„Geen wonder, oom! In twintig jaren tijd kan iemand heel wat veranderen.”

„Sakkerju! hij kent me nog; dat doet me plezier,” riep oom Bulder en gaf met zijn dikken stok een slag op de tafel, dat de kopjes en fleschjes, die er op stonden, een luchtsprong maakten en ik achter de deur een zeer verschrikt en bijna onhoorbaar „o! genade” vernam.

„En hoe heb je 't? — Heb je 't lang? — Is 't erg? — Heb je 't in je heele karkas of alleen in je bajonetten? Ver-

d...mde pijn, hè? Om de heele wereld in mekaar te ranselen. Zou je me nog een stomp in de maag kunnen geven? — Neen, hè? Lamgeslagen als een hond, — totaal uitgerangeerd om dol te worden, hè? — Razend — gek . . . .”

Een tweede slag op den kant van de tafel deed mij verschrikt vragen: „Wil u niet gaan zitten, oom?” Ik stond op, om hem een stoel te geven.

„k Zal wel gaan zitten, als ik wil; — hou je gemak.” Met de punt van zijn stok drukte hij mij tegen de borst, zoodat ik weer in mijn stoel terugviel.

„Lekker, hè, als je 't zoo in de botten voelt knagen? Heb je een veearts, en wien?”

„Dr. Calmans, oom!”

„Gooi hem de deur uit; 't is allemaal tuig, maraudeurs zijn het, die je van je lijf moet houden. 'k Heb den mijnen gepasporteerd: hij wou me jandorie! koppen. Morgen moet je den dokter de trap afgooien, of anders . . . .”

„Ik — gooien? — 'k Ben blij, dat 'k staan kan.”

„Heb je geen oppasser?”

„Wel zeker; maar . . . .”

„Dan doet die de corvée . . . .”

„Maar, oom! u begrijpt toch wel, dat . . . .”

„Houd je mond, wil je? Spreek, als je gevraagd wordt.”

„Maar het is . . . ik meen toch . . . dat . . . .” Ik stond op, om meer klem aan mijn woorden te geven.

„Zitten!” bulderde hij. „Zitten! Laat me eerst uitspreken. Ik heb woest het land aan al die pillen en lapzalvers; ik wou, dat ik ze jandorie! met één slag, zooals dit theekopje, kon nekken.”

„Maar ik begrijp niet . . . .”

„Hoe ik eigenlijk hier kom, hè?” zei oom Bulder, kalmer wordend.

Hij stond vlak voor mij met de beide handen op zijn stok geleund, en zijn lange witte sik bewoog zich zenuwachtig op en neer.

„Laat ik u toch een stoel geven, oom! Men praat veel gemakkelijker, wanneer men . . . .”

„Ik wil niet zitten, zeg ik je! — 'k Ga zoo weinig mogelijk zitten, ik ben altijd in beweging; dat is om de scharnieren lenig te houden. Als ik zit, kan ik niet weer op; dat hebben me die satansche dokters . . . .”

„Is u dan ook rheumatisch?” waagde ik te vragen.

„Denk je, dat ik anders hier zou zijn? Sakkerju! dat is de eenige reden, waarom ik je opzoek. Anders kon jij net als ieder ander voor mijn part naar den . . .”

„Maar, oom!”

„Zwijg! Je weet, dat ik al z'n leven met je vader kwade vrienden ben geweest; dat was zijn schuld. 't Was een beste kerel, je vader, daar zeg ik niets van, maar een stijfkop! — Ik ben ook een stijfkop, zie je! 'k Heb Friesch bloed, en als ik gelijk heb, dan heb ik gelijk. Jouw vader had een stuk land dat aan mijn buitentje grensde, en dat wou hij mij niet verkoopen. „Hein!” zei ik tegen hem, „je zult het me verkoopen, en als je het mij niet verkoopt, dan sla ik je je hersens in en ik onterf je. Geen cent zul je hebben.” — Je vader lachte; — toen werd ik helsch; ik laat me niet uitlachen, door niemand. — Ik presenteerde hem een pak slaag; daar was hij niet bang voor, zei hij, lachte weer en keek me uitdagend aan. — Hij dacht misschien, dat ik bang voor hem zou worden. — Ik en bang! 'k Ben nog nooit bang geweest . . . Hm! ja toch: voor mijn wijf, daarvoor was ik bang.” En als overweldigd door een herinnering aan vroeger dagen hield hij een oogenblik op, sloeg met zijn stok een paar malen door de lucht, dat het suisde en zei: „Sakkerju! die had wat in haar mond. Zie je, daarvoor,” hij wees in zijn mond op zijn tong, „dàárvor was ik bang; een ruimnaald was er bot bij. Sakkerju! wat kon ze aangaan! — Enfin, ze heeft den kraaienmarsch geblazen; dat is het eenige plezier, dat ze me ooit gedaan heeft.” Weer poosde hij een oogenblik, leunde tegen de linnenkast, prikte met zijn stok tegen den kant der tafel en vervolgde: „'k Ben eeuwig kwade vrienden met je vader gebleven. Ik zou me nooit weer om jou of om een van de verdere familie bekommerd hebben, als ik niet toevallig van iemand had gehoord, dat jij zoo aan de rheumatiek leedt. 'k Heb er zelf nu al twaalf jaren mee in mijn maag gezeten en ik weet wat het is. Ik hoorde, dat je een dokter hadt, en toen dacht ik: Bulder, doe nu eens van je leven een goede daad en haal je neef uit de klauwen van dien maraudeur! — — Wil je beter worden?”

„Graag, oom!”

„Gauw beter worden?”

„Natuurlijk, hoe eerder hoe liever . . .”

„Dan ga je dadelijk met mij mee. Pak je ransel en . . .”

„Maar de dokter heeft me verboden uit te gaan.”

„Daar heb je het alweer, die kwakzalvers geven je jan-dorie! kwartierziek voor niemand. Er uit moet je!”

„Maar ik loop nog zoo slecht.”

„Gekheid, dat wordt allemaal beter. Kijk mij eens aan: als ik was blijven dokteren, zat ik nu misschien als een kind in een wagentje.” Hij hompelde in de kamer heen en weer, sloeg met zijn stok tegen elk meubelstuk en vervolgde: „k Heb mijzelfen gecureerd en ben totaal genezen, maar ik houd er ook de hand aan. Dat ik krom ben, is nog een souvenir van dien satanschen pil. Sakkerju!” Een slag op de tafel kostte het leven aan mijn drankfleschje. „Als ik nog aan die kerels denk, dan zou ik . . .” Hij ging vlak voor mij staan, streek zijn knevels op en bulderde mij toe: „Hoe is het nu: wil je van mij erven? — Wil je erven?”

Ik lachte tamelijk onnoozel, naar het mij later toescheen, toen ik antwoordde: „Natuurlijk oom! maar . . .”

„Wil je beter worden?”

„Zeker.”

„Dan geef ik je,” hij keek op zijn horloge, „vijf en dertig minuten om je equipmentstukken bij mekaar te zoeken. Laat een vigelante bestellen, dan gaan we met den trein van vijf uur veertig weg.”

„'t Is vreeselijk overhaast, en ik weet niet of . . .”

„Wil je, of wil je niet?”

„Ja . . . maar . . .”

„Dan vooruit! En route!”

Ik was totaal overbluft door deze onverwachte gebeurtenis. Men had mij altijd verteld, dat oom Bulder, een zonderling, er degelijk warmpjes inzat, en voor een employé met veertienhonderd gulden salaris was het vooruitzicht universeel erfgenaam van zoo iemand te worden te schitterend, om niet de kans van een instorting er aan te wagen. Ik besloot dus kort en goed met oom mede te gaan en aan Calmans een briefje te schrijven, waarbij ik hem kennis gaf van mijn overhaast vertrek.

Toen ik daarmede gereed was, riep ik juffrouw Klemmer binnen en gaf haar last mijn kleederen te halen en mijn koffertje te pakken. Zij sribbelde natuurlijk verschrikkelijk tegen, totdat kapitein Bulder zich met de zaak bemoeide,

juffrouw Klemmer voor zich heen de trap opduwde en haar toevoegde: „Ouwe serpent! ik zal jou leeren 't commando te volgen.”

Sidderend en bevend kwam zij eindelijk terug met het noodige voor de reis.

„'t Overhemd!” schreeuwde Bulder.

„Hier, meneer! — O heere, heere! wat zal de dokter daarvan zeggen!”

„'t Vest!” donderde de kapitein.

„Asjeblieft.”

„Zijn jas! — Maak zijn boord beter vast!”

„O God! wat een geweldenaar!” steunde mijn hospita, terwijl zij bevend mijn overjas aanreikte.

„Wollen dekens! Een karpet! Gauw, want ik heb geen uur den tijd!” schreeuwde oom, toen hij zag, dat de juffrouw nog aarzelde.

Er werd aan de deur geklopt; 't was Hendrik, die kwam hooren, of „meneer ook soms iets had.”

Juffrouw Klemmers gezicht klarde op, toen zij de deur opendeed en mijn oppasser binnenliet. Zij zag in hem een bondgenoot en voegde hem daarom halffluid toe: „Hendrik! er is een dolle in huis, en meneer is er ook niet vrij van.”

„Rum!” riep Bulder op eens met een vervaarlijke stem.

„Rum? — 'k Heb nooit sterken drank in huis, meneer!”

„Kom jij eens op het alignement,” riep de kapitein Hendrik, die nog bij de deur stond, toe. Deze, die vroeger gediend had, maakte werktuiglijk drie passen voorwaarts.

„Halt!”

Hendrik stond als een stok, pink op den naad van de broek.

„Lust jij rum?”

„Om u te dienen, overste!”

Bulder wierp een gulden op tafel en zei: „Haal een halve kan en een vigelante; begrepen?”

„Jawel, overste.”

„Zeg jij maar kapitein, versta je? — Ingerukt — marsch!”

Juffrouw Klemmer sloeg van verbazing de handen ineen over het voor haar onverklaarbaar gedrag van Hendrik, maar begon toch, bevend van haast, mijn koffertje te pakken.

Eenige minuten later kwam Hendrik terug met de rum. Oom goot een bierglas halfvol, proefde, zei: „Gemeen tuig!” en tot mij gewend: „Drink op!”

„Maar, oom! ik gebruik nooit spiritualiën, en dus...”

„Sla dood! zeg ik je.”

„Maar heusch, ik zal...”

„Drink! zeg ik je. Dat is het eenige middel om je voor de luchtsverandering te...”

„In Godsnaam dan!”

Ik dronk. Het was alsof ik mijn wil verloren had, sedert mijn oom was binnengekomen. De rum brandde in mijn keel en deed mij pijn in de maag; maar ik zweeg en zag met verwondering, hoe Bulder een nog grootere dosis van het gemeene tuig tot zich nam en daarna de rest aan Hendrik aanwees, met de woorden: „Dat is een spatje voor jou.”

De vigilante stond voor de deur.

Hoe ik beneden kwam? Ik weet het waarlijk niet. Alles draaide mij voor de oogen; maar ik zat eindelijk in het rijtuig, verscholen tusschen wollen dekens en gedekt door mijn veelkleurige kamerjapon. Juffrouw Klemmer schudde voor het portier droevig het hoofd, terwijl zij half schreiend zei: „O genade! als dat maar goed afloopt.” Ik zag haar nog een blik vol angst en wantrouwen op mijn oom richten en hoorde het woord: „Geweldenaar.” Toen klom Hendrik op den bok en we reden weg.

Het buitenhuisje, dat mijn oom in de nabijheid van Hilversum bewoonde, was een aardig klein gebouwtje, tusschen hooge boomen verscholen, tamelijk ver van den straatweg gelegen! Hij had het „Villa Bay” gedoopt en woonde er alleen met een ouden hoornblazer van zijn compagnie, die hem als oppasser diende en tevens als kok fungeerde. Vrouwelijke bediening was er slechts in de gedaante van een schoonmaakster, een boerenvrouw, die enkele dagen in de week kwam werken.

Toen ik aankwam, verkeerde ik door de genoten rum, de onregelmatige bewegingen van den trein en het vervoer naar villa Bay in een onbeschrijflijken toestand. Alles klopte en hamerde mij inwendig; het draaide mij voor de oogen, en ik dankte den hemel, toen ik eindelijk in een vrij luchtig vertrek, tusschen eenige zware wollen dekens, te bed lag. Ik geloof, dat ik opnieuw de koorts had.

Het scheen, dat men op mijn komst voorbereid was geweest, want toen het rijtuig voor de deur der villa stilhield, vroeg mijn oom aan een stoeren vent, die het portier opende: „Alles in orde?” hetgeen met: „Jawel, commandant!” werd beantwoord.

De stoere vent, ooms oppasser, nam mij op als een kind, ontkleedde me als een geoeffend kamerdienaar en bracht mij te bed. Hij had, zooals men het noemt, „routine” in het vak van ziekenverpleger, want ik gevoelde zeer weinig pijn gedurende zijn behandeling. In de andere kamer naast mij ging oom Bulder ter ruste. Ik hoorde hem vloeken en tieren, met zijn stok slaan en eindelijk roepen: „Hannes, mijn slaapmuts! en ook een voor mijn neef.”

„Hoe!” dacht ik, „een slaapmuts?” Ik lachte bij het denkbeeld, want ik had er nog nooit een opgehad en keek niet weinig verwonderd, toen ik eenige minuten daarna ooms factotum voor mijn bed zag staan, met een blaadje, waarop twee karafjes en een paar glaasjes stonden.

Hannes tikte even met de rechterhand aan den slaap van zijn hoofd, terwijl hij vroeg: „Slaapmuts, meneer! Cognac of Rum?”

„Dank je, Hannes! dank je, 'k zal niets gebruiken.”

„Rum of cognac? meneer,” herhaalde Hannes, positie aannemend.

„Geen van beide.”

„De commandant heeft gezegd: „Een slaapmuts!” en u moet haar nemen; 't is eenmaal 't consigne.”

Ik overwoog, dat het 't wijste was te gehoorzamen, en zei dus: „Dan maar cognac.”

Hannes schonk een glaasje vol, zette het op mijn beddetafeltje, zei: „Morgen om halfacht reveille,” maakte rechtsomkeert en vertrok.

Dien nacht droomde ik wonderlijk, waarvan weet ik niet meer, en ontwaakte den volgenden morgen door het geluid van een hoorn: Tatadera-ta, tatadera-ta-ta-ta-taa-aa! Eerst dacht ik, dat het de postwagen was, maar al spoedig bleek het mij de réveille te zijn, want de oppasser kwam kort daarna mijn kamer binnen en vroeg: „Aankleeden, meneer?”

Na het ontbijt, dat uit een kop thee, haring en een soort van brood, dat mijn oom „kommies” noemde, bestond, zei de kapitein, terwijl hij twee wilde kastanjes op tafel legde:

„Steek die in je rechterbroekzak en deze twee muisjes-aardappelen in den linker. Dan heb ik hier het gehoorbeentje van een varken, dat steek je in den vestzak. Dat zijn voorbehoedmiddelen, waar ik me goed bij heb bevonden.”

„Maar, oom!” waagde ik in het midden te brengen, „dat is toch puur bijgeloof!”

„Bijgeloof? Wat hier en gunder! Wat wou jij zeggen? Heb jij twaalf jaren rheumatiek gehad? — Jij bent er nog een blanc-bec in. Ik zeg je, dat ze mij helpen.” Hij schelde.

Hannes trad binnen en bleef in afwachtende houding staan.

„Hannes!”

„Commandant?”

„Twee tortelduiven aan het voeteneinde en twee aan het hoofdeneinde boven mijn neefs bed.”

„Uitstekend, commandant! Verder nog iets van uwe orders?”

„Dan vlecht je zoo'n gordel van hennep, als ik ook draag, en dien doe je meneer van avond om.”

„Maar, oom! ik ben al zoo dik gekleed en . . .”

„Je doet hem mijn neef om; begrepen? Voor hem is het negen uur taptoe; inwrijven met olie van Bay, een half uur lang.”

„Olie van Bay?” riep ik verwonderd.

Oom vervolgde: „Dan goed toedekken, een slaapmuts geven en licht uit!”

't Was bepaald alsof ik niet bestond, als oom met Hannes sprak; hij nam van mijn woorden niet de minste notitie en gaf onophoudelijk zijn bevelen, meest alle mij betreffende.

Ik moest in den geest lachen, toen ik bedaard naging wat er eigenlijk met mij gebeurd was; ik stelde mij het verwonderde gelaat van Calmans voor, die bij zijn wederkomst zijn patiënt gevlogen vond. Ik hoorde in gedachten het relaas, dat juffrouw Klemmer hem deed, en ik begon wel eenigszins berouw te gevoelen over mijn haastigen stap, want ik voelde mij allesbehalve lekker.

Toen Hannes mij 's avonds de eerste maal, na de taptoe, te bed bracht, merkte ik een sterke lucht op, die ik reeds van het eerste oogenblik af dat ik in oom Bulders huis was gekomen, evenwel in geringere mate, had waargenomen.

„Pff! Hannes,” vroeg ik, „wat is dat voor een onaangename sterke lucht?”

„k Ruik niets, meneer.”

„Hoe is 't mogelijk! 't Is zelfs zeer sterk, zoo'n soort laurierbladen-lucht.”

„O! bedoelt u die? Ja! dat ruik ik niet meer, 't heele huis is er ook mee doortrokken; dat is de olie van Bay.”

„En wil je me daarmee wrijven?”

„Consigne, meneer!”

't Wrijven wat Vos de blikslager mij gedaan had, was een zachte zefir, vergeleken bij den stormwind, die nu in den vorm van 's oppassers handen over mijn beenen en armen woedde. Hannes had een paar handen, groote hemel! welke handen — presenteerbladen waren ze gelijk, vereelt en krachtig! Met onvermoeide kracht bewerkte hij mijn lichaam en stoorde zich in 't minst niet aan mijn klachten, beden of bedreigingen. En toen ik eenmaal in wanhoop uitriep: „Hannes! je vermoordt me!” antwoordde hij doodkalm: „Dat's minder, als je maar beter wordt; ik ken al die praatjes; de commandant kan nog heel wat anders aangaan dan u. Als hij 't goed te pakken heeft en ik wrijf hem, vloekt hij bij iedere streek, die ik doe, en schreeuwt: „k sla je de hersens in! Wrijf op dan, trompetter! wrijf op!” Ziet u, ik ga bedaard m'n wereldschen driehoek en ik laat hem maar uitbulderen. De olie van Bay helpt hem altijd; hij dweept er mee en daarom heeft hij zijn huis ook „villa Bay” genoemd.”

„Dus oom heeft tusschenbeide toch nog aanvallen van pijn?”

„Tusschenbeide, meneer? Bijna alle weken! Ja, dat's komiek van den commandant; hij verbeeldt zichzelf, dat hij heelemaal genezen is, maar 't mocht wel zoo! — Onder ons gezegd, meneer! 'k geloof, dat de commandant 's avonds wel wat veel aan de wieg stoot; en hoe goed heete rumgrog ook is....”

De waarheid gebiedt te erkennen, dat ik van dag tot dag beter werd; mijn geheele lichaam gloeide wel is waar als een oven en was als gepolitoerd door de olie van Bay, maar allengs kwamen lenigheid, beweging en kracht terug. Ik zei iederen dag aan oom: „'t Gaat beter, veel beter, ik word minder stijf,” en even geregeld antwoordde hij daarop met een: „Sakkerju! dat wist ik wel,” of een: „Je was al dood geweest, als ik je niet had komen halen.”

Wij verdroegen elkander vrij goed; ik luisterde met geduld en aandacht naar de heldenfeiten uit 't jaar '31 en de verhalen over de dokters en de rheumatiek, die hij mij opdichtte, en kwam, dat kon ik merken, bij hem in een goed blaadje.

De tweenzeventigjarige man was, afgezien van zijn bulderende manier van spreken, zijn zonderlinge eigenaardigheden en choleries temperament, volstrekt niet zoo kwaad als hij wel den indruk maakte.

„Jan,” zei hij op een avond vertrouwelijk tot mij: „je bevalt me, broekie! Jij bent mijn eenige bloedeigen neef, en als ik niet anders beschik, krijg jij de heele pruim, als ik dood ben, — maar dan moet jij voor Hannes zorgen, hoor! Niet dat ik plan heb, om nu al af te marcheeren, om de weerga niet! — Zoolang als ik leef, zal de trompetter mij oppassen, maar als ik er geweest ben, vermaak ik hem aan jou. Blijf goeie vrienden met Hannes, hoor! want als ik 't wil, kan ik nog een testament maken, en dan krijgt hij de pruim, versta je!” Een hevige slag met zijn stok zette kracht aan dit laatste gezegde bij

Ik was nu reeds acht dagen onder de vleugelen van kapitein Bulder en werd merkbaar beter, maar toch niet zonder een zekere vreemde prikkeling en nu en dan een hevige jeuk in de opperhuid te gevoelen.

Mijn rechterdijbeen en arm, die 't meest met de olie van Bay waren ingewreven, zagen vuurrood en op enkele plaatsen begonnen zich roode ringen, pukkels en puistjes te vertoonen.

Hannes verzekerde mij plechtig: „'t Is alleenig scherpte in 't bloed, meneer; 'k zal morgen wat Engelsch zout voor je halen.”

Oom zei eenvoudig: „'t Is een teeken, dat de olie werkt.” En ik merkte met schrik aan: „Maar oom, 't is een hevig jeukende uitslag, die zich met snelheid over mijn geheele lichaam, tot op plaatsen waar ik niet gewreven ben, verspreidt.”

„Kaarsvet er op!” zei oom.

Het hielp geen zier, 't werd met ieder uur erger.

„Als we eens zoete olie namen, commandant?” vroeg Hannes.

Ik glom als een spiegel, maar 't baatte niet.

„O, die ellendige olie van Bay!” herhaalde ik telkens. „Laat asjeblieft een dokter komen!”

„Een dokter? — Ben je bezeten! Een pil hier in huis? — Nooit in der eeuwigheid! 't Is me jandorie! een raadsel, dat die olie van Bay bij jou zoo'n uitwerking heeft. Ik heb er nu zes jaren lang m'n karkas mee ingesmeerd en er nooit iets van gehad. — Hannes moet er je van avond nog maar eens mee wrijven; dat 's homoeopatisch — dat zal...”

„Niet gebeuren, nooit, nooit!” gilde ik. „Och, beste oom, ik bid je, laat Dr. Calmans halen! Hij kent mijn gestel van der jeugd af aan en...”

„Sakkerju! als je 't nog eens zegt, sla ik je armen en beenen stuk!” Bulder werd zoo rood als een kreeft, toen hij er ernstig bijvoegde: „'k Geloof dat ik een beroerte zou krijgen, als ik zoo'n kerel in mijn huis zag.”

Oom kreeg geen beroerte, want Dr. Calmans werd niet gehaald. Ten einde raad verzocht ik oom mij om Godswil weer naar Amsterdam te doen vervoeren; en hoewel oom bij kris en bij kras zwoer, dat ik nooit weer een bajonet op zijn vloer zou mogen zetten, als ik er eenmaal af was, en ik geen duit zou erven, hield ik vol — en werd even zorgvuldig ingepakt, als ik gekomen was, weer thuis bezorgd door Hannes en oom, die mij in handen van juffrouw Klemmer afleverde met de woorden:

„Daar heb je 't kleinzeerige wurm weerom. Laat hem nu verder door zijn dokter afmaken!” waarna hij met de tot mij gerichte woorden: „Ik maak dadelijk mijn testament!” vertrok.

Ik lag weer in mijn kamer in mijn eigen bed en dankte den hemel voor deze uitkomst.

„Heere! kristenzielen! wat zie je er uit, meneer!” riep juffrouw Klemmer met smartelijke verbazing. „Och, Heere! nou ben je er melaatsch bij! 't Is toch een bezoeking!”

„Laat Calmans halen!” steunde ik meer dood dan levend.

Gelukkig kwam hij zeer spoedig — en was niet boos; hij lachte alléén erg hartelijk over mijn kuur op villa Bay en zei droogweg: „Ik wist wel zeker, dat je weerom zoudt komen. Je zult er nog wel een poosje mooi mee zijn; 't is eczeem: dat trekt over je geheele lichaam heen, als 't eerst goed be-

gint. Onaangenaam, branderig gevoel, die uitslag, hé? — Ja! olie van Bay, eigenlijk Laurierolie, is een goed middel, als 't met verstand wordt aangewend, maar in de hand van een leek kan 't minder prettig zijn, dat voel je; — jij hebt een fijne epidermis en je oom misschien een half gelooide opperhuid. Hij kan 't wrijven met die olie verdragen, jij niet; dat is het geheele onderscheid. Ik had het je wel vooruit kunnen zeggen, vriend."

„Och, dokter! ik dacht: ik had al zooveel geprobeerd, — uw middelen en die van anderen, — dat ik dit laatste ook beproefde. Ik dacht: baat het niet, het . . . .”

„Pardon, dat ik je in de rede val, beste jongen: dit middel schaaft wel!”

Van dat oogenblik af bleef ik de geduldigste patiënt, dien Calmans bezat. Na ongeveer vijf weken was ik totaal genezen en had gedurende mijn ziekte drie dingen geleerd.

Primo, geduld; secundo, dat minstens negentig percent van de menschen rheumatiek heeft gehad; tertio, dat volle honderd percent dokters willen zijn.

„En hoe ging het met oom?” vraagt ge ten slotte.

Een jaar later kreeg ik het treurige bericht, dat oom, na een erg stijven grog en een dubbele slaapmuts, 's morgens niet weer wakker was geworden. Gelukkig zonder er aan te hebben gedacht, zijn testament te maken!

Ik kreeg de pruim, — Hannes een hap van de pruim en de sloot de olie van Bay, die nog in voorraad was.

DRIE KINDERVRIENDEN.

Zalige dagen mijner jeugd, zonnige tijd! toen ik nog geen zorgen kende, toen ik nog geen last had van rheumatiek of schrijfkrimp, ge komt me telkens in de herinnering, wanneer ik op mijn bureau, aan mijn schrijftafel gezeten, in de straat het scherpe piepertje van den poppenkastman hoor weerklinken.

„Priettietietiet! Priettieterieterieterietiet-ie-iet!” — klinkt hef op straat. — Daar moet een poppenkast in de buurt zijn; ik sta op — en zie het venster uit. Jawel! daar staat zij, schuins tegenover mij, voor het wijnhuis; een drom van kinderen verzamelt zich om dit volkstheater bij uitnemendheid. — 'k Zou waarlijk nog wel eens een voorstelling willen zien. Of 'k nog zou kunnen lachen als een kind? — Een weldadig gevoel doorstroomt mij, als ik er aan denk, dat zulk een lach, vol gulheid, vol onschuld, vol kracht en heerlijkheid weer mijn lippen zou kunnen plooiën. 'k Wou, dat ik nog eens lachen en genieten kon, zooals ik deed, toen ik een kind was en Jan Klaassen hoorde vertellen, dat hij: „met zijn geëerd gezelschap van bewegelijk mechanieke marionetten en sjansementen, dewelke de natuurlijkste moeuvementen voorstellen, verarriveerd was.”

Ik zet mijn hoed op en ga op straat. Terwijl ik de groote steenen oversteek, hoor ik de heesche stem van den vertoener: „Ik heef van morgen mijn bruiloft gevierd. — Ja! Ja! Jan Klaassen is getrouwd

met een posmommeltje, een hondje van een wijfje. Ze heeft 'n neus als mijn klompeneen mondje om een paardenzoen op te geven." Als ik de poppenkast nader en bezie, overmeestert mij een smartelijke aandoening. Sic transit gloria mundi! Is dat een poppenkast? Neen! 't is een droeve schijn van 't geen er eertijds een was. Wat ziet die Jan Klaassen er ongedistingeerd, smakeloos en akelig uit. Ba! 't is een verlopen telg van een roemruchtig geslacht. En dan die „Jaapje in 't botervaatje!" foei — 't is een misselijke caricatuur op een klassiek persoon. Ontstemd wend ik mij af, als ik de schunnige décoratiën, de gebrekkige mise en scène zie. 't Is gruwelijk: er is niet eens een stoel voor den dood om op te zitten en geen kappelletjes of witjes. 't Is erbarmelijk. Neen! dat is geen poppenkast met eere!

Indien ge reeds tot uwe vaderen vergaderd zijt, sta dan op uit uwe stille rustplaats, onvergetelijke Verhoeven Senior! Zalige Mullens, herrijs! Kunstminnende Sampimon, daal af uit hooger sfeer en zie, hoe de nazaat uwe onsterfelijke namen in eere houdt! Edel driemanschap! ge kunt geen rust genieten, als ge de ontheiliging ziet van den kunstempel, waarin ge eens al hoogepriesters het outaar hebt bediend.

Laat ik nog eens droomen van de heerlijkheden, die gij te zien gaaft.

Toen ik voor het eerst uw groote, sierlijk beschilderde poppenkast zag, o Verhoeven Senior! kon ik ternauwernood het opschrift in het frontispice lezen: ik spelde het: „A. Verhoeven Sr. speelt met zijn marionetten-theater op kinderviessieten en met de viool op bruiloften en partijen." Toch herinner ik mij, hoe levendig het mij trof, toen ik Jan Klaassen zijn:

Gisteren was ik dronken,
Vandaag ben ik niet nuchteren.

hoorde zingen; hoe ik verheugd „Ja! Ja!" antwoordde, toen de held van den avond aan de „kindertjes" vroeg, of ze „rustig en geregeleerd" zouden zitten gedurende de representatie. Ik zie nog in mijn gedachten de voorstelling van Jan Klaassens huwelijk. Eertijds begreep ik de aardigheid niet, die er in lag, als Trijntje op Jans vraag — „Willen we nu maar trouwen en naar den dominee gaan,"

ten antwoord kreeg: — Naar den dominee? Neen! Trijntje, dat doen wij bij ons menschen anders: wij springen over den bezemsteel en dan zijn wij getrouwd — van Lalalari-dada!" Nog verkneukel ik mij van genoegen, wanneer ik mij voor den geest haal, hoe Katrijntje opkeek en vol verwondering de houten armen rechthoekig ophief, toen Jan haar vertelde, dat er een suikeroom van haar uit Oostinje gearriveerd was, en zij, zich omdraaiende, „vriend Hein" op den stoel zag zitten. En dan Langhals — „mijn heer kruip in en kruip uit" zooals Jan hem noemde.

Onvergetelijke langhals! nog lach ik, als ik mij de kronkelingen voorstel van uw hals, waarop Jan Klaassen ging zitten, terwijl hij u zijn lijfdrommedaris noemend begon te rijden, onder 't roepen van „Kos! Kos! Kos! vooruit, kameraad!"

Het geklos van Jan Klaassens klompen op het tooneel klonk mij in dien tijd als muziek in de ooren; ik liet alle andere vermakelijkheden gaarne aan de liefhebbers over, als ik slechts een voorstelling van hem mocht bijwonen. „Ik zijn de huisbaas en ik kom om de achterstallige penningen," klonk mij toen ter tijd nog wel wat raadselachtig in de ooren, maar ik genoot, als Jan de pruik van zijn schuldeischer in brand stak; ik gierde van pret, als hij met zijn klompen den kwelgeest verjoeg, — en ik vroeg niet verder.

Brave Verhoeven Sr., gij waart een hoogst fatsoenlijk vertooneer, die op zijn plaats wist te staan. Uw veelzijdige ontwikkeling en vakkennis zullen spreekwoordelijk blijven. Gij waart een uitkomst voor Ooms en Tantes, Vaders en Moeders, als de lieve jeugd haar deel vroeg van de genoegens des winters.

Hoe wist gij u naar elken kring, naar elken stand der maatschappij, waar gij kwaamt vertooneer, te plooiën! Hoe eerlijk was de uitdrukking van uw gelaat, als gij, bij 't afsluiten van een speel-contract met dezen of genen, vroeg: „Gewone taal of Salontaal?" De laatste kostte een derde of vierde van den gewonen prijs meer. 't Was billijk, uiterst billijk, want 't is geen kleinigheid om een geheelen avond in plaats van jij en jou, U, Uwes en Uwé te zeggen, of in stede van de bijna onmisbare, krachtige, kernachtige vloeken, in den dialoog de woorden: Gommeniekes,

Heerekrintjes, Sapperdekriek, of Slapperdemallemorsterdpot te gebruiken. Hoe kiesch was uw voorstelling van den dood, — geheel er op berekend om de lieve jeugd geen schrik aan te jagen en toch tevens een beeld te geven van dien Vorst der verschrikking. — Wie anders dan gij was in staat den volgenden dialoog te verzinnen:

Jan: O! Trijn, kom eens kijken.

Trijn (achter de schermen): O! Jantje-lief, wat is er?

Jan: Trijntje, Jakomijntje, Suikerappeltje! er is een oom van uwé uit Oostinje gekomen.

Trijn (opkomend): Waar is hij, Jantje pruimedantje?

Jan: Hij zit in mijn stoeltje een uiltje te knappen.

Trijn (bemerkt den dood in den stoel zittend): Ach! heerekrintjes, wat ziet hij bleek! 't Lijkt de bakker van Halfweg wel.

Jan: Weet uwé, Trijn, hij is een beetje ontdaan van den langen kuier. Zou je hem niet even een klein mokkeltje geven, Trijn?

Trijn: Slaapt uwes, oome?

De dood: Prrrt prieterietiet!

Trijn: Jan, wat zegt oome?

Jan: Dat's Bokkeneesch, Trijntje, en dat beteekent zooveel als „geef me een zoëntje.”

Trijn (kust den dood): Heerekrintjes, Jan! wat heeft Oome een rare lucht bij hem.

Ligt daar geen diepe gedachte in die schijnbaar zoo eenvoudige woorden? Is dat geen treffend beeld van de ver-gankelijkheid des vleesches?

Treft u niet de poëzie der voorstelling, als Jan den dood, die met een onheilspellend Prrrrtt! Prieterietieriet Trijn, zijn gade, omarmen wil, met zijn klompen verjaagt? Is het niet de zuiver plastische voorstelling van het krachtige leven, dat over den dood zegeviert, — 't beeld van onbezweken huwelijksrouw?

Wanneer men het slechts vinden wil, ligt in alles, zelfs in het schijnbaar onbeduidendste, een wijsgeerig begrip. Sprak niet de „dikke Jans” tot u als de verpersoonlijking van het vulgair lichamelijke? En trof u niet haar plotselinge verandering in een luchtballon, als het beeld van veredeling, van den overgang tot het aetherische?

Als Jan dan met haar opsteeg en in de wolken zweefde, terwijl zijn roode klompjes, nog slechts even zichtbaar, als

een slinger heen en weer bewogen, hoorde het kinderoor met verrukking zijn uitroep: „k Zie de engeltjes aan tafel zitten; zij eten lammertjespap met gouden lepels!” ’t Kindergemoed voelde, wel is waar, niet het Excelsior! dat er in besloten lag, evenmin als het den zin vatte van zijn val, als hij de touwen had losgelaten en op den houten vloer neerplofte, met den kreet: „’t Is mij boven te mooi!”

Laat er nu nog iemand komen en zeggen, dat de poppenkast laf en zouteloos is! — De tegenwoordige, toegegeven! Maar de vroegere, — neen! duizendmaal neen! O! dat zoo iemand den begaafden Mullens nog eens kon zien. Schaamrood zou hij zijn bewering moeten terugtrekken.

Mullens was, evenals Verhoeven Senior, in zijn soort on-overtrefbaar. Wat de laatste aan fijnheid van opvatting, aan kennis van tooneelschikking en techniek te kort kwam, bezat de eerste in hooge mate.

Reeds in zijn uiterlijk was hij meer gentleman. Hij miste, wel is waar, de karakteristieke „spuuglokken” en de ringetjes in de ooren, die den traditioneelen poppenkastman sierden; hij had niet dat zeker „ick en weet niet wat” in zijn kleeding, dat bij den eersten oogopslag den artist deed onderkennen, — maar hij droeg een zwarten rok, een roode das en een wit vest vóór het begin en in de „tusschenpauseeringen der representatie,” want hij verdiverteerde de jeugd ook nog met „tours d’adresse en de beginselen der goochelkunst.” Hij was van top tot teen artist, violist, prévôt op alle wapens. Niemand vóór hem had — niemand ná hem zal — mijnheer Van Son is een brave kapitein,” of „altijd is kort jakje ziek” zóó kunnen spelen en dirigeren.

Zijn opvatting van „Patertjen langs den kant” was klassiek; naïef zijn „meisjes zoenen, jongelui!” een genoeg, dat hij met een oorspronkelijke compositie op de viool (achter de kam) begeleidde. Wanneer Mullens op een kinderpartij verscheen, juichten de kleinen en verheugden zich de ouderen, want hij verstond het van zes tot tien uren onafgebroken de lachspieren in beweging te houden. Trok de melodie van „tusschen Keulen en Parijs” niet meer, dan speelde hij een Polonaise en voerde met de slippers van zijn rok de jolige kinderschaar aan. Wilde het niet meer met de muziek, dan bakte hij een pannekoek in den hoed van den gastheer of

tooverde levende kanarievogels uit den zak van een der „jongeheeren.” En steêvast veranderde hij aan het einde der voorstelling een zekere hoeveelheid rijst in adreskaarten, waarop te lezen stond, dat Mullens met een „théâtre des métamorphoses,” zonder zedekwetsend te zijn voor de lieve jeugd speelde.

Met grooten tact wist hij te kennen te geven, dat zijn dorstige keel aan een verfrissing behoefte had. Zijn wenk was bescheiden, maar duidelijk, als hij, de viool wegglegend, zei: „En nu, jongelui, willen we de dienstmeisjes gelegenheid geven om eens te presenteeren — en den speelman niet te vergeten.”

Zijn poppenkast — was de poppenkast; want behalve de gewone artisten bezat zijn theater een „Pierot op stellen, dewelke naturel alle bewegingen der levendige menschen voortbrengt, een gemecaniseerde danseres, en diverse sjansements, welke veranderen.” Zijn vertooningen waren volgens zijn eigen getuigenis: „Zonder eenige onwelveglijkheid, geheel berekend naar het begrip van de lieve jeugd.”

Een zijner meest beroemde drama's was de reis van meneer Peperkorrel en Frederik Kolassar, welke laatste tot gaudium der jeugd door den dommen knecht, die met zijn „gemecaniseerde kinnebakken” zoo vermakelijk stotterde, gedurig „Freekie met de hooge laarzen” genoemd werd, terwijl hij de diligence „dikke Jans” en de herberg „herrieberg” noemde.

Geen onkiesch of onfatsoenlijk woord ontsnapte hem, en gebeurde het een enkele maal dat hij er niet buiten kon, dan voegde hij er altijd de woorden „met de permissie van 't geëerde gezelschap” bij.

Mullens was door en door meester in zijn vak en hij was er met recht trotsch op; dit bleek telkens, als hij een nieuw mechaniek stuk vertoonde b. v. door de woorden: „Gelieve wel attentie te nemen op den Spaanschen ruiter te paard met zijn sabel, — een nieuw stuk, door mijzelf gemecaniseerd en voorgesteld.”

Niet alleen speelde hij in fashionabele kringen, maar ook voor 't groote publiek en 't volk.

In die schoone tijden, toen de Dam nog geen tramplein was, stond hij met zijn theater een paar avonden in de week

schuins van het monument op de straatsteenen. Zijn groote kast, verlicht door vier helder brandende lampen met de bliken reflectors, zag er uitlokkend uit. Ondervinding had hem wijs gemaakt, en daarom was de voorzijde van het tooneel voorzien van een ijzerdraadnet, dat het gezicht niet belemmerde, maar de projectielen, die ondankbare straatjongens in den vorm van koolstronken en overrijp ooft naar zijn kunstempel slingerden, met kracht terugwees.

„Jongens! Mullens staat met zijn kast op den Dam, en 't groote draaiorgel er bij,” — 't klonk ons in die dagen als muziek in de ooren, en menigmaal had de avondschool er onder te lijden.

Wie zal 't kwalijk nemen, als men wist dat hij, behalve het gewone, op den Dam een „Zeetafereel!” vertoonde . . . ? De vuurtoren met het heusche licht er in, de golven die zoo natuurlijk heen en weer gingen, 't waren even zoovele magneten, die ons jongenshart onweerstaanbaar aantrokken.

„Gelieve wel attentie te nemen voor een Spaansch korvet, het slingeren van hetschip, het zeegevecht met een Engelschman en den ondergang van het korvet,” riep Mullens uit zijn kast. Bewonderend juichte de schare, als de schepen kwamen aanhobbelen.

„Pssst!” kwam plotseling een sisser uit bakboord van den Engelschman.

„Pssst!” zei een andere sisser uit stuurboord van de korvet.

„Psssst! Psssst! Psssst! Psssst! Psssst!” een menigte sissers uit bakboord en stuurboord te gelijk.

„Zij geven elkander de volle laag,” klonk des vertooners stem te midden van den donder van 'tgeschut.

„Heb je wel gehoord van de Zilveren Vloot,” speelde 't orgel.

„Ratatateratattat!” een zevenklapper ontplofte in de Spaansche korvet.

„Het springen der kruitkameren het ondergaan van het korvet!” riep Mullens.

„Poeff” rood Bengaalsch vuur, het Spaansche schip brak middendoor en de masten vielen overboord: — men zag in 't roode licht de bliken scharniertjes, waaraan zij hingen.

„Kijk, jongens! de Engelschman zet de spat,” roept een knaap, als het Engelsche schip tusschen de groene golven weghobbelt.

Boven de golven komt een rood, rond dingetje te voorschijn, — nog een, — nog een paar dito's.

„Gelieve attentie te nemen op het zwemmen van de schipbreukelingen!”

De roode dingetjes heffen zich halverwege uit de golven op en slaan met de armen.

„De reddingsboo-o-ot —!”

Zoo gelijkmatig als de zes roeiers van Mullens' reddingsboot, roeien zelfs de jongens van 't Matrozen-instituut niet: 't is één trek.

Een paar van die roode dingetjes kruipen in de boot.

„Let op 't verdrinken der overigen!”

„Pssst! Pssst!” een sisser schiet van uit de luchtfriezen in de golven.

„Bomberomberom-bom-bom.” Mullens' assistent dondert op een trom.

„Pssst!” nog een sisser.

„Bomberomberom-bom-bom!... bom ratterateratabom!”

De assistent trommelt met de eene en ratelt met de andere hand.

De bliksem is in de boot geslagen, — ze verdwijnt met man en muis. — Neen! Goddank, een der roeiers is gered en slaat met de armen, totdat hij den vuurtoren is genaderd, en klautert langs een van de spits af hangend touw naar boven.

„Let op zijn vermoeidheid....!”

De schipbreukeling glijdt weer een eindje naar beneden.

„Hij verzamelt zijn laatste krachten!”

Het poppetje klimt opnieuw naar boven, — weer een eindje terug, — weer naar boven, — 't stoot eindelijk zijn hoofd tegen de kanteelen van den toren en hangt daar als een geëxecuteerde...., terwijl een donderend applaus van de toeschouwers bewijst, hoezeer zij in 't lot van den ongelukkige belangstellen.

De vraag: „Waar moet hij nu naar toe?” werd eenvoudig door 't zakken van 't scherm opgelost.

Zal ik nog verhalen, hoe in het tweede bedrijf beurtelings een visscherspink — een schuit met zwemmers — een schip met volle zeilen — een walvisch — een oorlogsfregat en een loodsboot kwamen aanzeilen?

Zal ik nog mededeelen, dat het van achter de schermen klonk: „Een stoombo-o-ot!” en men duidelijk kon zien, dat er tabaksrook door den schoorsteen geblazen werd? — Neen! niet waar, 't is onnoodig, want 't zou in u slechts den lust opwekken om al die heerlijkheden te aanschouwen, en — helaas! dat is onmogelijk: Mullens' kast behoort tot de geschiedenis. Ik zeg het met weemoed, want ik heb bij zijn voorstellingen het onverdeelde, ruimste genot gesmaakt, onvergald door critiek, onbedorven door verslaggevers of besprekingen.

De Shakespearo-manen zouden het hoofd geschud hebben bij zijn treur- en blijspelen, de critici hun pennen hebben verbroken, — maar ik heb er bij genoten, er in geleefd. Want.... ik was een kind.

Och! dat ik nog eens recht kinderlijk kon genieten, echt kinderlijk lachen, dat de kaakspieren er pijn van doen. Maar 't gaat niet meer. Zelfs al kwam de eenige Sampimon met zijn ab- en dependentie terug, ik geloof dat het niet zou lukken.

Ik wil nog even u herdenken, goede Sampimon! — Wel waart gij in uw soort een theater van den tweeden rang, — wel bezat gij geen marionetten, maar slechts poppen, die van onderen met de hand werden vertoond, maar toch heb ik bij uw voorstellingen niet het minst genoten.

Uw scharenslijper was eenig, en brullend lachte de schare, als Jan Klaassen den rooden neus van neef Koezijn ten slotte op den steen van den „scheeresliep” sleep, totdat er de dood op volgde.

Nooit heb ik zoo goed begrepen, dat er in de wereld met de gerechtigheid wordt gespot, als toen ik, in uw kast.... zag, dat de beul werd opgehangen aan de galg, die voor Jan Klaassen bestemd was, en de ex-delinquent er dan den commissaris van politie mee doodsloeg.

Het oude liedje zegt:

Jan Klaassen is niet bang,
Voor dood niet en voor duivel,

en gij steldet dat waarachtig plastisch voor. Zoo'n brutale Jan, als gij wist weer te geven, zal er nooit meer bestaan, — want wie na u zal hem tot zijn kameraad durven laten zeggen:

„Je hoeft niet pertaal tegen me te wezen, — 'k ben geen diender.”

Edel driemanschap! ge waart doodeenvoudige menschen, maar wij hadden u lief. Wij zagen de „keesjes” niet achter uwe maaltanden, o! kunstenaars; wij roken de jeneverbes bij u niet op een meter afstand. Uw geruite broeken vonden wij fashionabel, en uw taal klonk voor ons meer vreemd dan onfatsoenlijk. Brave Verhoeven, ge hebt nog een nazaat; naar ik geloof, een waardig volger van uw spoor; maar hij is toch niet dat, wat gij waart, want hem ontbreekt de goddelijke vonk van 't genie. Begaafde Mullens, gij zijt ons onvergetelijk; na u zal geen sterveling meer zóó: „Neemt attentie op de stoombo-o-ot” kunnen roepen.

Onvergetelijk drietal! gij waart kindervrienden; gij hebt recht op waardeering en dankbaarheid, nu wij menschen zijn geworden. Wij danken u, dat ge bestaan hebt!

POP

Pop was op een dorp geboren, in een kleine, ouderwetsche pastorie, naast de kerk en dicht bij 't kerkhof.

Vier groote, zware lindeboomen beschaduwden 't eenvoudig dak en slechts met moeite brak een heldere zonnestraal zich baan door het dicht gebladert, om 't donkergroene mos, dat tusschen de pannen groeide, wemelend te vergulden.

Wilde wingerd en kamperfoelie slingerden hun ranken dooreen om de lage vensters met groenig verweerde ruitjes, die uitzagen op 't kerkhof, waar onder de hooge boomen het gras welig groeide op de stille graven.

't Was een somber geheel, zoo van buiten gezien, maar daar binnen was 't licht en gezellig, warm en goed, door de eensgezindheid en liefde die er heerschten.

In die kleine, eenvoudige, zelfs eenigszins boersche kamers was „dominee” met zijn vrouw zoo gelukkig, als menschen, die niet veel aan 't leven vragen, slechts kunnen zijn.

Zijn vriendelijk kalm gelaat was de zonneschijn in huis; haar beminnelijke tevredenheid de weerschijn daarvan, en de twee volwassen dochters die nog thuis waren — de oudste was reeds een paar jaren getrouwd — ondervonden ruimschoots den zegen, die zulk een „te huis” schenkt.

De Benjamin der familie, Willem, de verwende broêr, vaders oogappel, was tijdelijk in de naburige stad, om het gymnasium te kunnen bezoeken en kwam slechts nu en dan over, als hij vacantie had.

Rustig gleeed het leven der domineesfamilie voort; de jaren volgden elkander op zonder veel afwisseling, de eene dag was juist als de andere, en toch kwam het nooit in een van allen op, om te zeggen: „'t is vervelend buiten.” Ze waren met en door elkander tevreden en gelukkig in hun dorp, dat voor hen de wereld vertegenwoordigde.

Daar gebeurde iets, dat een onverwachte levendige drukte bracht in dat bedaarde, eentonige leven.

De wieg, die sedert lange jaren tusschen allerlei ouden rommel op den zolder had gestaan en daar tot een verblijf voor spinnen en jonge katten had gediend, moest weer naar beneden worden gehaald, want . . . er was een nakomertje in 't verschiet.

't Was bepaald een gebeurtenis in 't dorp, waar iedereen over sprak en waar niemand op had gerekend, allerminst „domineesjuffrouw” zelf, en toen eindelijk een klein meisje in de wieg lag en de burgemeestersvrouw, een stevige dikke boerin, die dadelijk eens was komen kijken, schertsend zei: „Noe juffrouw, dat's wisse 'n abuus 'ewest van den eiber, bloosde de kraamvrouw eventjes en antwoordde iets dat naar: „Och! wat zal ik je zeggen? Dat kan a l zoo gebeuren” geleck.

De getrouwde dochter was eveneens gekomen om 't zusje te zien en lachte met moeder om het denkbeeld, dat „de tante” die nu met een rood en benauwd gezichtje in het wiegje lag, slechts een maand of wat ouder zou kunnen wezen, dan haar neefje of nichtje, dat te verwachten was.

„'t Is een heel klein kindje,” zei een van de jongere dochters.

„Maar 't is een mooi kindje,” beweerde de andere.

„'t Ziet verschrikkelijk rood,” merkte de gymnasiast aan, en met schooljongenswijsheid voegde hij er bij: „'t Zal nooit erg groot worden. Zoo'n nakomertje blijft meestal klein.”

„Allemaal oaperiëe, jungske,” lachte de burgemeestersvrouw, en terwijl ze den knaap op den schouder tikte: „Allo! ie heurt hier niet, wat doe ie hier?”

„'k Heb vacantie,” grinnikte de jongen.

„Dat treft krek mal genôg, kom vort! goa, hên” en zich weer tot de „domineeske” wendend en op 't nakomertje wijzend:

„'t Is 'n fien kindje, krek 'n pop!”

Dominee, die naar 't scheen eerst min of meer met zijn

figuur verlegen was geweest en zich op den achtergrond had gehouden, kwam nu ook bij de wieg staan, lei zijn hand op 't hoofd der kleine en zei op den ernstigen toon van zijn ambt, die de goede man bij plechtige gelegenheden, ook buiten de kerk aansloeg:

„Kleine pop, God zegene uw ingang!”

Eenige weken daarna werd het nakomertje Elise gedoopt, maar niemand noemde het bij dien naam — iedereen zei „pop.”

Kalm en zacht gingen de jaren heen over de kleine dorps-pastorie; de linden bloeiden en lieten haar bladeren vallen juist op tijd, jaar in jaar uit; de kamperfoelie en wilde wingerd groeiden in en door elkander verder langs de vensterkozijnen omhoog en het aantal graven rondom de kerk werd grooter, maar langzaam, zóó langzaam, dat men 't in de pastorie nauwelijks merkte.

De wieg stond reeds sedert jaren weer op zolder en herbergde, als vroeger, afwisselend, blinde katjes, spinnen en naakte jonge duiven.

De zusters waren allen getrouwd en woonden in de nabuurschap. Lise, ofschoon volwassen, was een fijn poppetje gebleven met een donker, eenigszins bleek, pikant gezichtje. Haar kinnetje stak een weinig vooruit en zou haar gelaat iets ouwelijks hebben gegeven, als het minder gevuld ware geweest. Nu misstond het niet bij de ernstige, bruine oogen, die zoo vriendelijk en zacht de wereld inkeken, en voor haar vader als twee heldere zonnestrallen waren, die de somberheid moesten verjagen, waarvan een ander zijner kinderen de schuld was.

„Help hem nog één keer, vader?” had de zachte stem van zijn vrouw al zoo dikwijls gevraagd.

„Toe, wees maar niet boos op Wim, hij is toch heusch zoo kwaad niet,” sprak vleierend het hartelijke stemmetje van Pop, terwijl ze met haar warm, blank handje die leelijke rimpels van vaders voorhoofd wegstreek.

„Kwaad? Neen, dat was Willem niet, dominee moest 't zelf toegeven. Maar lichtzinnig en al te levenslustig was hij; zijn ernstige beloften vergetend, zoodra hij de stille pastorie had verlaten om het woelige, verleidelijke studentenleven weer te gemoet te gaan.

Er waren voor Willem dagen van hevig, van verwijtend berouw, waarop het ernstig bleek gelaat van zijn vader hem voor den geest trad, doorploegd met de zorgelijke lijnen, door zijn schuld daarop aangebracht; uren waarin de zachte stem zijner moeder, vol droevig verwijt, in zijn ooren klonk en voor zijn geest de vriendelijke bruine oogen opkwamen van Pop, die tegenover de andere zusters altijd zijn kleine beschermster was geweest. Maar de uitnoodiging van een vriend, de vroolijke lach van een medestudent kon in één seconde die boetvaardige buien verdrijven en de stille pastorie, waar dikwijls zooveel leed en zorg was, uit zijn gedachten bannen.

Eindelijk was de grens overschreden.

„Bij God! het kan zoo niet langer!” zei op een morgen de oude predikant, terwijl Pop het ontbijt wegruimde en moeder hem, met tranen op haar wangen, den brief teruggaf, dien hij haar met welsprekend zwijgen, had toegeschoven.

„Heeft Wim het weer zóó erg gemaakt?” vroeg het jonge meisje schroomvallig, terwijl ze haar bezigheden staakte.

De moeder knikte, zonder woorden, terwijl ze even slikte, om haar tranen in te houden.

„'t Is mijn eigen schuld,” sprak de oude man somber; „de kinderen hebben volkomen gelijk, als ze zeggen: vader had niet zoo zwak moeten zijn.” En terwijl zijn grijze hoofd op de borst zonk: „Ik heb hem verwend en bedorven, hij is een slechte zoon geworden, maar ik ben ook een slecht vader voor hem geweest.”

Pop, die geen droefheid kon zien zonder te willen troosten, sloeg haar armen om vaders hals en fluisterde: „Neen, neen, dat kan niemand ooit zeggen. U bent goed en lief geweest voor ons allemaal, en Wim zal wel eenmaal berouw krijgen.”

„Als het te laat is,” sprak de oude predikant bitter. „Neen, kind, het valt niet te verontschuldigen, ik ben te zwak geweest. Hij is nu bijna dertig jaar en wat ligt er vóór hem? Een gebroken leven, waarvan nooit meer te maken is wat het had kunnen worden.”

„Maar hij kan immers nóg hard gaan studeeren,” pleitte zijn dochter.

Haar vader schudde droevig en vast besloten het hoofd; hij wist te goed, dat wie tien jaar lang zijn tijd verbeuzeld heeft, op zijn dertigste geen student meer kan worden.

Om zijn eerlijken naam voor elken smet te bewaren, betaalde hij nog éénmaal, wat er betaald moest worden, al kostte het hem groote offers; al moest hij zijn rechtvaardigheidsgevoel tegenover zijn andere kinderen er voor tot zwijgen brengen.

Pop pleitte niet meer voor Willem en moeder durfde niet meer vragen, ze wisten beiden, dat vader geen geldelijke offeringen meer te doen had.

En de naam van den joligen, zorgeloozen student werd geschrapt van de lijsten der academie en was weldra vergeeten door zijn talrijke vrienden.

Voor een betrekking waren zijn antecedenten weinig geschikt; om thuis te komen en de stille verwijten te lezen in de oogen van hen, die hij zooveel leed had gedaan en waarvan hij toch hield, dáárvoor was zijn schaamtegevoel te groot.

Zoo greep hij het eenige redmiddel aan, wat hem overschoot.

In een brief, vol beden om vergiffenis en betuigingen van berouw, ontving zijn familie het bericht, dat Willem dienst had genomen als koloniaal en reeds op weg naar Indië was.

„Onze eenige zoon, die met zijn helder verstand zoo'n mooie carrière had kunnen maken,” sprak de vader bitter, terwijl de moeder wanhopig schreide.

„Schandelijk!” zeiden de zusters, toen ze het hoorden.

En met een bevend lipje, omdat de vroolijke broer, die ondanks zijn wilde kuren toch zooveel van haar hield, zonder afscheid was heengegaan, sprak Pop:

„Wim toont toch dat hij karakter heeft en niet zoo slecht is, als ieder durfde zeggen.

't Werd weer kalm en stil op de pastorie, nu de tijd van brand- en dreigbrieven uit de academiestad voor goed voorbij was.

Toch bleef om den mond van den predikant een sombere trek en in zijn oogen een peinzende blik, want hij dacht dikwijls aan den zoon, die zijn trots was geweest en zijn lieveling, al noemde hij bijna nimmer zijn naam.

De geldelijke offers, die hij zijn eenigen zoon zooveel malen had moeten brengen, hadden het weinige, wat in voorspoedige jaren bespaard was geworden, grootendeels verslonden.

Daarom kon dominee er niet toe besluiten zijn emeritaat aan te vragen, al mocht hij zich zelf niet ontveinzen dat hij zijn ambt niet meer waar kon nemen met die geheele toewijding van levenskracht en opgewektheid als in vroeger jaren. In den kerkeraad was, bij afwezigheid van den predikant, door een enkele al eens gewezen op het afnemen zijner werkkraft, maar bij het meerendeel kwam de gedachte boven, wat hij vroeger voor de gemeentè was geweest en zijn tegenwoordige gebreken werden verontschuldigd.

Toch vond die toegevendheid langzamerhand minder aanhangers en dominee, door kleine, zijdelingsche aanmerkingen op de hoogte gebracht, begon er in ernst over te denken, dat het tijd werd zijn ambt op jeugdiger schouders over te dragen, toen zijn plan hem uit de handen werd genomen.

Bij een zijner zieken-bezoeken, op een ruwen, natten namiddag in Maart, vatte hij een zware koude, die in ernstige bronchitis overging, en door de zwakke krachten van het verouderde lichaam niet meer bestreden kon worden.

Beurtelings kwamen de getrouwde kinderen met de kleinkinderen nog eens naar vader zien, die wel wist dat dit zijn laatste ziekbed zou zijn en er met kalme gelatenheid in berustte.

Voor ieder had hij een vriendelijk afscheidswoord, maar toen allen weer vertrokken waren en moeder een oogenblik de kamer uit was, vatte hij haastig Lise's hand en fluisterde hijgend en gejaagd:

„Lieve kind, ik heb de anderen er niet over willen lastig vallen, ze zijn altijd zoo hard voor hem geweest en moeder is zoo oud en zwak, ze zal me misschien gauw volgen waar ik heen ga, maar...”

„Spreek niet zooveel achter elkaar, vadertje; toe wacht een oogenblik,” zei Lise zacht, toen hij in een hoestbui schoot.

Maar met de koppigheid van een zieke hervatte hij:

„Neen, neen, er is zooveel tijd niet meer. — Als hij ooit terugkomt, je weet wel — Wim, dan zal jij toch vriendelijk voor hem zijn, hè, Pop? en hem zeggen, dat ik hem alles heb vergeven. Niet nu, maar jaren geleden al, — alles, hoor, Pop. Hij was toch niet slecht, mijn jongen, wel?”

Lise schreide zacht en schudde met toegenepen lippen zijgend haar hoofd.

Een poos lag de zieke stil, terwijl zijn gedachten blijkbaar

hetzelfde onderwerp vasthielden, want terwijl hij met de hand weer een beweging naar zijn dochter maakte, zei hij zacht:

„Wij zijn altijd van hem blijven houden, hé Pop? Altijd, . . . moeder ook, maar toch niet zóóveel als wij. . . .”

Een paar dagen daarna stierf hij, vredig en zacht, zooals hij geleefd had.

Dien zomer, den eersten na vaders dood, kwamen de getrouwde zusters — waarvan de oudste reeds een volwassen meisje had — weer logeeren op de pastorie, juist zooals andere jaren, in den vacantietijd. Maar deze keer zou het misschien de laatste wel zijn, want zoodra er een nieuwe dominee beroepen werd, moest de weduwe met haar dochter de oude pastorie verlaten.

Lise was erg bedroefd geweest over vaders dood, maar al bleef ze wat stiller en afgetrokkener, ze was even behulpzaam als vroeger, om de zusters het buitenzijn zoo kalm en rustig mogelijk te maken. Ze was even bereid als in vroeger jaren, om den kinderen zooveel plezier te dóen als ze maar kon. En deze, toen ze over de vreemdheid heen waren om die kleine tante Pop zoo stemmig en deftig in het zwart te zien, stoeiden even vroolijk met haar, als ze altijd hadden gedaan.

Toen de herfst kwam, moesten de zusters met de vroolijke kinderen weer vertrekken. Lise bleef met de sukkelende moeder alleen achter op de nu doodsche pastorie.

Na den dood van dominee was zijn vrouw nog niet recht wel geweest en Lise kon niet, als vroeger, nu en dan eens overwippen naar het naburig stadje, waar ze altijd met gejuich begroet werd; — door de kinderen: omdat ze bij haar vriendelijken lach altijd een appel of peer mee van buiten bracht; — door de zusters: omdat haar hulp zoo heerlijk te pas kwam bij wasch of inmaak.

De winter was bijzonder vochtig en stormachtig en als Lise door de kleine, groenachtige ruitjes der huiskamer op het stille kerkhof uitzag, waar de vochtige bladeren over de graven stoven, dan werd het haar soms erg benauwd en droefgeestig daarbinnen. Dan moest ze de linkerhand op haar borst drukken en zoo diep zuchten, of haar kinderlijk hartje breken zou.

Spoediger dan ze dacht, kwam er een groote verandering in die weemoedige stemming.

Het was de gewoonte, dat de ring-predikanten of de proponenten die in hun plaats elken Zondag kwamen preeken, in de pastorie de koffie en soms ook het middagmaal bleven gebruiken. Onder deze was een proponent, de zoon van een overleden vriend van Pop's vader, en deze omstandigheid bracht den jongen man reeds de eerste maal met de beide vrouwen op vertrouwelijker voet dan anders het geval zou geweest zijn.

De openhartige en toch eenigszins schroomvallige manieren van Lise maakten op hem een aangenamen indruk. Ze waren beiden jong en een klein weinig sentimenteel, en verstonden elkander voor een eerste ontmoeting al bijzonder wel.

De preek van den jeugdigen redenaar veroorzaakte groote verdeeldheid onder de leden van den kerkeraad. Sommigen beschuldigden hem van veel te liberale gevoelens voor een rechtzinnig dorp, anderen bestreden die meening.

Het gevolg was, dat de proponent uitgenoodigd werd een beroepingspreek te komen houden. Hij was te jong, te weinig berekend, te vurig om door een tweede preek de beschuldiging van liberalisme te weerleggen.

Hij werd gehoord, den tweeden Zondag, en met eenstemmigheid schuldig bevonden: „hie was veuls te licht in de leere” en kreeg de plaats niet.

Maar de wellevendheid gebood hem toch, nu en dan in het dorp weder te keeren. Hij had op de pastorie zooveel beleefdheid en gastvrijheid ondervonden, dat hij niet nalaten kon de predikantsweduwe nog eens een bezoek te brengen.

Weldra echter werd het duidelijk dat het minder om de weduwe was, dan wel om de dochter, dat hij zijn bezoeken telkens herhaalde.

Met de edelmoedigheid van een jeugdijg, onbezonnen hart besloot hij zijn toekomst, voorloopig zonder vooruitzichten, aan Pop's voeten te leggen.

't Meisje nam dat aanbod aan en gaf haar warm, teergevoelig hartje in ruil, met stralende oogen.

Toen de predikantsweduwe het nieuws van haar opgewonden dochtertje vernam, vroeg ze met haar zachte stem, die in de laatste jaren een bijzonder mattem klank had gekregen:

„En waar zullen jullie van leven, lieve kind?”

„Van leven?” herhaalde Lise, met een teleurgesteld gezichtje. Ze had met haar liefde zoó hoog boven de aarde gezweefd, dat die vraag haar erg banaal toeklonk.

Maar toch bracht ze moeders vraag, die haar bij nader inzien toch niet zoo geheel onpractisch voorkwam, aan Bert over en ook hij herhaalde ze, zonder antwoord.

„Van leven? Ja, wáár zouden ze van leven? Geld bezat zij niet, hij nog minder. Hij had uit een beurs gestudeerd en hard zijn best moeten doen, want ouders had hij niet meer. Vermogende familie evenmin.

’t Was voor hen wel een ernstige vraag, maar ze was toch niet in staat de toekomst te verduisteren.

Ze waren beiden jong en gelukkig! Ze hielden heel veel van elkander.

Voor Lise althans was dat iets even onomstootelijks als haar geloof, dat nooit zoo sterk en zoo vertrouwend was geweest als in dezen tijd, nu ze zoo dankbaar was voor dat groote gevoel van liefde, dat in haar hart bloeide als een roos, alles om haar heen welriekend makend door zijn krachtigen geur.

Hij meende ook veel van Pop te houden — een aardige naam vond hij, voor zoo’n kinderlijk meisje als zij was, uitstekend geschikt voor een dominé’s vrouwtje in een mooie pastorie op een welvarend dorp, waar de boeren niet koppig mochten zijn, maar aan zijn lippen zouden hangen, als hij zijn welsprekendheid over hen uitstortte. Op een andere plaats dan die van domineesche kon hij zich haar niet voorstellen, zij was er als voor geboren.

Zoo verliepen een paar jaren. Voor Lise als een oneindige heerlijkheidsdroom, terwijl voor hem, hun liefde, naarmate zij ouder werd, wel iets van de ideale tint scheen te verliezen. Ze was ook zoo érg kinderlijk, zoo buitengewoon naïef, die kleine Pop.

Zij woonde nu niet meer op de pastorie, maar in een aardig net huisje, niet ver daarvan af.

„Maar lieve kind,” sprak haar moeder soms, „’t duurt toch erg lang voor Bert een plaats krijgt.”

„Maar moeder, hij preekt toch prachtig,” zei Lise, opgetogen.

Moeder haalde even de schouders op en sprak weifelend over de vastheid van zijn geloof.

Doch Pop verdedigde hem met al de kracht van haar blinde liefde, door de woorden van Bert te herhalen, „dat geloof niet voor alle menschen hetzelfde kon zijn en begin-

selen vóór het geloof gingen" — zonder dat het haar zelf erg duidelijk was, wat ze bedoelde.

„Je vader was al lang predikant, toen hij zoo oud was,” zuchtte de oude vrouw.

„De tijden zijn veranderd, moeder,” antwoordde Lise met een wijsgeerigen zucht: „er waren vroeger misschien meer vacatures.”

„Of méér roeping onder de jonge predikers.”

„Moeder!” riep het meisje op verontwaardigden toon.

Maar toch bleek het weldra, dat de oude vrouw gelijk had en de roeping van den proponent niet de ware was geweest.

Hoewel het Lise aan 't hart ging dat ze nu geen domineesvrouwtje zou worden, was ze toch zelf verwonderd, dat ze zóóveel instemming voelde met de veranderde overtuiging van haar verloofde. Ze zou het vroeger zeer ernstig hebben gevonden, wanneer iemand zulk een gewichtige roeping zonder zwaren strijd opgaf, en nú was ze dadelijk gewonnen voor de veranderde opinie van den proponent, terwijl maar één gedachte den boventoon hield: als ik hem maar mag liefhebben, of hij dan predikant is of niet.

Ze wist, dat ze hem lief zou hebben, altijd, hoe hoog hij ook steeg — of hoe diep hij ook afdaalde.

Lise's verloofde had de journalistiek gekozen als toekomstige loopbaan en het scheen, dat die hem beter zou gelukken dan zijn predikambt, want al spoedig had hij een plaats gekregen bij een der groote bladen in de hoofdstad.

Zijn meisje schreide zóó bedroefd bij zijn vertrek, dat hij eindelijk een weinig ongeduldig moest zeggen:

„Maar lieve kind, ik ga toch niet naar de Kaap.”

Zijn ongeduld kalmeerde haar en ze vond zich zelf onhartelijk en egoïstisch om het afscheid zoo te verzwaren, maar toch liet ze hem niet gaan, zonder de herhaalde belofte van heel gauw eens over te komen.

In den eersten tijd was hem dat werkelijk onmogelijk. Hij was ingevallen voor iemand, die lang ziek was geweest en veel zaken half begonnen had laten liggen. Hij zette haar dat alles duidelijk uiteen en zij moest wel begrijpen dat hij gelijk had.

Eindelijk kreeg hij verlof voor een paar dagen.

Hij wist zelf niet waarom, hij schreef het toe aan de ingespannen werkzaamheden van den laatsten tijd, maar hij voelde niet de minste vreugde bij 't vooruitzicht, het stille dorp en zijn klein meisje weer te zien.

Het terugzien van zijn kant was koel, ondanks de moeite die hij zich gaf. Lise voelde dat, maar wilde het niet erkennen.

Twee dagen lang bleef hij zich in haar tegenwoordigheid vervelen, niet wetend waarover te praten, want met zijn vervlogen predikantschap waren de meeste punten van aanraking tusschen hen verdwenen, en toen hij weer vertrok, voelde de arme Pop, hoe een deel van zijn liefde door zijn nieuwe werkkring was weggerukt.

In iederen brief, na elk kort bezoek, voelde ze dat meer en meer. Ze stonden niet meer naast elkander, hij was haar boven het hoofd gegroeid in wereldkennis. Ze begon nu zelf te vreezen, dat ze geen gezelschap meer voor hem was en die voortdurende vrees, door niets afgeleid in haar stil leven, maakte haar gezichtje spitsner en bleeker.

Ze vroeg hem boeken te leen en hij zond ze haar soms maar vergat ze even dikwijls. Ze wilde iets doen om gelijk met hem te komen, — iets doen om dat akelig denkbeeld te verdrijven, dat ze nu niet langer bij elkander zouden passen.

Toch was dat denkbeeld geen zelf-suggestie; zijn brieven bereidden haar meer en meer voor op het voorstel, dat zijn medelijden telkens uitstelde en dat hij liever van háár kant wou laten komen, het voorstel, — om te breken.

Zij deed dat voorstel niet, zij kòn niet.

Toen kwam een brief van hem. Lise las dien met een hevige hartklopping, beginnend onder een donkeren blos, die spoedig week voor doodelijk wit. Met benevelde oogen — alleen den slag, niet de woorden begrijpend — las ze van:

„Kinderlijke illusiën, klemmende banden, veranderde toestanden, dank voor onverdiende liefde,” — en toen volgde een zachte kreet en gleeed ze van haar stoel.

Voor het eerst van haar leven was Pop flauw gevallen — met den afscheidsbrief in haar klam koud handje geklemd.

Lise klaagde niet en sprak weinig. Ze schreef ook niets terug op dien laatsten brief, geen vraag of verwijt. Ze was zonder het te willen voelen, te lang voorbereid geweest, om niet te weten, dat de scheiding onherroepelijk was.

Haar zwijgen verontrustte de moeder meer, dan de hevigste smart zou hebben gedaan.

Ze vond dat er afleiding noodig was voor die stille droefheid, die te diep was om naar woorden te zoeken, maar hoe zou ze die vinden op het stille dorp?

Zij sprak er over, dat Pop eens een paar weken bij een der zusters zou gaan logeeren; maar 't meisje schudde mistroostig 't hoofd en verklaarde geen lust te hebben in drukte en verandering. Ze was goed waar ze was.

Toen besloot de moeder, in overleg met de zusters, tot iets anders. Begrijpend dat, als Pop de keuze had, men niet verder zoude komen, gaf ze als haar verlangen te kennen, in het naburig stadje te gaan wonen, dicht bij haar kinderen. In het dorp hadden ze toch niemand meer, en in de stad zou het, bij haar voortdurend sukkelen, ook gerustellend zijn bekwaam geneeskundige hulp te hebben dan van een ouden buitendokter.

Lise stemde voor noch tegen, het was háár onverschillig waar ze voortaan zouden wonen; maar zonder dat ze het wist waren de bemoeiingen, die volgden, heilzaam voor haar geest, omdat ze haar afleiding gaven.

De verhuizing moest vóór den winter plaats hebben en alles kwam op Pop neer, want de ziekelijke oude vrouw kon zelve niets doen.

Onverschillig, werktuiglijk, deed het jonge meisje haar plichten, nu en dan even neervallend bij een plotselinge herinnering aan haar verdriet, maar met koele, vaste hand joeg de noodzakelijkheid haar spoedig weer voort.

Het was een groote verandering, op een klein, benauwd bovenhuis in de stad te wonen, in plaats van in het prettige, luchtige huisje buiten; maar die verandering bracht zoo groote noodzakelijkheid mee om belang te blijven stellen in het dagelijksch leven om haar heen, dat ze voor Lise een goede maatregel kon heeten, al werd het buitenleven, zoodra de zomer weer kwam, door moeder en dochter evenzeer gemist.

De jaren verliepen.

Moeder werd steeds meer sukkelend en kwijnde weg aan verval van krachten.

Van Willem was nu en dan tijding gekomen. Voor den wind was het hem niet steeds gegaan. Hij had allerlei

ziekten moeten verduren en lag dikwijls op de smalle streep tusschen leven en dood, maar toch ging het hem beter dan in Holland; met de jaren waren de wilde haren uitgevallen en langzaam klom hij op in den dienst. De zusters spraken nooit over hem en haalden de schouders onwillig op, als moeder of Pop er over spraken dat hij nog eenmaal terugkomen kon als officier.

Lise was saai geworden, vond de familie. Zoo stil en bleek als een oude vrouw. In den beginne hadden ze getracht haar te troosten, maar zij had niet gewild dat er met minachting werd gesproken over hèn, dien ze nog altijd liefhad en ze verwijderde zich zwiiggend, als de anderen met haar troostredenen voor den dag kwamen. Dat had de zusters wel een weinig gebelgd en ze lieten Pop met rust, onder de opmerking, dat het dan toch zeker niet diep gezeten had.

Maar dièp zat het wel en schrijnen bleef de wond lange, lange jaren.

Eens vroeg haar moeder aan het ontbijt:

„Lieve kind, scheelde je wat van nacht, dat je zoo onrustig was? Ik kon je uit mijn bed hooren zuchten.”

„Ik heb misschien gedroomd,” zei ze met een gedwongen lachje en ze werd voorzichtiger als die droefgeestige oogeblikken kwamen en schreide zachter 's nachts, zoodat moeder er niets van hooren kon.

En toen de oude vrouw stierf, was het in het geloof dat Lise haar liefde vergeten had en weer tevreden en blijmoedig was als in vroeger jaren.

Waar nu heen? was de vraag die Lise zich stelde, toen haar moeder begraven was.

Het pensioen der weduwe hield na haar dood op en het ouderlijk erfdeel was niet groot genoeg om van te bestaan.

Een half jaar lang ging ze nu bij de eene, dan bij de andere der zusters logeeren en hoewel ze niet onhartelijk voor haar waren, voelde Lise toch wel dat de ontvangst niet meer was als vroeger.

De kinderen waren groot geworden en vroegen niet meer blij-vleiend om een peer of een appel, en de vroolijke opgewektheid, die tante Pop eenmaal meebracht, was voor altijd verdwenen.

Toen kwam ze met haar plan voor den dag om naar een

betrekking uit te zien, en het deed haar een beetje zeer, dat de zusters dat plan zoo buitenmate toejuichten.

Als predikantsdochter bezat ze eenige aanbeveling en weldra had ze een betrekking gevonden als „kinderjuffrouw-gouvernante,” zei haar familie tot de kennissen, bij een Indische familie in Arnhem.

Twee jaren lang hield ze het uit bij de vijf verwende, ongezeggelijke kinderen en hun domme, heerschzuchtige moeder, en toen ze wegging, op bevel van den dokter, omdat ze inderdaad niet meer kòn, zei mevrouw in haar hortend dialect:

„U niet dienen moet. U het geld niet waard is, ja!”

Afgetobd kwam ze bij de oudste zuster met het verzoek: „Laat me een poosje hier uitrusten tot ik weer op mijn verhaal kom, ik kàn niet meer, voor het oogeblik.” Hartelijk werd zij opgenomen in den huiselijken kring, maar toch drukte het haar te weten, dat zij eigenlijk meer in den weg was dan haar zuster liet merken; ze had niets te doen, voor niets te zorgen en daarom zag zij, zoodra ze weer wat bij was gekomen, naar wat nieuws uit. Bij kinderen niet meer, daarvoor was ze te zwak. Dan maar als huishoudster of gezelschapsjuffrouw bij een ouden heer of dame. De plaats wáár was haar onverschillig. Alleen naar Amsterdam wilde ze niet. Daar woonde hij, en ze kon het denkbeeld niet verdragen, dat hij haar misschien terug zou zien, nu ze zoo oud en afgetakeld was.

Door de aanbeveling van een ouden vriend van haar familie, kwam ze als gezelschapsdame-ziekenoppaster bij een gebrekkelijke dame, die zeer vroom en zeer lastig voor haar minderen was.

Lise deed wat ze kon, verdroeg het afschuwelijke humeur der zieke en trachtte te glimlachen bij al de gemelijke woorden, die ze naar 't hoofd kreeg, tot na een jaar martelens haar de vrijheid terug werd gegeven met de knorrige opmerking:

„U is geen mensch om in een betrekking te gaan, u bent een sukkelteje.”

't Was een hard woord, maar wáár was het wel, dat voelde Lise aan den steek, dien het haar toebreacht.

Nu volgde een tijd van schrijven op allerlei advertenties, en overal heengaan, met het wanhopig moedeloos gevoel dat het een vergeefsche tocht zou zijn.

Ze wist immers vooruit hoe ze aangezien zou worden, met

dien bijna achterdochtigen blik en hoe dan de vraag zou klinken:

„Bent u wel heel sterk, juffrouw?”

Heel sterk? Och God, neen, al richtte ze haar slap figuurtje ook nog zoo flink op, al poogde ze de ingevallen borst ook nog zoo krachtig vooruit te steken, heel sterk zou ze wel nooit worden.

Soms poogde ze die vraag te voorkomen; met een glimlach op haar verflinst gezichtje sprak ze dan:

„Weet u, ik zie er wel niet heel sterk uit, maar ik ben toch altijd gezond....”

Men ontving die verzekering meestal met een toestemmend hoofdknikje, dacht een oogeblik na en zei dan: dat men de juffrouw wel schrijven zou.

Maar Lise had spoedig geleerd wat dat gezegde beteekende, namelijk: „U bent te zwak en te nietig; we kunnen u niet gebruiken, juffrouw!” — en als ze dan weer bij een van de zusters kwam, neerslachtig en stil, ging ze langzaam naar de kamer, die haar als logé was aangewezen en dáár verborg ze haar bleek, ouwelijk gezichtje in haar kleine, magere handen.

Voor niets meer te gebruiken! Waarom liet God haar dan in het leven?

„En is 't noe waarentig pas tien joar elèjen da'je van 't dorp bint egoan!” vroeg de oude burgemeestersvrouw, toen zij Lise toevallig bij een van de zusters ontmoette, en op haar grof naïeve boerinnenmanier zei ze verder: „Pas tien joar, 't is hoast niet te geleuven! As 'k oe zoo oankieke, zól 'k meenen dat 't er vief en twintig woaren. Al zooveul gries hoar en nog moar vief en dartig. Puppegien! Puppegien! ie motten wel veul oakeligs hebben ehad.”

Lise zuchtte, want ze vond geen antwoord.

De nog altijd stoere en gezonde vrouw schudde langzaam het hoofd, keek haar een poosje meêwarig aan en riep toen hartelijk en met de vlakke hand op tafel slaande: „Za'k oe es wat zeggen? Ie mot ens 'n beetien de weide in. Kom noe's een moand of wat bie mien, dan za 'k oe es goed voer gèven en 'n warmen stal. Wat zeg *ie* noe, juffrouw! Oe zussien most 't al veul vroeger edoan hebben; ie wèten toch wel, da' je bie mien allemoal altied welkom bunt. Kom! pak oe boeltje soamen en goa morgen met me meê.”

Lise nam dat gulle aanbod aan, en toen ze 's avonds laat door de stille dorpsstraat reed en van verre de oude lindeboomen, voor de pastorie, in 't kalme, bleeke maanlicht zoo rustig, als sluimerend zag staan, zuchtte zij diep en wischte, zonder dat de boerin het zag, een paar dikke tranen af, die over haar ingevallen wangen biggelden.

De rustige omgeving, waarin zij zich sedert eenige maanden bevond, deed haar goed, ze sterkte aan en haar neerslachtigheid werd minder. De goede burgemeestersvrouw deed ook al wat zij slechts kon, om haar gast zoo aangenaam en kalm mogelijk te stemmen. 't Was zoo'n eenvoudige, hartelijke vrouw. Ze liep „Puppegien” — dien naam bleef zij Lise steeds geven, — letterlijk achterna met glazen melk „zóó van de koe”; ze had haar wel willen volstoppen met versche eieren en eigen gebakken brood, en met voldoening zei ze, op haar ongekunstelde, boersche wijze: „Puppegien, ie trekken bie; a'je noe nog besluiten, om nog 'n verreljoargien hier te blijven, dan zul je 'n heel ander minse wèzen, a'je weer noar huus goan.”

Een bittere trek kwam even om Lize's mond, bij dat woord „noar huus.”

Wáár was zij thuis? Nergens! dàt was het immers, wat haar zoo hinderde; zij had eigenlijk geen t'huus en met een lichte beving in haar stem zei ze: „Och, neen! ik dank je vriendelijk, maar ik ben hier nu al zóó lang geweest, ik zal maar vast eens uitzien naar een andere betrekking; 't zal nu wel weer gaan; ik wil je niet langer tot last zijn.”

„Hè! wat zeg ie doar? Last? Bin ie wel goed, kind?” De boerin tikte even met haar wijsvinger tegen 't voorhoofd. „Last? Neen moar, dat ha'je noe niet motten zeggen; ik ben veuls te blied da'je hier ekomen bunt, 't is veur mien toch wisse een heele gezelligheid.”

„Ja, maar ik ben hier nu al twee maanden en...”

„Allemaal oaperieë! ie blijven heurie? Teugen dat 't winter wordt is de oarigheid van buuten af, dan kun ie weer noar stad goan.”

„Maar...”

„Niks giën moaren; zoo blijft 't afesproken!”

Lise bleef dus: ze voelde zich ook tevredener en rustiger daar op die boerenhofstede, dan zij in jaren was geweest.

In de eerste dagen van haar verblijf echter, had het weerzien van alles, wat haar aan haar jeugd herinnerde, een weemoedigen indruk op haar gemaakt, nog versterkt door al de veranderingen, die het dorp in die tien jaren had ondergaan.

De oude pastorie was geheel verbouwd en vergroot, de tuin achter het huis anders aangelegd en langs de doornhaag waren de jonge boomen, die zij zelf had helpen planten, hoog opgeschoten en 't kleine hout daartusschen was dicht ineengegroeid, zoodat het uitzicht op 't kerkhof was weggenomen; alleen de graven rondom de kerk waren gebleven en talrijker geworden.

Zij vond geen enkel van haar lievelingsplekjes terug; de meeste dorpelingen kenden haar niet meer; 't verleden was daar weggevaagd voor 't oog en de herinnering leefde weemoedig in haar binnenste voort.

De dominee, die er nu „stond”, was geen toeschietelijk man, en zijn vrouw „een dame”, die zich weinig of niet aan de dorpelingen gelegen liet liggen; de schoolmeester, bij wien zij geleerd had, een vriendelijk oud man, sluimerde evenals zijn vrouw, reeds lang achter de kerk onder de zoden, en van al de anderen, die zij in haar meisjesjaren had gekend, waren slechts enkelen hartelijk genoeg, om „de juffer” te komen bezoeken. Bovendien wisten die eenvoudige menschen haar niets anders te vertellen, dan 't geen zij zelf zoo smartelijk ondervond, namelijk: „Dat ze er zoo miserabel minnekens en old uitzag.”

Haar omgang beperkte zich bijna uitsluitend tot de oude boerin en haar man, die hoe goedig anders ook, met de jaren eenzelveig en saai was geworden.

Hij zat gewoonlijk 's avonds een poos bij de vrouwen voor het huis, liep dan de akkers even rond en kwam terug om thee te drinken, een gewoonte die „de vrouw” had aangenomen sedert Lise bij haar was, omdat: „zie wel wust wat zoo'n juffer toekwam.”

Met zijn „piepken” in den mond zat „Burgemeester” meestal zwijgend vóór zich uit te kijken, totdat de krant kwam. Dan zette hij zijn bril op en las, of liever spelde het Nieuws van den dag van a—z, totdat de schemering daalde of zijn oogleden zwaar werden. De vrouw zei ook niet veel en Lise zat te denken, maar — ze dacht kalmer over alles dan vroeger; zij voelde een stille berusting, eigenlijk een soort onverschilligheid, voor wat er nu nog komen zou.

Zóó verliep de zomer en naderde de winter. 't Werd al te koud om buiten te zitten; in den herfst schikt de boer al spoedig aan den haard en burgemeester hield er van, om voor 't „bedtied was, nog een poosje bij de lamp te zitten lezen.

Hij las nooit iets voor, maar vond hij een of ander bericht, dat hem belangrijk toescheen, in de krant, dan schoof hij Lise het blad toe met de woorden:

„Doar! dat mo' je moar ens lèzen.”

Zoo deed hij ook op een avond in 't begin van November, terwijl buiten de wind door de reeds ontbladerde boomen floot en de regen kletterend tegen de ruiten sloeg.

„Dâ môj' ens lèzen, juffer; zie hebben 't doar in Atjeh bepoald veule warmer ehad, dan we hier, en oe bruur is der moar lèlik oan toe,” zei hij doodbedaard een versche pijp stoppend.

Lise sprong op: „Wat zeg je? Mijn broer Willem? — Staat er wat van hem in de krant?”

„Lès moar!” hij stak zijn pijp aan en wenkte, al paffend, met 't hoofd naar de krant.

Zij las: „Bij de bestorming van een Atjineesche benting, bij de kampongs Merasa en Lampasei, leden de onzen groote verliezen door het goed onderhouden vuur van den vijand. Bijna scheen het, alsof de moed der inlandsche soldaten begon te zinken, zelfs enkele Europeesche fuseliers begonnen te wijken. De majoor van der Haagen werd zwaar gewond en de kapiten Verberkhoven sneuvelde, getroffen door een lilla-kogel. Daar sprong op eens de onlangs, wegens zijn onverschrokken gedrag bij de bestorming van den missigit, tot luitenant bevorderden sergeant Willem Bartels vooruit. . .”

„God! 't is waar . . . 't Is mijn broer.”

„Joa,” knikte de burgemeester, groote halen aan zijn pijp doende.

„Verzamelde de reeds min of meer verstrooide manschappen, en met woord en daad hen aanvurend, voerde hij een nieuwen storm op de benting aan.

„'t Is zunde,” riep de vrouw hoofdschuddend.

„. . Een granaat, die met uitgedoofde sas door de Atjehers terug was geworpen, werd door den luitenant opgeraapt; hij stak de lont weer aan, beklom de stormladder en slingerde het projectiel, dat enkele seconden later uit elkander sloeg,

midden onder de vijanden, waarvan velen gedood werden. Met de sabel in de vuist sprong luitenant Bartels in de benting en de soldaten volgden hem met een luid hoerah!

„Zie liever dan ik!” — voegde burgemeester lakonisch er tusschen.

„. . . De versterking werd na een kort maar bloedig gevecht genomen, maar de dappere aanvoerder moest zwaar gewond worden weggedragen.

„Dat 's noe spietig, juffer,” zei de vrouw en Lise hield een oogenblik op om haar tranen te bedwingen, zoodat ze verder kon lezen.

„. . . De gewonde is dadelijk naar de ambulance te Oleh-leh getransporteerd — men heeft daar geconstateerd, dat hij niet levensgevaarlijk is gekwetst, maar . . .”

„Goddank! — hè 'k was al bang dat ie toch dood was.

„Hol 'oe nou stil vrouw! . . .”

„. . . . maar dat hij onherroepelijk blind is geschoten.” „O God! arme Wim!”

„Da's ieselijk, Puppegien; och Heere! Heere! Was ie noe moar liever in ens dood ewest. Blind! da's 't iesselijkste wat 'k weet.”

„Joa, da's al heel arg miseroabel,” zei de burgemeester, meëwarig 't hoofd schuddend en terwijl hij een paar krachtige trekken aan zijne pijp doende, langzaam opstond om naar den stal te gaan, voegde hij er bij: „Noe kriegt ie wel 'n oarig pensioen, moar 'n poar gezonde oogen hè 'k toch veul liever.”

Lise droogde haastig haar oogen en las verder: „Binnen enkele weken zal hij misschien zoo ver hersteld zijn, dat hij kan repatriëeren?”

„Wat beduudt dat, juffer?”

„Hij komt terug, hierheen!”

„Zoo, da's slim genôg voor ieluu . . . God! Puppegien, wat schêlt oe? — Lao 'k oe een glas woater hoalen; ie zien zoo wit . . . och erm! wat mot ieluu noe met zoo'n blinde bruûr beginnen: Wie zal 'm oppassen?”

„Ik!” riep Lise op eens; haar bleekheid verdween, een bos overtoog haar gelaat en in haar oogen schitterde eensklaps iets van den ouden glans.

„Ik!” zei ze nogmaals en zachtkens tot de vrouw: „Willem was toch niet zóó, als de anderen altijd dachten, hè?”

„Had ieluu nooit weer van 'em eheurd?”

„O ja, hij heeft ons nu en dan geschreven.”

„Noe 't is een geluk, dat oe voader en moeder 't niet meer belèven — — die arme minsen 'ebben toch al zoo-veul met 'em overbrocht!”

Lise zweeg, keek een oogenblik als peinzend voor zich uit, vouwde de krant op, stak die in den zak en zei bedaard: „ik wou morgen maar weer naar de stad; we moeten eens samen overleggen, wat er voor Willem te doen is, want hij kan misschien al eerder hier zijn, dan wij denken.”

De goedge vrouw zag haar gast een poos lang hoofdschuddend aan, keek naar haar man, die met een onver- schillig gezicht bleef rooken, en zei toen hartelijk: „Puppe- gien! 't spiete mien, da' je goan; moar... geliek heb ie!”

Willem is teruggekomen en Lise woont bij hem, in een net huis- je, even buiten het stadje, op den weg naar hun geboortedorp.

De kranten hebben veel over hem geschreven en ze heeft haar vrees voor de hoofdstad voor een enkelen keer afgelegd, om zelf tegenwoordig te zijn bij zijn eervolle ontvangst in de haven, toen vreemde menschen, vol bewondering, gepoogd hebben eerbiedig zijn hand te drukken. En hooge officieren waren er, generaals, meent Lise, die allen den blinde hebben toegesproken en de hand gereikt.

Zelfs nu nog, als ze met hem wandelt, merkt zij hoe de voorbijgangers hem aanwijzen, aan vreemden, als den dap- pere, die in Atjeh zijn oogen verloor. En ze doet haar goed die glorie. Ze voelt hoe haar wangen weer bos krijgen, hoe haar doffe oogen weer glans hebben, terwijl de trots op haar broer haar fierder en krachtiger doet voortstappen.

Iederen dag, als het maar even weer is, doen ze, vroolijk pratend met elkaar, hun wandeling, waarbij Lise heelemaal opluikt, want de blinde is opgewekter onder den slag, die hem heeft getroffen, dan zij ooit dorst verwachten.

De al te rijke levenslust, die hem in zijn jeugd tot ver- derf was, is, door de jaren getemperd, een groote steun voor hem in zijn ongeluk.

Op een der banken die aan de singels om het kleine stadje liggen, gaan ze rusten.

„Voorzichtig, Wim, ga nog niet zitten. Zoo! Nu een eindje achteruit, voel je de bank?”

„Ja, dank je, ziezoo, ik zit,” en terwijl hij met genot de warme voorjaarslucht inademt:

„Hè, wat heerlijk!”

„De lucht doet je goed, hè? Je hebt vandaag niet veel last van je oogen?”

„Ik ben betoel heel lekker vandaag.”

„Dat is goed. Wil je ook rooken, Wim? De dokter heeft gezegd, een enkel sigaartje mocht nu wel weer. Ik heb er eentje meegenomen. Dáár, het puntje is er af. Wacht, hier zijn lucifers ook: Zoo — trekt ie goed, Wim?”

„Uitstekend, je denkt toch ook aan alles, Pop! Ik ben blij dat ik jou heb, hoor meid!”

Lise glimlacht gelukkig en tevreden bij dien lof en haar broeder rookt met smaak zijn lang ontbeerde sigaar.

Een lange poos blijven ze uitrusten in de verkwikkende middagzon.

De kleine blauwe rookwolkjes stijgen langzaam omhoog, zachtkens wegdrijvend, zich oplossend in de lucht.

Lise's oogen volgen die ijle kringetjes en zij denkt aan het verleden, terwijl een weemoedig trekje op haar verouderd gelaat rondglijdt; zij denkt aan haar verloren liefde, aan de eenzame jaren die volgden, aan de moeite die ze had om karig haar brood te verdienen, aan haar wanhoop, waarin ze vroeg, waarom God haar leven liet.

Een beweging van Willem trekt haar terug van die sombere gedachten. Ze ziet hem aan of hij ook iets noodig heeft, en terwijl ze opmerkt hoe smakelijk hij voortrookt, krult een glimlach haar lippen, en als ze een oogenblik daarna weer voor zich ziet, staart ze niet moedeloos in het verleden, maar blijmoedig en hoopvol de toekomst in.

Haar leven is niet doelloos meer, want ze denkt aan de dankbare woorden van den blinde: „Pop, ik ben blij dat ik jou heb.”

INHOUD.

	Bladz.
Truitje de Naaister.....	5
Eene Première.....	35
Teun de Nachtwacht.....	62
Te veel Vergunning.....	86
De Aanspreker.....	94
Rheumatismus Articularum Acutus.....	102
Drie Kindervrienden.....	146
Pop.....	156
